

Didaktické materiály pro výuku reálií žáků mladšího školního věku v České škole bez hranic v Paříži

Diplomová práce

Studijní program:

N7504 Učitelství pro střední školy

Studijní obory:

Učitelství českého jazyka a literatury

Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy

Autor práce:

Bc. Šárka Šimková

Vedoucí práce:

Mgr. Svatava Škodová, Ph.D.

Katedra českého jazyka a literatury

Zadání diplomové práce

Didaktické materiály pro výuku reálií žáků mladšího školního věku v České škole bez hranic v Paříži

Jméno a příjmení: **Bc. Šárka Šimková**
Osobní číslo: P19000360
Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy
Studijní obory: Učitelství českého jazyka a literatury
Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy
Zadávací katedra: Katedra českého jazyka a literatury
Akademický rok: **2019/2020**

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomové práce je 1) zmapovat kontrastivní reálie v českém a francouzském prostředí, 2) připravit metodické listy, které by přiblížily tyto reálie žákům České školy bez hranic v Paříži. Česká škola bez hranic v Paříži poskytuje výuku českého jazyka dětem, které s rodinou dlouhodobě žijí ve Francii. S ohledem na to, že tyto děti vyrůstají ve frankofonní společnosti a jejich styky s kulturou a společností České republiky nejsou vždy pevně ukotvené, jsou v rámci České školy bez hranic mimo jiné také seznamovány s Českou kulturou a reáliemi české společnosti. V DP budeme nejprve kontrastivní metodou analyzovat české a francouzské reálie a vypracujeme přehled reálií, které se v těchto kulturách liší. Následně připravíme pracovní listy včetně metodických pokynů pro učitele, které žáky seznámí s danými reáliemi. Pracovní listy budou zpracovány pro žáky mladšího školního věku.

Požadavky:

Rešerše a prostudování odborné literatury.

Výběr kontrastivních reálií v českém a francouzském prostředí

Komparace a analýza vybraných jevů

Zpracování pracovních listů a jejich konzultace v České škole bez hranic v Paříži

Pravidelné konzultace

Zpracování textu DP

Příprava obhajoby DP

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

- RADINA, Otomar. *Francouzština a čeština. Systémové srovnání dvou jazyků*. Brno: Státní pedagogické nakladatelství, 1977.
- MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHÖLL (2011). *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-678-3.
- KUTÁLKOVÁ, Dana (2010). *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. Praha: Grada. ISBN 97880-247-3080-6.
- DOLEŽÍ, Linda a kol. *Začínáme učit češtinu pro děti ? cizince*. Praha: AUČCJ, 2014. 86 s. ISBN 978-80-260-5587-7.
- ROMAŠEVSKÁ, Kateřina. *Příspěvek ke kritické analýze reálií*. Studie z aplikované lingvistiky: Studies in applied linguistics. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2017, Special issue, 34-47. ISSN 1804-3240.
- HASIL, Jiří. *Interkulturní aspekty mezikulturní komunikace*. Ústí nad Labem, Univerzita J. E. Purkyně : 2011
- PRŮCHA, Jan. *Interkulturní komunikace*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3069-1

Vedoucí práce:

Mgr. Svatava Škodová, Ph.D.
Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání práce:

30. listopadu 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

30. dubna 2021

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

prof. PhDr. Oldřich Uličný, DrSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. listopadu 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

11. července 2022

Bc. Šárka Šimková

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucí své diplomové práce Mgr. Svatavě Škodové, Ph.D. za odborné vedení a čas, který mi věnovala. Dále bych chtěla poděkovat České škole bez hranic v Paříži, se kterou jsem měla možnost spolupracovat a která mi poskytla důležité materiály pro tuto práci. Děkuji také své kolegyni a kamarádce Mgr. et Mgr. Veronice Tinkové za poskytnutí cenných rad. V neposlední řadě patří mé velké poděkování mým rodičům, sestře a přátelům, bez nichž bych tuto práci nezvládla dokončit.

ANOTACE

Diplomová práce se věnuje výuce reálií žáků mladšího školního věku v České škole bez hranic v Paříži. V diplomové práci je nejprve charakterizována česká komunita ve Francii a Česká škola bez hranic v Paříži včetně ŠVP pro první stupeň. Následně je blíže popsána cílová skupina – bilingvní žáci mladšího školního věku včetně jejich specifík, jež je nutné zohlednit ve výuce. Posléze je pozornost zaměřena na problematiku reálií a jejich roli v procesu osvojování si jazyka. Hlavní část práce obsahuje komparativní analýzu českých a francouzských reálií se zmapováním kontrastních jevů. Pro analýzu byly vybrány tyto oblasti reálií: geografie, demografie, politický systém, jazyk, historie a reálie všedního dne (svátky a tradice, jídlo a stolování). Ve vybraných kapitolách jsou vymezeny reálie, které jsou stěžejní při výuce žáků mladšího školního věku v České škole bez hranic. Obsahem závěrečné části práce jsou výukové materiály, jež byly vytvořeny na základě komparace vybraných reálií České republiky a Francie. Výukové materiály zohledňují specifika cílové skupiny i výuky v ČSBH a kladou si za cíl zefektivnit výuku českých reálií.

KLÍČOVÁ SLOVA

Český jazyk, české reálie, francouzské reálie, cizinci, Česká škola bez hranic Paříž

ANNOTATION

This diploma thesis deals with teaching Czech studies to young learners in the *Czech school without boundaries in Paris*. In the diploma thesis, there is a characterization of the Czech community in France and the *Czech school without boundaries in Paris*, including the school education program. The following part describes the target group – bilingual young learners – with their specifics, which is necessary to take into account during an education process. Later there is a focus on problematic facts and their part in the process of acquisition of the language.

The main part of the thesis contains a comparative analysis of the Czech and French studies with a focus on contrasting phenomena. For this analysis, there were chosen following areas of the national studies: geography, demography, political system, language, history, and basic facts of everyday life (feasts and traditions, food and dining). In the chosen chapters there are defined the key facts for the education of young learners in the *Czech school without boundaries in Paris*.

The final part consists of teaching materials that were created based on the comparative analysis of chosen facts of the Czech Republic and France. Teaching materials take into consideration the specifics of the target group and teaching process in the Czech school without boundaries. These materials aim to make the teaching of Czech studies more efficient.

KEY WORDS

Czech language, Czech studies, French studies, foreigners, Czech school without boundaries in Paris

Obsah

1. ÚVOD	11
2. ČESKÁ KOMUNITA VE FRANCII	13
2.1 DOSTUPNÉ ZDROJE A INFORMACE O ČESKÉ KOMUNITĚ VE FRANCII.....	13
2.2 STRUČNÝ POPIS VÝVOJE ČESKÉ IMIGRACE DO FRANCIE.....	14
2.3 ZJIŠTĚNÉ INFORMACE O ČESKÉ KOMUNITĚ VE FRANCII.....	16
3. ČESKÉ ŠKOLY BEZ HRANIC	17
3.1 ČESKÁ ŠKOLA BEZ HRANIC V PAŘÍŽI.....	17
3.2 RODINNÉ A JAZYKOVÉ ZÁZEMÍ ŽÁKŮ ČESKÉ ŠKOLY BEZ HRANIC.....	19
4. ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ČESKÉ ŠKOLY BEZ HRANIC	21
4.1 ANALÝZA ŠVP PRO PRVNÍ STUPEŇ ČESKÉ ŠKOLY BEZ HRANIC PAŘÍŽ.....	21
4.2 STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA VZDĚLÁVACÍCH OBLASTÍ.....	23
4.3 VZDĚLÁVACÍ OBSAH PŘEDMĚTU ČESKÝ JAZYK A LITERATURA PRO 1. STUPEŇ.....	23
4.3.1 <i>Komunikační a slohová výchova</i>	23
4.3.2 <i>Jazyková výchova</i>	24
4.3.3 <i>Literární výchova</i>	24
4.4 VZDĚLÁVACÍ OBLAST ČLOVĚK A JEHO SVĚT.....	25
4.5 SHRNUÍ.....	26
5. CHARAKTERISTIKA ŽÁKA MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	27
5.1 ŠKOLNÍ VĚK.....	27
5.2 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK.....	28
5.3 KOGNITIVNÍ VÝVOJ – MYŠLENÍ.....	28
5.4 SOCIALIZACE.....	29
5.5 JAZYKOVÉ KOMPETENCE.....	30
6. PROBLEMATIKA BILINGVISMU	31
6.1 BILINGVISMUS.....	31
6.2 VÝVOJ NÁZORŮ NA BILINGVISMUS.....	32
6.3 ZÁKLADNÍ TYPY BILINGVISMU.....	33
6.4 ŘEČOVÝ VÝVOJ BILINGVNÍCH DĚTÍ.....	34
6.5 TYPY BILINGVNÍCH RODIN.....	36
6.6 PSYCHOLINGVISTICKÁ SPECIFIKA BILINGVNÍCH DĚTÍ.....	37
6.7 VZDĚLÁVÁNÍ BILINGVNÍCH.....	39
7. REÁLIE JAKO NEZBYTNÁ SOUČÁST PROCESU OSVOJOVÁNÍ SI JAZYKA	42
7.1 CO JSOU TO REÁLIE?.....	42
7.2 KONCEPCE REÁLÍ JIŘÍHO HASILA A KATEŘINY ROMAŠEVSKÉ.....	43
7.3 SPOLEČNÝ EVROPSKÝ REFERENČNÍ RÁMEC PRO JAZYKY.....	45
7.4 UČEBNICE REÁLÍ.....	46
8. KOMPARACE ČESKÝCH A FRANCOUZSKÝCH REÁLÍ	47
8.1 ZÁKLADNÍ PŘÍRODNÍ A GEOGRAFICKÉ ÚDAJE.....	48

8.1.1 Česká republika	48
8.1.2 Komparace s Francií	49
8.2 DEMOGRAFIE	50
8.2.1 Česká republika	50
8.2.2 Komparace s Francií	51
8.3 POLITICKÝ SYSTÉM A STÁTNÍ SYMBOLY	52
8.3.1 Politický systém České republiky	53
8.3.2 Státní symboly České republiky	54
8.3.3 Komparace českého a francouzského politického systému	54
8.3.4 Státní symboly	56
8.4 PŘEHLED HLAVNÍCH HISTORICKÝCH UDÁLOSTÍ	57
8.4.1 Stručný nástin českých dějin	57
8.4.2 Stručný nástin francouzských dějin.....	60
8.5 ZÁKLADNÍ KOMPARACE ČESKÉHO A FRANCOUZSKÉHO JAZYKA	62
8.5.1 Úvod ke komparaci.....	62
8.5.2 Typologické srovnání češtiny a francouzštiny.....	63
8.5.3 Grafická podoba	64
8.5.4 Zvuková stránka jazyka	65
8.5.5 Vybrané jevy z francouzského a českého jazyka a jejich komparace.....	65
8.5.5.1 Francouzský člen	65
8.5.5.3 Podstatné jméno.....	66
8.5.5.4 Přídavné jméno	66
8.5.5.5 Slovesné tvary	66
8.6 REÁLIE VŠEDNÍHO ŽIVOTA	67
8.6.1 Svátky a tradice	67
8.6.2 Státní svátky	68
8.6.3 Státní svátky společné pro Českou republiku i Francii	68
8.6.3.1 Nový rok – <i>Jour de l'An</i>	68
8.6.3.2 Svátek práce – <i>Fête du Travail</i>	69
8.6.3.3 8. květen – Den vítězství – <i>Victoire du 8 Mai</i>	69
8.6.4 Státní svátky České republiky	70
8.6.4.1 Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje	70
8.6.4.2 Den české státnosti	70
8.6.4.3 Den vzniku samostatného československého státu	71
8.6.4.4 Den boje za svobodu a demokracii	71
8.6.5 Státní svátky Francie.....	72
8.6.5.1 Den pádu Bastily – <i>Fête nationale</i>	72
8.6.5.2 Den příměří – <i>Armistice du 11 Novembre</i>	72
8.6.6 Hlavní náboženské svátky.....	72
8.6.6.1 Tři Králové – <i>Rois mages – Épiphanie</i>	72
8.6.6.2 Masopust – <i>Mardi Gras</i>	73
8.6.6.3 Velikonoce – <i>Pâques</i>	74
8.6.6.4 Další církevní svátky Francie	75
8.6.6.5 Svátek zesnulých – <i>Fête des Morts</i>	75
8.6.6.6 Svatý Mikuláš – <i>Saint-Nicolas</i>	75
8.6.6.7 Vánoce – <i>Noël</i>	76
8.6.7 Jídlo a stolování	78
9. DIDAKTICKÉ MATERIÁLY	81
9.1 METODICKÉ POKYNY	81
9.1.1 Pracovní list č. 1 – <i>Naše vlast – Česká republika</i>	82
9.1.2 Pracovní list č. 2 – <i>Státní symboly České republiky</i>	84
9.1.3 Pracovní list č. 3 – <i>České Velikonoce</i>	87
9.1.4 Pracovní list č. 4 – <i>Mikuláš</i>	89

9.1.5 Pracovní list č. 5 – Stravovací režim v České republice	92
10. ZÁVĚR.....	95
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	98
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	100
SEZNAM PŘÍLOH.....	103
SEZNAM A ZDROJE OBRÁZKŮ	104
SEZNAM TABULEK	106
PŘÍLOHY	107

1. Úvod

Tématem této diplomové práce je výuka reálií u žáků mladšího školního věku v České škole bez hranic v Paříži. Škola zajišťuje pravidelnou sobotní výuku dětem, které se narodily českým krajanům dlouhodobě žijícím v Paříži. Hlavní cíl České školy bez hranic je prostřednictvím jazykové výchovy zajistit dětem znalost českého jazyka na úrovni jejich vrstevníků vyrůstajících v České republice. Vzhledem k tomu, že bilingvní žáci vyrůstají ve francouzském prostředí, osvojují si české reálie obtížněji než žáci vyrůstající v České republice.

Tato práce si klade za cíl pomocí zvolených metod (deskriptivní, analytické a komparativní) představit a porovnat reálie Francie a České republiky. Pomocí metody deskripce popíšeme reálie České republiky z vybraných oblastí, následně je analyzujeme a metodou komparace porovnáme s reáliemi Francie. Na základě komparace chceme nalézt podobnosti a odlišnosti v reáliích obou srovnávaných zemí. Na základě provedené komparace budou vytvořeny pracovní listy, které se pokusí zefektivnit výuku českých reálií v České škole bez hranic v Paříži. Popudem k volbě tématu bylo absolvování stáže v České škole bez hranic Paříž roku 2020, kde jsem spolu s další stážistkou vedla výuku prvního stupně. Ačkoliv jsem s tímto typem výuky neměla zkušenost ani z praxe v rámci studia v České republice, práci na prvním stupni jsem si zamilovala. Z toho důvodu se v diplomové práci zaměřím na tuto věkovou kategorii dětí a současně zohledním specifika bilingvních žáků.

Úvodní kapitola se věnuje české komunitě ve Francii, jejíž součástí jsou i žáci České školy bez hranic, což přispěje k pochopení specifík cílové skupiny, pro které budou v práci vytvářeny didaktické materiály. Následně stručně charakterizujeme Školní vzdělávací program České školy bez hranic a náplň výuky, která vlivem výrazně nižší časové dotace nemůže obsáhnout učivo v plném rozsahu běžných českých škol. Následující kapitoly budou charakterizovat cílovou skupinu, žáky České školy bez hranic. V této části práce bude popsán mladší školní věk včetně vývojových změn, ke kterým v tomto věku dochází, následně bude představen bilingvismus a řečový vývoj bilingvních mluvčích. V kapitole budou blíže charakterizovány typy rodin, ve kterých zkoumaní mluvčí vyrůstají a možné způsoby jejich vzdělávání.

Další části této studie se bude věnovat hlavní náplni diplomové práce – vyučováním reáliím u česko-francouzských žáků v České škole bez hranic v Paříži. Nejprve na základě odborné literatury vymezíme základní koncepci výuky reálií a objasníme jejich roli v procesu

osvojování si jazyka. Na základě poznatků z této kapitoly bude provedena komparativní analýza vybraných oblastí českých a francouzských reálií s důrazem na zmapování kontrastních jevů. S ohledem na stanovený rozsah diplomové práce byly vyčleněny tyto oblasti reálií: geografie, demografie, politický systém, jazyk, historie a reálie všedního dne (svátky a tradice, jídlo a stolování). Ve vybraných úsecích této práce budou vymezeny reálie, které považuji za stěžejní při výuce žáků mladšího školního věku v České škole bez hranic, díky kterým by měli být žáci schopni v českém jazyce účinně komunikovat, chovat se podle jistých zvyklostí a vykonávat činnosti každodenního života v České republice.

Poznatky komparace budou zohledněny při tvorbě pracovních listů pro žáky České školy bez hranic. Vytvoříme celkem pět pracovních listů, které budou sloužit jako podklad pro případnou tvorbu dalších výukových materiálů na obdobné téma. Všechny pracovní listy se budou věnovat vybrané oblasti reálií, jež blíže analyzujeme v předchozích kapitolách diplomové práce. Pozornost bude zaměřena především na kontrastní reálie obou srovnávaných zemí, jež by mohly při návštěvě České republiky žáky překvapit. Naším záměrem je, aby žáci byli obeznámeni s českými reáliemi a specifiky české kultury do té míry, že budou schopni se zařadit do běžného života v České republice bez větších obtíží.

Reálie českých zemí včetně pracovních listů je možné využít i ve výuce žáků s odlišným mateřským jazykem v České republice.

Považuji za nezbytné zmínit, že na podobné téma byla napsaná v roce 2020 diplomová práce s názvem *Výuka českého jazyka a reálií v Czech and Slovak School & Community Manchester*, která se ovšem výhradně zaměřuje na tvorbu pracovních listů pro žáky 5. třídy v české sekci Czech and Slovak School v Manchesteru. Naše práce se věnuje zejména komparaci vybraných českých a francouzských reálií. Zmapování kontrastních reálií a tvorba pracovních listů pro výuku žáků České školy bez hranic v Paříži slouží jako podklad pro tvorbu dalších výukových materiálů pro česko-francouzské žáky

2. Česká komunita ve Francii

Česká komunita ve Francii

Jak již bylo zmíněno v úvodu, tato diplomová práce se zabývá výukou českého jazyka a reálií u potomků českých krajanů žijících dlouhodobě ve Francii, konkrétně v Paříži. Je důležité přiblížit si nejprve cílovou skupinu žáků, kteří Českou školu bez hranic navštěvují, a tedy také českou komunitu ve Francii, jejíž jsou součástí. Cílem této kapitoly je tedy stručný popis české komunity nacházející se ve Francii z hlediska jejího současného stavu a složení. Považuji také za užitečné stručně nastínit vývoj české imigrace do Francie a její důležité historické mezníky, jež českou komunitu utvářely. Hlavním cílem kapitoly je podat všeobecný přehled o české komunitě ve Francii, což nám pomůže lépe pochopit její zvláštnosti a skupinu jejích potomků blíže specifikovat.

2.1 Dostupné zdroje a informace o české komunitě ve Francii

Dopátrat se jakýchkoliv informací o českých krajanech ve Francii se ukázalo jako nelehký úkol, a to především z toho důvodu, že o české komunitě ve Francii neexistují žádné veřejně dostupné statistiky. Zároveň neexistuje téměř žádná odborná literatura, která by se tomuto tématu věnovala.

Výjimkou je zajímavý článek o vývoji české komunity ve Francii publikovaný na webových stránkách Velvyslanectví České republiky v Paříži, který byl pro tuto kapitolu velmi přínosný. Jeho autorem je etnolog Stanislav Brouček, který se dlouhodobě zabývá českou migrací do Francie. Díky tomu jsme se dostali k mnoha publikacím tohoto autora, které mapují vývoj české komunity ve Francii a její formování. Při psaní následující kapitoly jsme nejvíce čerpali z knihy Stanislava Broučka *Francie a česká imigrace* z roku 2020.

Důležitá jsou tato fakta z důvodu pochopení psychologie českých dětí a jejich rodin ve Francii, pro srovnání je zajímavé, kdy tyto rodiny do Francie odešly a za jakým účelem (například pracovní příležitost, studium, přátelé nebo vlastní rodina již žijící ve Francii a podobně), jak dlouho děti ve Francii žijí (a podle toho například přizpůsobit výuku reálií). Také se dozvíme, kolika lidí a dětí se tato problematika týká. Tato fakta jsou důležitá pro lepší pochopení specifik cílové skupiny, pro kterou budeme v práci vytvářet výukové materiály.

2.2 Stručný popis vývoje české imigrace do Francie

Krása Francie, její bohatá kultura a vysoká životní úroveň byla pro Čechy vždy velmi přitažlivá. Česká komunita se začala na území Francie formulovat již za Rakouska–Uherska, o čemž svědčí existence různých spolků, které připomínaly českou kulturu a podporovaly české krajany.

Pro období počátku 20. století je charakteristická migrace některých našich politiků a bojovníků za svobodu Českých zemí a Československa. Pro tyto imigranty je nejdůležitějším obdobím doba první světové války – čeští krajané založili dobrovolnickou rotu Na zdar, Československou národní radu a řadu krajanských spolků. Do Francie přichází studovat na Sorbonnu i mladý Edvard Beneš. Studium a pobyt v Paříži v něm probudily touhu proniknout do evropské politiky (Brouček, 2020, s. 32).

Jak zmiňuje Stanislav Brouček, do dvacátých let minulého století se počet Čechů žijících na území Francie pohyboval v řádu několika tisíc lidí, kteří se nacházeli především v okolí Paříže. Počet československých přistěhovalců tedy nebyl tak vysoký, odhaduje se na pouhých pět tisíc. V následujícím období však dochází k nebyvalému nárůstu české migrace do Francie a české krajany zde můžeme počítat na desetitisíce. Na konci dvacátých let se jejich počet odhadoval na osmdesát tisíc. Migraci usnadnila především migrační smlouva z 20. března 1920 uzavřená mezi Francií a Československem, která upravovala jak státní kompetence, tak měla značný vliv i na samotný život krajanů – nově poskytovala jejich sociální a právní ochranu. Českoslovenští občané se v této době nacházeli na jihu a na jihozápadě Francie, dále na jejím severu, a především v Paříži a jejím širokém okolí. Mezi krajany se objevují různá povolání, dominuje hornictví a zemědělství (Brouček, 2020, s. 31).

Důležitým mezníkem československé imigrace do Francie byl konec druhé světové války a následné nastolení komunistické diktatury. Paříž „fungovala“ v té době jakožto přístav pro uprchlíky z Československa. Na migraci mezi lety 1948–1989 má svůj podíl mnoho objektivních příčin, které jsou všeobecné známé. Jedná se především o mocenské přerozdělení střední Evropy a zde vládnoucí komunistický režim. Političtí uprchlíci utíkali do Francie především za lepším životem. Pro jejich podporu vzniká řada exilových organizací, například Americký fond pro československé uprchlíky. Značnou část české migrace této doby tvoří umělci; malíři, sochaři, fotografové, literáti apod. Pro tuto skupinu je charakteristická touha

vyrovnat se vyšší kulturní úrovni ve Francii a prosadit se ve svém povolání. Ostatně literárních výpovědí o české a československé emigraci existuje mnoho. Stanislav Brouček uvádí některá jména: spisy bratří Čapků, Milana Kundery, Lubomíra Martínka nebo Pavla Tigrida. O tomto období nám podávají svědectví nejenom literární publikace zmíněných autorů, ale také celá řada periodik, která ve Francii vychází: Svobodný zítřek, Naším v exilu, Svědectví atd. Skupinu umělců tvoří i řada významných českých osobností mimo literární okruh, například František Kupka nebo Alfons Mucha. Řada z nich do Francie přicházela s vědomím, že po nabytí zkušeností a zlepšení situace v tuzemsku, se vrátí domů. Mnozí tak skutečně učinili, někteří ovšem nikoli a ve Francii se usadili nastálo (Brouček, 2020, s. 31–32).

Emigrační nárůst v letech 1920 a 1989, jak dále uvádí Stanislav Brouček, byl politického charakteru. Migrace se nezastavila ani po revoluci v roce 1989. Už se ovšem nejedná o uprchlíky, čeští krajané vstupující na území Francie se mohou kdykoli vrátit. Nově přicházející jsou především mladí lidé, kteří chtějí získat jak profesní, tak životní zkušenosti. Dominují především důvody ekonomické. Mnozí Češi ve Francii nacházejí pracovní příležitosti a lepší platové ohodnocení. Častým důvodem odchodu je také vzdělání. *„Významnou úlohu, zatím téměř nestudovanou a bez zájmu státu, sehrává odchod mladých lidí do zahraničí, tentokrát nikoli ze sociální nouze nebo přímo z politických důvodů, nýbrž kvůli potřebě zahraničních zkušeností (studijních, pracovních a dalších) a tudíž s přirozenou potřebou dál komunikovat s původním domovem, který v podobě státních institucí zůstává těmto potřebám nakloněn jen v minimálním rozsahu.“* (Brouček, 2011, s. 146).

Jak naznačuje Stanislav Brouček, české úřady nebyly na nárůst emigrace po sametové revoluci připraveny. Ona nepřipravenost měla řadu důsledků. Především se nevedla (a i v současnosti jsou nám tyto informace nedostupné) žádná statistika, o tom, kolik osob opouští Českou republiku a kam se uchylují.

S příchodem velkého množství Čechů v devadesátých letech vzniká roku 1997 České centrum Paříž, jehož posláním je šířit povědomí o české kultuře ve Francii a podpora francouzsko-českého kulturního a uměleckého dialogu. České centrum Paříž sídlí v budově na adrese 18, rue Bonaparte. Tato budova, přezdívána „Masarykův dům“, je působností našich krajanů doslova prodchnutá. V témže místě funguje i Česká škola v Paříži, která byla založena o šest let později a pravidelně se zde schází i různé spolky a organizace. Stanislav Brouček dále zmiňuje například sdružení Čeští studenti a mladí profesionálové ve Francii, které iniciovalo roku 2014 výzkum vztahu mladých Čechů ve Francii k Česku a otázku jejich možného návratu (Brouček, 2020, s. 33–34). Respondenti byli ve věku od dvaceti do čtyřiceti let a přišli do

Francie po sametové revoluci. Z nich 86 % z dotázaných mělo vysokoškolské vzdělání; z toho 59 % magisterské a 12 % doktorské. Více jak čtvrtina respondentů v době vyplňování dotazníku stále studovala a více jak polovina již pracovala; především v soukromém sektoru. Dominovaly zejména obory ekonomické, na druhém místě jazykovědné a humanitní. Většina (83 %) se usadila v Paříži a jejím okolí. Více jak 90 % bylo se svým životem ve Francii spokojeno. Za nejvíce zajímavý považujeme jejich vztah k České republice a možnost jejich návratu. Téměř polovina (44 %) měla pozitivní vztah k České republice, negativně se vyhranilo 27 % respondentů. K návratu do vlasti se většina dotázaných staví spíše chladně, více jak polovina (55 %) označila za hlavní důvod nespokojenost s politickou situací v České republice. Hlavní motivací k návratu je rodina a společenské a kulturní souznění (Brouček, 2020, s. 33–34).

2.3 Zjištěné informace o české komunitě ve Francii

V dnešní době můžeme české krajanů potkat v celé Francii, jejich působiště se nachází jak v Paříži, kde sídlí i České velvyslanectví a České centrum, tak také v různých francouzských regionech, kde fungují krajanová sdružení.

Za účelem zjištění počtu českých krajanů ve Francii jsme prostřednictvím emailu kontaktovali osm vědeckých pracovišť, která působí buď přímo ve Francii nebo v tuzemsku. Mezi oslovené úřady a organizace působící ve Francii patří: Velvyslanectví České republiky v Paříži a jeho konzulární oddělení, České centrum Paříž, Česká škola bez hranic Paříž a organizace Čeští studenti a mladí profesionálové ve Francii. V Česku jsme se obrátili na Český statistický úřad, Ministerstvo zahraničí a Ministerstvo vnitra. Z oslovených odpověděla čtyři pracoviště, všechna se shodla na tom, že žádnou takovou informaci nedisponují a většina nás odkazovala na Velvyslanectví České republiky v Paříži a na její konzulární oddělení.

Jediná informace o počtu českých krajanů ve Francii pochází od Lucie Slavíkové-Boucher, zakladatelky České školy bez hranic. Z jejího emailu ze dne 10. 2. 2022 vyplývá, že hrubý odhad konzulárního oddělení Velvyslanectví České republiky v Paříži je 30 000 Čechů žijících ve Francii, a dále, že se jedná jen o pouhý hrubý odhad. Důvodem nedostačujících bližších informací je absence povinnosti registrovat se jako krajan u ambasády. Z toho důvodu nemáme jakékoliv bližší informace ani o sociálním složení, věku či pohlaví české komunity ve Francii.

3. České školy bez hranic

V této kapitole se pokusíme stručně popsat spolek Českých škol bez hranic, jejíž součástí je i Česká škola bez hranic Paříž. Spolek si klade za cíl udržovat a zvyšovat kvalitu výuky ve školách s názvem Česká škola bez hranic. K naplnění tohoto cíle spolek vytvořil vlastní vzdělávací program, jež je shodný pro všechny školy tohoto typu „*a který byl schválený jako vyhovující, v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem MŠMT ČR*“ (ČŠBH, c2022). České školy bez hranic poskytují výuku českého jazyka a reálií dětem s českými kořeny, které žijí za hranicemi České republiky. Výuka těchto škol doplňuje povinnou školní docházku, kterou žáci plní v zahraničních školách. České školy bez hranic se nachází v mnoha městech po celém světě, například v Bruselu, Curychu, Drážďanech, v Londýně, Ženevě atd. První škola inspirovaná touto myšlenkou byla založena v Paříži v roce 2003 za podpory Českého centra a Velvyslanectví České republiky v Paříži. Téhož roku škola uzavřela smlouvu s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, podle které může žáky hodnotit a udělovat osvědčení, která jsou platná i na území ČR (ČŠBH, c2022).

3.1 Česká škola bez hranic v Paříži

Výuka České školy bez hranic (dále také ČŠBH), probíhá v prostorách Českého centra a konzulárního úřadu České republiky v Paříži. Poskytuje výuku dětem různého věku – nabízí předškolní výuku, kterou mohou navštěvovat děti od osmnáctého měsíce věku, a školní výuku, kterou navštěvují žáci ve věkovém rozmezí šest až patnáct let. Škola dále nabízí doplňující kurzy českého jazyka. Průměrný počet dětí navštěvující školu je přibližně několik desítek (ČŠBH, c2022).

Vyučuje se vždy jednou týdně, protože je upřednostňován vzdělávací systém v místě pobytu. Předškolní výuka probíhá ve středu a školní výuka v sobotu. Hlavními předměty v České škole bez hranic jsou Český jazyk a literatura a Dějepis a Zeměpis Českých zemí, v celkové časové dotaci minimálně sto šedesát pět vyučovacích hodin ročně. Hlavním cílem je výchova česky mluvících dětí žijících v zahraničí – mají v české škole získat takové dovednosti, že budou schopny v českém jazyce číst i psát, také budou mít povědomí o české kultuře a v neposlední řadě si vytvoří vztah k Česku (ČŠBH, c2022).

Po zdařilém absolvování pololetí či celého školního roku žáci dostanou osvědčení, které hodnotí úroveň zvládnutého učiva, dále hodnotí také žákův postoj k práci a k ostatním dětem. Oblast výuky Českého jazyka a literatury je členěna do tří okruhů: Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Výchova ke čtenářství. Žáci jsou hodnoceni slovně. Úroveň zvládnutého učiva je hodnocena na škále od „úplně ovládá, ovládá s pomocí, částečně ovládá, ještě neovládá“, až po „neovládá, nespolupracuje“ (ČŠBH, c2022).

V rámci spolku českých škol v zahraničí se každý rok koná setkání vyučujících, ředitelů a dalších lidí podílejících se na organizaci českých škol, kde probíhají různé semináře, školení a kurzy. Mezinárodní konferenci doplňuje i bohatý kulturní program, prezentace novinek z české literatury pro děti a mládež a předání diplomů a cen vítězům olympiády v českém jazyce pro české školy v zahraničí. Již od svého založení byla důležitou složkou činnosti spolku i pomoc Čechům v zahraničí.

Od roku 2018 škola každoročně pořádá olympiádu v českém jazyce. Soutěže se mohou zúčastnit žáci ve věku od sedmi do čtrnácti let, kteří mají české kořeny, ale dlouhodobě žijí v zahraničí. Zadáání soutěže testuje různé jazykové kompetence a komunikační schopnosti žáků. Mezi další nadstavbové aktivity, které škola pravidelně pořádá, patří Slavnost čtení, díky které mají žáci možnost setkat se s českými spisovateli, Noc s Andersenem, překladatelská soutěž s názvem Cena Josefa Palivce, pravidelné návštěvy muzeí a letní tábor (ČŠBH, c2022).

Školy vydávají i pravidelný zpravodaj *Newsletter*, který přibližuje novinky z českých škol z celého světa. Česká škola bez hranic v Paříži každé tři měsíce vydává zároveň i svůj časopis *Lipový list*, který informuje o novinkách a akcích, učitelích i žácích ve škole (ČŠBH, c2022).

Tematický plán učiva, který učitelé slouží jako organizační pomůcka, odpovídá požadavkům uvedeným v Rámcově vzdělávacím programu základního vzdělávání MŠMT, ale z důvodu nižší časové dotace a nepravidelnosti výuky je přizpůsoben potřebám školy. Důraz je kladen na kultivovaný ústní i písemný projev v českém jazyce, na jeho praktické využití a povědomí o české kultuře. V rámci školy probíhají různé workshopy, kulturní akce a setkání s významnými českými osobnostmi (herci, spisovateli, umělci apod.), kteří školu pravidelně navštěvují (ČŠBH, c2022).

3.2 Rodinné a jazykové zázemí žáků České školy bez hranic

Rodinné a jazykové zázemí, ve kterém děti ve Francii vyrůstají, je velmi různorodé. Jako první kategorii, která je nejpočetnější, bychom uvedli děti ze smíšených rodin, kde je jeden rodič Čech a druhý rodič cizinec. Většinou se jedná o matku Češku a otce Francouze. Tyto děti chodí do francouzské školy, mají francouzské kamarády i většina jejich volnočasových aktivit probíhá ve francouzském jazyce. Pohybují se tedy zejména ve francouzském prostředí, ve kterém se mluví pouze francouzsky. Česká škola, kterou navštěvují většinou pouze jednou týdně, je pro ně jen doplňujícím vzděláním. Důležitým vlivem na schopnost komunikovat česky a rozumět českému jazyku je rodinné zázemí, ve kterém dítě vyrůstá. I přesto, že se různé děti narodily do stejně smíšených rodin, jejich schopnosti jsou velmi rozdílné. Ostatně zakladatelka České školy bez hranic uvádí, že *některé děti mluví česky velmi dobře (zde můžeme soudit, že se český rodič dítěti velmi věnoval a pravidelně s ním mluvil česky), jiné třeba rozumí, ale jejich komunikační schopnosti zaostávají (zřejmě děti nejsou s češtinou v tak blízkém kontaktu), další mají komunikační schopnosti na hranici porozumění (dítě zřejmě není na češtinu zvyklé, nebo jen okrajově)* (Slavíková-Boucher, 2018).

Druhou kategorií, která není tak početná, jsou děti pocházející ze smíšených rodin, kdy oba rodiče mluví jiným jazykem než většinová společnost. Jedná se například o matku Češku – otce Němce, matku Češku – otce Američana apod. Je zřejmé, že se děti ještě navíc musí naučit francouzský jazyk, protože chodí do francouzské školy a vyrůstají ve francouzském prostředí. Tyto děti jsou tedy tzv. trilingvní, otázkou však zůstává, do jaké míry. Velmi záleží na tom, jak spolu rodiče mluví – jestli hovoří jazykem jednoho z nich, nebo i ve vzájemném dialogu hovoří každý svým jazykem. V případě trilingvích rodin existuje také možnost, kdy rodiče spolu hovoří jazykem komunity (v tomto případě francouzsky, v takových případech je čeština opravdu až na posledním místě (Slavíková-Boucher, 2018).

Třetí kategorii představují rodiny, kdy rodiče mají stejný mateřský jazyk – tedy oba jsou Češi, ale žijí ve francouzském prostředí. V tomto případě je dítě na češtinu zvyklé – rozumí i mluví na výborné úrovni. Rodiče se však mohou adaptovat na prostředí a mluvit francouzsky, v tom případě je samozřejmě znalost českého jazyka u dítěte horší (Slavíková-Boucher, 2018).

Poslední a čtvrtou kategorii tvoří potomci nečeských rodin. Tyto rodiny určitý čas pobývaly v České republice a nechtějí úroveň českého jazyka, kterou si po dobu pobytu osvojily, ztratit (Slavíková-Boucher, 2018).

Samozřejmě na znalost českého jazyka v zahraničí působí řada dalších vlivů, mezi které patří například pravidelnost komunikace s českou komunitou, časté návštěvy České republiky, kontakt s kamarády z Čech, poslouchání českých pohádek, čtení českých knih, sledování českých filmů aj. Řekli bychom však, že nejdůležitějším faktorem zůstávají rodiče a jejich vztah k českému prostředí. Když rodiče mluví cizím jazykem, tak je bilingvismus negativně ovlivněn v neprospěch češtiny, což zmiňujeme v kapitole *Bilingvismus*. Pokud rodiče chtějí, aby jejich děti česky uměly a pravidelně s nimi i česky mluví, děti si na český jazyk zvyknou a nemají problém s komunikací v češtině (ČŠBH, c2022).

4. Školní vzdělávací program České školy bez hranic

V následující kapitole se pokusíme analyzovat Školní vzdělávací program České školy bez hranic v Paříži (dále ŠVP ČŠBH). Dokument, ze kterého vycházíme, vešel v platnost dne 1. září roku 2018. ŠVP ČŠBH je členěn do několika kapitol a podkapitol. My se zaměříme výhradně na charakteristiku školy, koncepci školy a na učební plán pro 1.–5. třídu, jelikož se tato práce zaměřuje na výuku prvního stupně. Nejdříve se pokusíme blíže charakterizovat samotný školní vzdělávací program České školy bez hranic Paříž, poté přiblížíme jednotlivé vzdělávací oblasti. Analýzu provádíme z toho důvodu, abychom posléze mohli didaktické materiály funkčně začlenit do výuky.

4.1 Analýza ŠVP pro první stupeň České školy bez hranic Paříž

Jak jsme v úvodu k této kapitole nastínili, Česká škola bez hranic v Paříži má vlastní vzdělávací program, který plně respektuje vzdělávací koncepci České republiky. Výchovně vzdělávací cíle, rozsah i obsah učiva odpovídají požadavkům Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Vzdělávací program České školy bez hranic pro základní vzdělávání nese název „Do nitra jazyků“, což souvisí s tím, že žáci jsou vzděláváni pomocí imerzní metody. Pojem imerze doslova znamená ponoření – máme na mysli tedy ponoření se do systému jazyka. To znamená, že celá výuka probíhá výhradně v češtině a žáci nesmí používat francouzský jazyk.

Česká škola bez hranic si klade za cíl výchovu mladé generace českých krajanů, kteří dlouhodobě žijí v zahraničí. Hlavním záměrem je, aby tato mladá generace byla schopna v dospělosti česky číst i psát a zároveň měla povědomí o svých kořenech a cítila sounáležitost se zemí svého původu. Vysoká znalost českého jazyka je vhodnou motivací k zachování kladného vztahu k českému národu a k České republice. K tomu přispívá i přítomnost žáka v českém kolektivu. Díky tomu žák brzy pochopí určitou svoji výjimečnost – to, že na rozdíl od svých monolingvních spolužáků ve francouzské škole současně náleží i do jazykové a kulturně odlišného společenství, a začne na to být hrdý.

Výuka probíhá pouze jednou týdně v sobotu, aby žáci mohli plnit povinnou školní docházku ve francouzské škole. Školní výuku mohou navštěvovat žáci od dovršených šesti let. Pokud mají dostatečnou jazykovou úroveň českého jazyka, mohou se účastnit přípravného školního roku už od pěti let. Z důvodu povinné školní docházky v místě pobytu je výuka prvního stupně ČŠBH výhradně zaměřena na vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace a Člověk a jeho svět. Děti by měly v těchto oblastech dosáhnout stejné úrovně jako jejich vrstevníci, kteří vyrůstají v České republice.

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace se realizuje v oboru Český jazyk a literatura, protože kompetence v oblasti dalších jazyků žák získá mimo prostředí České školy bez hranic. Obor Český jazyk a literatura je vyučován v první až třetí třídě v časové dotaci pět hodin týdně prezenčního studia. Výuka by měla být doplněna dvěma hodinami domácí přípravy. Ve čtvrté. a v páté třídě jsou Českému jazyku a literatuře věnovány čtyři hodiny týdně, pátou hodinu nahrazuje vzdělávací obor Můj český svět, která se zaměřuje na výuku českých reálií.

Program Můj český svět může být uskutečňován pomocí výukových projektů. Školu velmi často navštěvují externí pracovníci, kteří mají připravený program, který výuku v této oblasti obsáhne. Vyučování tohoto předmětu se zaměřuje na specifická témata související s českou historií, společností a zeměpisem českých zemí. Domácí příprava v rozmezí dvou hodin zůstává. Nezbytnost domácí přípravy je v ŠVP ČSBH zdůrazněna slovy: „*Domácí příprava s podporou rodičů je nesmírně důležitým prvkem celé vzdělávací koncepce, neboť v cizojazyčném prostředí je aktivní přístup rodičů conditio sine qua non úspěchu žáka.*“ (Slavíková-Boucher, 2018).

Hodinové dotace za týden v ročníku						
Celkem 33 výukových týdnů a 165 hodin prezenčního studia za rok						
Vzdělávací oblast	Vzdělávací obor	1. tř.	2. tř.	3. tř.	4. tř.	5. tř.
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	5	5	5	4	4
Člověk a jeho svět	Můj český svět				1	1

Vzhledem k charakteru České školy bez hranic je do výuky pravidelně zařazována řada průřezových témat: Multikulturní výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Výchova demokratického občana. Ve výuce se přirozeně vyskytuje i Osobnostní a sociální výchova, přičemž témata Enviromentální a Mediální výchovy jsou zařazovány v rámci různorodých aktivit. Zároveň je v ŠVP upřesněno, jakými aktivitami jsou rozvíjeny klíčové kompetence a znalosti žáků.

4.2 Stručná charakteristika vzdělávacích oblastí

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, výuka pro první stupeň se primárně zaměřuje na dvě vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace a Člověk a jeho svět. Druhá vzdělávací oblast (Člověk a jeho svět) je realizována od čtvrtého ročníku. Jazyk a jazyková komunikace mají ve výuce nejvyšší postavení; harmonický rozvoj řečových dovedností v mluveném i písemném projevu je hlavním cílem školy. Dále je kladen důraz na získání základních znalostí v oblasti české literatury a kultury, historie a zeměpisu českých zemí.

Oblast Jazyk a jazyková komunikace je realizována v oboru Český jazyk a literatura. Učivo je v tematickém plánu rozděleno do tří výukových oblastí: Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova. Oblast Člověk a jeho svět je realizována v oblasti Můj český svět. V následující kapitole budou jednotlivé oblasti stručně popsány.

4.3 Vzdělávací obsah předmětu Český jazyk a literatura pro 1. stupeň

4.3.1 Komunikační a slohová výchova

Komunikační a slohová výchova je zásadní součástí předmětu Český jazyk a literatura. Důraz je kladen na získání dovedností hravou formou, při které mají být žáci aktivní a která je baví. Jsou upřednostňovány aktivní metody učení.

Na prvním stupni je věnována pozornost zvládnutí běžných komunikačních situací. Studenti si osvojují zásady správné komunikace, jako jsou: vzájemně se vnímat a naslouchat si, chovat se zdvořile, aktivně se zapojit do diskuse, pokládat otázky a argumentovat vhodnými

způsoby, mluvit před více lidmi, zohledňovat příjemce projevu. Studenti používají vhodné prostředky verbální i nonverbální komunikace. Žáci rozvíjí schopnost hodnotit výkony své i svých spolužáků. Jsou podněcováni k formulování vlastních pocitů, nápadů a myšlenek. V psaném projevu dokáží napsat jednoduchý text. V rámci této oblasti je kladen důraz na práci s texty různého typu. Žáci pracují především s texty populárně naučnými, což výrazně prohlubuje znalost českého jazyka a rozvíjí kritické myšlení. Žáci se učí vyhledávat požadované informace a text reprodukovat.

Největší důraz je kladen zejména na správnou a spisovnou výslovnost všech hlásek, rozvoj slovní zásoby a osvojení si sociokulturních kompetencí v českém jazyce.

4.3.2 Jazyková výchova

Významnou složkou předmětu Český jazyk a literatura je Jazyková výchova, díky které si žáci osvojí gramatická pravidla spisovné formy českého jazyka. Na základě mluvnického popisu češtiny a jejího lexika žáci přemýšlejí o odlišnostech a podobnostech v jazycích, které ovládají. Žáci si začnou uvědomovat struktury jazykových systémů, což jim umožní snáze se učit cizí jazyky a rozvíjet abstraktní myšlení. Jazykovou výchovou jsou žáci podněcováni k přemýšlení o svém vztahu k českému jazyku a českému národu. V Jazykové výchově využijí získané vědomosti z Komunikační a slohové výchovy, která tomuto předmětu bezprostředně předchází.

Hlavní cílem oblasti Jazykové výchovy je obeznámit žáky s gramatikou českého jazyka, díky které budou plnohodnotně ovládat spisovnou podobu češtiny, a to jak v ústním, tak v písemném projevu. Nadprůměrná pozornost je věnována pravopisným chybám a specifickým problémům, které se objevují vlivem působení dalšího jazyka - francouzštiny.

4.3.3 Literární výchova

Poslední oblastí předmětu Český jazyk a literatura je Literární výchova, jejímž hlavním cílem je zvládnutí technik hlasitého a tichého čtení. Žáci si nejprve osvojují samotnou techniku čtení a poté pracují s jednoduchými texty, k nimž plní různé úkoly (odpovídají na otázky, hledají a doplňují informace). Zásadní je osobní interpretace příběhu – žák vyjadřuje své pocity z četby různorodými způsoby – slovně, dramatizací nebo výtvarným ztvárněním.

Vlivem menšího kontaktu s českým jazykem u studentů České školy v Paříži, má Literární výchova pro tyto děti zcela zásadní význam. Žáci si rozšiřují svoji slovní zásobu a uvědomují si bohatost českého jazyka. Kvalitní výběr četby probouzí v žácích zájem se dále v jazyce zdokonalovat. Nezanedbatelnou část hodin plní dílny čtení – aktivity s uměleckými texty.

Žáci mají za úkol přečíst za rok minimálně čtyři knihy a napsat o nich zápis do svých čtenářských deníků. Škola pravidelně zasílá doporučení na české knihy k četbě, což rodičům a dětem značně usnadní výběr. V prostorách školy je vybudována školní knihovna, kde si mohou studenti knížky vypůjčit. O zápisech ve čtenářských denících se vede v hodině diskuse, kdy žáci ostatní spolužáky se svou četbou seznámí.

4.4 Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět

Do čtvrtého ročníku školy je vzdělávací oblast Člověk a jeho svět součástí vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace. Do výuky je včleněna pomocí projektových dnů, během nichž se děti seznamují s českou kulturou (Mikulášská besídka, Jak slavíme Velikonoce apod.). Mimoškolní akce se týkají především českých svátků a lidových tradic. Texty, se kterými se pracuje v rámci předmětu Český jazyk a literatura, se vztahují k českému prostředí. Ve třetím ročníku se v rámci literární výchovy pracuje s českými pověstmi. Od čtvrtého ročníku se vzdělávací oblast Člověk a jeho svět realizuje jako samotný předmět, kterému je věnována jedna vyučovací hodina (45 minut) sobotní výuky.

Výuková oblast se dělí na dvě části – Místo, odkud pocházím (zeměpis) a Lidé a čas (dějepis). V rámci předmětu by měly být žákům představeny minulost i současnost České republiky. Žáci se pomocí mapy seznamují s Českou republikou. V rámci předmětu jsou žáci obeznámeni s nejznámějšími českými památkami a osobnostmi. Reálie českých zemí jsou předpokladem pro úspěšnou komunikaci v češtině – bez nich žáci neporozumí zprávám v českých médiích a životu v české společnosti. Díky této vzdělávací oblasti je v žácích pěstována národní hrdost.

4.5 Shrnutí

V této kapitole byl proveden stručný popis Školního vzdělávacího programu České školy bez hranic včetně časové dotace výukových předmětů. Vzhledem k tomu, že vzdělávací plán České školy bez hranic podléhá požadavkům Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, se obsah jednotlivých vzdělávacích oblastí výrazně neliší od učiva na běžných školách v Česku. Ovšem vlivem výrazně nižší časové dotace nemůže výuka v České škole bez hranic pojmout učivo v plném rozsahu běžných českých škol. Výuka je primárně věnována osvojení si českému jazyku – rozvíjení komunikačních dovedností a gramatických pravidel. To je pro žáky plnící školní docházku ve francouzské škole v místě pobytu často velmi náročné. Českým reáliím je věnována zvláštní pozornost od čtvrtého ročníku v rámci oboru Člověk a jeho svět, kterému je věnována jedna vyučovací hodina (45 minut týdně). V rámci naší práce budou vytvořeny pracovní listy, které by měly přispět k lepší výuce českých reálií a zároveň by mohly být začleněny do velice časově omezené výuky.

5. Charakteristika žáka mladšího školního věku

V této diplomové práci se zabýváme výukou žáků mladšího školního věku České školy bez hranic. V této kapitole nejprve stručně popíšeme školní věk, následně se zaměříme výhradně na mladší školní věk a popíšeme vývojové změny v oblasti kognice, socializace a řeči, ke kterým v tomto věku dochází. Specifika žáků prvního stupně budou následně zohledněna v analýze reálií i při tvorbě didaktických materiálů.

5.1 Školní věk

Nástup do školy je významným momentem každého lidského života a má vliv na další vývoj dětské osobnosti. Škola je první instituce, do které dítě vstupuje; vnímá ji jako velmi mocnou - má vliv i na rodiče, kteří její rozhodnutí musí respektovat. Ve škole dítě získává nové schopnosti a dovednosti a škola má vliv na jeho sebehodnocení. Školní úspěchy dítěte předurčí jeho další směřování ve vzdělávání a později i základ profesní volby. Je to také významné prostředí socializace dítěte. Zde si dítě buduje nové vztahy, což má vliv na jeho další psychosociální vývoj. *„Nástup do školy je spojen s nutností osamostatnění, přijetí zodpovědnosti za vlastní jednání a jeho následky.“* (Vágnerová, 2000, s. 163).

Většina odborné literatury dělí školní věk na tři na sebe navazující fáze:

1. Raný školní věk představuje období první a druhé třídy, tj. od 6–7 let až přibližně do 8 až 9 let života. Je příznačný nástupem do školy a nabytím nových sociálních rolí.
2. Za střední školní věk se považuje období od 8–9 let do 11–12 let, tedy do přestupu na druhý stupeň základní školy. Toto období je příznačné přípravou na období puberty.
3. Starší školní věk začíná přibližně v období přechodu na 2. stupeň základní školy a trvá do ukončení povinné školní docházky, tj. přibližně do 15 let. Toto období je provázáno celou řadou fyzických a psychických změn, které jsou typické pro pubertu.

5.2 Mladší školní věk

Pro naši práci je nezbytné blíže charakterizovat mladší školní věk, někdy také označovaný jako raný. V tomto období dochází k řadě procesů a změn, které se nyní pokusíme blíže popsat.

Somatický vývoj jedince mladšího školního věku je pomalejší oproti jiným fázím. Tělo se výrazně nemění. Svalstvo více roste, ale zadní svalstvo není dostatečně vyvinuté, a proto by dítě nemělo být přetěžováno (mělo by na zádech nést pouze 10 % své hmotnosti). Pokud je dítě v tomto období nepřiměřeně zatěžováno, může docházet k vadnému držení těla (Vilímová, 2009). V souvislosti s nástupem do školy se zdokonaluje hrubá i jemná motorika a začíná růst těla do výšky, zrychlují se pohyby s tím souvisí rostoucí zájem o pohybové aktivity (Zacharová, 2012, s. 48). Je ale nezbytné zmínit, že každé dítě se vyvíjí individuálně. Tělesný vývoj pro nás není podstatný tak jako vývoj kognitivní, kdy toto období provází řada změn.

5.3 Kognitivní vývoj – myšlení

Mladší školní věk je typický svými vývojově podmíněnými změnami, které umožňují dítěti zvládat vyšší nároky, které na ně škola má. Způsob myšlení, který je pro toto období typické, nazval Jean Piaget stádiem konkrétních logických operací. Jedinec již dokáže logicky přemýšlet o objektech a událostech, je schopen vytvářet kategorie, číselné řady, početní operace aj. Dítě akceptuje skutečnost, jeho myšlení je vázáno na realitu. Dítě je schopno si objekty představit, ačkoliv je nemá před sebou a zná je pouze z minulé vlastní zkušenosti. Malý školák touží poznat skutečný svět – jeho zákonitosti a pravidla (Vágnerová, 2005, s. 242). Tento jev zmiňuje i Josef Langmeier: „*Kdybychom chtěli toto období psychologicky celkově smysluplně charakterizovat, patrně bychom ho mohli označit jako věk strážlivého realismu. Na rozdíl od menšího dítěte, které je ve svém vnímání, myšlení i jednání hodně závislé na vlastních přáních a fantaziích, je školák plně zaměřen na to, co je a jak to je. Chce pochopit okolní svět a věci v něm ,doopravdy’.*“ (Langmeier, r. 2006, s. 118)

Josef Langmeier dále zmiňuje, že na počátku mladšího školního věku se jedná o tzv. realismus naivní – dítě je plně závislé na tom, co mu řeknou autority, tedy dospělí v jeho okolí. Až později je vůči jejich tvrzením kritičtější a jeho přístup se mění. Jedná se zde o tzv. „kritický realismus“, což je znakem blížícího se dospívání.

V tomto období se dítě učí (dle Zacharové, 2012, s. 49) pomocí těchto strategií: a) nápodobou – na základě toho, co se osvědčilo jiným; b) logickým odvozením – dedukcí; a c) pokusem a omylem – kdy si dítě samo touží ověřit teorii. Z těchto důvodů se na počátku školní docházky využívají především názorné pomůcky, které mohou děti pozorovat a vnímat co nejvíce smysly (Vágnerová, 2000, s. 148–149).

V oblasti kognitivního vývoje dochází ke změnám i v oblasti pozornosti. Dítě se dokáže více a déle soustředit na danou činnost. Dokáže přenášet pozornost na různé aktivity a rozvíjí se i úmyslná pozornost (Zacharová, 2012, s. 48). David Fontana (1997) uvádí, že délka soustředění se v tomto věku pohybuje okolo sedmi až deseti minut (Vágnerová, 2005, s. 256).

Dítě vstupem do školy rozvíjí i svou paměť, paměť bezděčná se postupně upozadí a vystřídá ji paměť záměrná. Děti si v tomto věku zapamatují převážně to, co upoutá jejich pozornost. Kapacita paměti se v tomto období zvětšuje. Dítě si pamatuje více věcí – je schopno zapamatovat si přibližně pět čísel a větu, která se skládá ze šesti slov (Vágnerová, 2005, s. 257).

5.4 Socializace

Socializační vývoj probíhá v podstatě od narození. Dítě je ovlivňováno různými sociálními skupinami, jejichž působení se podílí na rozvoji různých kompetencí. Na rozdíl od předškolních sociálních interakcí, které se odehrávají většinou při hře a jsou krátkodobé, od první třídy ve škole dítě buduje nové vztahy. Velkou roli hraje adaptace na školní prostředí, které na dítě klade nové požadavky. Jedinec si také osvojuje žádoucí způsoby chování. Určitý vliv na vývoj dítěte mají vrstevníci, se kterými tráví čas, i přesto že v tomto období hrají hlavní roli zejména dospělí (Vágnerová, 2000, s. 159).

Jedinec při nástupu do školního prostředí nabývá několika nových sociálních rolí: nabývá roli školáka, roli žáka a roli spolužáka. První zmíněná má přesně daná pravidla, a především jak zmiňuje Vágnerová: „... *není výběrová a dítě ji získá automaticky, bez ohledu na vlastní přání.*“ (Vágnerová, 2000, s. 159). Role žáka je vymezena ve školním řádu a je trvale podřízena učiteli. Souřadná role spolužáka ovlivní způsoby chování dítěte v budoucím životě. Dítě si v kolektivu vytváří určitou pozici a buduje nové sociální vztahy, což ovlivní jeho partnerské a profesní vztahy v dospělosti. V kolektivu získává dítě nové dovednosti – spolupráci, sebekontrolu – ovládání spontánních impulzů k pohybu a hraní; samostatnost, vzájemnost a nové způsoby komunikace (Vágnerová, 2000, s. 160).

5.5 Jazykové kompetence

Při nástupu do školy má dítě dostačující slovní zásobu, kterou je schopno aktivně používat v běžné komunikaci. Dokáže se vyjadřovat k běžným okolnostem a rozumí komunikačnímu sdělení druhé osoby. Jazykové kompetence na této úrovni jsou zcela zásadní pro školní úspěšnost. V mladším školním věku se dítě dále rozvíjí – jeho slovní zásoba výrazně roste a nabývá nových pojmů a specifických výrazů (Vágnerová, 2005, s. 260).

Délka a složitost vět, stavba vět i užití gramatických pravidel se nadále zdokonalují díky nespornému vlivu formální výuky ve škole. Existují různé metody zjištění velikosti slovní zásoby malých školáků, vždy se ale jedná o hrubý odhad. Je třeba mít na paměti, že každé dítě se vyvíjí individuálně a rozdíly mezi dětmi nejsou zanedbatelné. Většina českých pedagogů se shoduje na tom, že sedmileté dítě zná průměrně 15 633 slov, jedenáctileté už okolo 26 468 slov (Langmeier, r. 2006, s. 123).

Děti mladšího školního věku začínají také uvažovat o slovech jiným způsobem – většinou slova přiřadí ke konkrétní skutečnosti, ke které se vztahují (a kterou znají ze svého okolí). Například – to je k jídlu, to je na hraní, to máme u babičky. Postupně je žák schopen daná slova popsat pomocí nadřazeného pojmu (Vágnerová, 2005, s. 260).

Vlivem vyučování českého jazyka se rozvíjí syntaktická složka jazyka a gramatika. Malí školáci začnou používat gramatická pravidla i v běžné komunikaci – dítě se snaží správně a přesně vyjadřovat. Ačkoliv jejich znalosti gramatiky jsou neuvědomělé, vyjadřují se děti gramaticky správně. Vědomé znalosti gramatiky jsou děti schopné používat až ve středním školním věku, tedy přibližně od jedenácti let věku (Vágnerová, 2005, s. 261).

6. Problematika bilingvismu

Bilingvismus je základní pro charakteristiku všech žáků Českých škol bez hranic. Učení se dvěma jazykům současně od útlého věku není zcela bez překážek, jak bude v následující kapitole blíže popsáno. Je nezbytné, aby učitelé Českých škol bez hranic měli povědomí o problematice bilingvismu, snažili se porozumět dvojjazyčně vychovávaným žákům a ve výuce zohledňovali jejich specifika.

Následující kapitola krátce představí bilingvismus a jeho druhy. Následně se kapitola zaměří na řečový vývoj bilingvních mluvčích a charakteristiku rodin, ve kterých tito mluvčí vyrůstají. Popíšeme zde i psycholingvistická specifika bilingvních dětí a možné způsoby jejich vzdělávání.

6.1 Bilingvismus

Bilingvismus není v dnešní době ojedinělý. Stále více dětí vyrůstá v bilingvním prostředí. „*Na celém světě se dnes hovoří přibližně 6000 jazyky (v rámci přibližně 200 suverénních států), vyrůstají až dvě třetiny světové populace v bilingvním prostředí.*“ (Morgensternová, 2011, s. 26). Z tohoto důvodu se celá řada vědců, badatelů a lingvistů bilingvismem dlouhodobě zabývá. V odborných kruzích však existuje pro bilingvismus četné množství definic, které se mnohdy mohou jevit velmi odlišně - to může zapříčinit i nedorozumění.

Velmi široce pojímá pojem bilingvismus John Macnamara: „*Bilingvní jedinec je ten, který disponuje alespoň minimální kompetencí v jiném než mateřském jazyce v nejméně jedné ze základních jazykových dovedností (porozumění, mluvení, čtení, psaní).*“ (Macnamara, 1967, s. 59–60). Z této definice vyplývá, že podle Macnamary je bilingvní každý, kdo má znalost nějakého cizího jazyka a disponuje v něm alespoň jednou ze zmíněných dovedností. Cizí jazyk dokáže používat v řeči, psaní nebo v něm dokáže číst. Dle tohoto pojetí by v dnešní době byl zřejmě bilingvní každý z nás.

Velmi často se zmiňuje Bloomfieldova definice bilingvismu: „*Bilingvismus je schopnost ovládat dva jazyk na úrovni rodilého mluvčího.*“ (Bloomfield, 1993, s. 56). Mít druhý jazyk na úrovni rodilého mluvčího se může jevit jako ideál. Ale skutečně tomu tak v praxi je? Dle našeho názoru je to až nereálný stav, neboť v praxi je vždy jeden z jazyků mluvčím

preferován, a jeden v určité dovednosti upozaděn. Dle této definice by tedy nemohl být bilingvní takřka nikdo.

Další definice bilingvismu kladou důraz na soustavné používání obou jazyků, například viz François Grosjean (1982): „*Bilingvismus je pravidelné používání dvou a více jazyků.*“ (Morgensternová 2011, s. 27). Nebo v obměně u Martina Lachouta: „*Pod pojmem bilingvismus tak rozumíme schopnost jedince používat alternativně dvou jazykových kódů, bez ohledu na aktuální komunikační situaci.*“ (Lachout, 2017, s. 33).

Velmi často se v souvislosti s bilingvismem zmiňuje přirozenost. Jedná se zřejmě o jeho nejdůležitější znak, o kterém je zmínka i v definici na stránkách internetové encyklopedie Wikipedie: „*Bilingvismus (dvojjazyčnost) je stav, kdy jedince nebo obyvatelstvo určitého území přirozeně hovoří dvěma jazyky, a to bez ohledu na společenskou stratifikaci.*“¹ Někteří odborníci zmiňují, že bilingvismus zahrnuje i schopnost chápat tradice a zvyky z obou jazykových území a mít taktěž dvojí znalost historie a geografie.

V této podkapitole byl zmíněn pouhý zlomek různých pojetí bilingvismu, se kterými se nejčastěji setkáme v odborné literatuře. Nejčastěji se bilingvismus (tedy dvojjazyčnost) používá jako opak termínu monolingvismus (tedy jednojazyčnost). Bilingvismus předpokládá znalost obou jazyků na určité úrovni, přičemž úroveň obou jazyků je relativní a je zřejmě na místě neklást si otázku „je-li jedinec bilingvní“, ale do „jaké míry je schopen ovládat oba jazyky“. Jak zmiňuje celá řada badatelů a lingvistů, nejpodstatnější v užívání obou jazyků je pravidelnost, soustavnost a přirozenost.

6.2 Vývoj názorů na bilingvismus

V minulém století bylo na bilingvismus pohlíženo spíše negativně. Předválečné výzkumy tvrdily, že bilingvní jedinci mají užší slovní zásobu, nedostatečné komunikativní dovednosti či dokonce inteligenčně zaostávají. Situace se změnila v šedesátých letech minulého století, kdy výzkumy potvrdily, že dvojjazyční jedinci dosahují lepších výsledků než jedinci jednojazyční. Současné výzkumy se přiklání k tomu, že na kognitivní i intelektuální vývoj dítěte má i nadále největší vliv především psychosociální prostředí, ale je zároveň zdůrazňováno, že dvojjazyčnost přináší řadu výhod, mezi jinými jsou to: jazyková vybavenost, schopnost snáze se učit cizím jazykům, rozvinuté abstraktní myšlení, vyšší kreativita, širší

---

¹ Wikipedia (2021) [online]. Cit. 2022-09-22. <[Bilingvismus – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://www.wikipedia.org)>

kulturní povědomí, a v neposlední řadě i větší míra sebedůvěry (Kropáčková, s. 2006, s. 49-50).

6.3 Základní typy bilingvismu

Existuje mnoho druhů bilingvismu a tyto jsou členěny dle různých hledisek. Základní rozdělení, které zmiňuje většina příruček, je rozdělení bilingvismu na bilingvismus individuální a bilingvismus společenský. První zmíněný se vztahuje pouze k jedinci. O společenském bilingvismu hovoříme v případě, že se dvěma jazyky hovoří na určitém území (příkladem může být spisovná němčina a švýcarská němčina ve Švýcarsku). Pro tento jev se používá spíše termín diglosie (Morgensternová, 2011, s. 28).

Dále se bilingvismus dělí dle úrovně ovládnutí jazyka na receptivní a produktivní. V prvním případě převládá u jedince pasivní znalost jazyka (rozumí, ale není schopen jej aktivně používat), u produktivního bilingvismu je tomu naopak a dominuje aktivní znalost dvou jazyků. Důležité je také brát v potaz způsob osvojení si jazyka. Pokud k němu dochází v přirozeném prostředí (například vlivem bilingvní rodiny či dlouhodobého pobytu v zahraničí), jedná se o přirozený neboli také primární bilingvismus. Jedinec, který si druhý jazyk osvojuje formou výuky (ve školách, na kurzech apod.) má bilingvismus umělý či sekundární. Bilingvismus se také dělí podle věku osvojení si jazyka na raný a pozdní. Osvojování obou jazyků od narození se nazývá souběžný bilingvismus. Nabývá-li jedinec znalostí druhého jazyka až po získání komunikačních dovedností v jazyce prvním, hovoříme o bilingvismu následném. Dále se dvojjazyčnost dělí na vyváženou, kdy jsou dovednosti v obou jazycích srovnatelné, a dominantní, kdy jeden z jazyků má u jedince převahu (Morgensternová, 2011, s. 28–32).

Důležité je zmínit, že v případě vyváženého bilingvismu se jedná o ideál. Jedinec vždy jeden z jazyků preferuje a používá více, což se potvrzuje i u žáků v České škole bez hranic. Ačkoliv jedinci vyrůstali v přirozeném bilingvním prostředí, kdy většinou jeden z rodičů je Čech a druhý jiné národnosti (obvykle Francouz), dovednosti v obou jazycích jsou nevyvážené. Vlivem toho, že tyto děti žijí ve francouzském prostředí, preferují francouzštinu.

6.4 Řečový vývoj bilingvních dětí

Každý z nás se rodí se schopností osvojit si jakýkoliv jazyk. Dítě, které je od počátku svého života vychováno v bilingvní rodině, si osvojuje oba jazyky souběžně neboli simultánně. Za takových podmínek můžeme oba jazyky nazývat mateřskými a dítě prochází stejnými vývojovými fázemi v obou jazycích (podobně jako monolingvní jedinci). Takoví lidé také disponují v obou jazycích dokonalou výslovností bez přízvuku. Pokud ale k osvojení dalšího jazyka dochází až po rozvoji jazyka mateřského, nemůžeme druhý jazyk nazývat primárním. Mezi čtvrtým a pátým rokem života se dovršuje vývoj určitých struktur části mozku (mozečku) a vývojové fáze osvojení si druhého jazyka se liší. V takovém případě se jedná o následný bilingvismus, kdy se v pořadí druhém jazyce objevuje u člověka i specifický přízvuk. Okolo sedmého roku života se proměňuje i osvojení si syntaxe daného jazyka. Učení se dalšímu jazyku od tohoto zlomu nazýváme učením se cizímu jazyku v dětském věku (Morgensternová, 2011, s. 41–42).

Řečový vývoj bilingvního dítěte se obvykle dělí na několik fází. V minulém století se objevilo několik teorií vývoje řeči u bilingvního dítěte – do devadesátých let byly společností uznávány tři vývojové fáze autorů Virginie Volterry a Traute Teaschner (1978). Tento model je však již překonán, nejnovější studie se shodují v tom, že již malé děti umí jazyky diferencovat (Morgensternová, 2011, s. 44). Uvádím zde tedy teorii George Saundersové, která je v současnosti všeobecně uznávaná (1988). Saundersová (in Morgensternová, 2011, s. 42–43) uvádí tři etapy vývoje řeči u bilingvních dětí:

1. vývojové stadium trvá přibližně do dvou let dítěte. V tomto stadiu dítě nejprve vyslovuje krátké věty, většinou jednoslovné, v obou jazycích. Dítě má omezenou slovní zásobu v obou jazycích. Pokud dítě vysloví nějaké slovo, není schopno najít k němu synonymum v druhém jazyce. Saunders toto období nazývá „indeterminovaným kódováním“, dítě nazývá předměty kolem sebe různými slovy z jakéhokoliv jazyka. Často se v tomto období rodiče znepokojují, že jejich potomek neumí ani jeden jazyk, ale jedná se o zcela běžný jev vývoje bilingvismu.

2. vývojové stadium navazuje na první etapu, tedy začíná okolo druhého roku věku dítěte. Lexikum obou jazyků se rozšiřuje. Střídá se používání obou jazykových systémů. Dítě se rozhoduje, který jazyk použije podle toho, s kým mluví. I v tomto období může dítě ve větě použít současně oba jazyky, tedy může docházet

k míšení jazyků. Opět se ale nejedná o odchylku, jen si zatím jedinec neosvojil daný výraz v obou jazycích současně. Některé děti jsou schopné pojmenovat jeden předmět oběma jazyky. To dokazuje, že některé bilingvní děti si již uvědomují existenci dvou jazykových kódů. Dítě však pochybuje o své lingvistické identitě, proto říká slovo v obou jazycích. V tomto stadiu začíná dítě diferencovat lexikum obou jazyků, ale gramatiku ještě není schopno rozlišit.

3. vývojové stadium není časově vymezeno. Dítě je již schopno rozlišit jak slovní zásobu obou jazyků, tak i jejich gramatická pravidla. V řeči se ještě může objevit prolínání jazyků, ale spíše zřídka. Pokud se jedinec nachází v bilingvním prostředí, kde je každý jazyk spojován s určitou osobou, komunikuje s nimi v příslušném jazyce. Přechod do třetího stadia probíhá pomalu a závisí na několika faktorech: na osobnosti dítěte a jeho schopnostech, na postoji rodičů a na době působení každého jazyka.

Rozlišení jazyka dle komunikačního partnera se děje přibližně okolo čtvrtého roku života, ale stále se objevují interferenční jevy (prolínání obou jazyků). Důležitá je velká role rodičů, kteří by se měli snažit dítěti pomoci rozlišovat oba jazyky, a to zejména dodržováním tzv. Grammontova pravidla. Francouzský lingvista Maurice Grammont, který se svou německou manželkou vychovával bilingvní dítě, dodržoval radu svého přítele: „Une personne, une langue.“ (jedna osoba, jeden jazyk neboli jeden rodič, jeden jazyk). Tato formulace se stala základním pravidlem úspěšné bilingvní výchovy. Každý z rodičů mluví na dítě svou mateřštinou. Díky tomu dítě ví, že například s matkou má mluvit pouze česky a s otcem pouze francouzsky (Grosjean, 1982). Dále Morgensternová upřesňuje: „*Pro dítě je důležité, aby mělo lingvisticko-afektivní orientační body, které mu dovolí strukturovat jeho řeč a identitu. To je také důvod, proč by měli rodiče hovořit ke svým dětem jenom tím jazykem, který dokonale ovládají, jazykem, který jim dovoluje komunikovat perfektně, a to jak na úrovni emoční, tak rozumové.*“ (Morgensternová, 2011, s. 43).

Vyplývá z toho, že největší vliv na rozvinutí bilingvismu u jedince mají bezpochyby jeho rodiče. V odborné literatuře se obvykle popisuje pět typů bilingvních rodin. Každá z nich má specifické znaky. Stručně uvádím typy bilingvních rodin, které uvádějí autoři Edith Harding-Esch a Philip Riley (2008, s. 70–72).

6.5 Typy bilingvních rodin

1. Rodiče mluví různými jazyky. V komunitě je dominantní jeden z jazyků rodiče. Každý z rodičů mluví na dítě svou mateřštinou (př. jazyk matky: němčina, jazyk otce: italština, jazyk komunity: italština).

2. Rodiče mluví různými jazyky. Jazyk jednoho rodiče je v komunitě dominantní. S dítětem mluví oba rodiče nedominantním jazykem. Dítě je s dominantním jazykem v kontaktu mimo domov (př. jazyk matky: britská angličtina, jazyk otce: estonština, jazyk komunity: americká angličtina).

3. Rodiče mají stejnou mateřštinu, která není dominantním jazykem komunity. Rodiče mluví s dítětem svojí mateřštinou (př. jazyk matky: čeština, jazyk otce: čeština, jazyk komunity: kanadská angličtina).

4. Rodiče mluví různými jazyky, které používají při komunikaci s dítětem. Dominantní jazyk komunity je jiný než jazyky rodičů (př. jazyk matky: britská angličtina, jazyk otce: němčina, jazyk komunity: italština).

5. Rodiče mají stejnou mateřštinu, která je i dominantním jazykem komunity. Jeden z rodičů mluví s dítětem trvale nemateřským jazykem (př. jazyk matky: srbština, jazyk otce srbština, nemateřský jazyk otce: angličtina, jazyk komunity: srbština).

Zásadní pro úspěšné rozvinutí bilingvismu je znalost slovní zásoby dvou jazyků. Bilingvní děti disponují (v průběhu svého vývoje) v každém jazyce užší slovní zásobou, ale při jejich součtu je celkové lexikum širší než u jedinců monolingvních. Jedinec musí být schopný lexikum používat v každodenní komunikaci. Výzkumy potvrzují, že čím je jazykový input častější, tím je slovní zásoba jedince širší. Jazykový input je definován jako „*komplex všech verbálních a neverbálních komunikačních podnětů, jimž je vystaveno dítě od narození ze strany osob, které s ním navazují kontakt.*“ (Průcha, 2011, s. 93). Jazykový input je nepochybně důležitým faktorem (ne-li nejdůležitějším), ale není jediným. Na osvojení si jazyka a jeho uchování má vliv také řada dalších faktorů: vztah rodičů k jazyku, mezinárodní prestiž jazyka, přístup ke vzdělávání (dostupnost škol, knih apod.), podpora komunity apod. (Průcha, 2011, s. 169–170).

Nezbytnou dovedností bilingvního i monolingvního jedince je čtení a psaní. Naučit se číst a psát v jazyce, které se neučí dítě ve škole, i přesto že v něm vyrůstá, vede k upevnění znalosti tohoto jazyka. Bernd Kielhöfer a Sylvie Jonekeit radí učit se číst a psát nejprve

v jazyce, který je u bilingvního dítěte silnější. Zhruba po dvou letech, kdy má tyto dovednosti v převládajícím jazyce dítě osvojeny, by se mělo začít s jazykem slabším, což je například zavedeno v dánských školách. Samozřejmě se musí brát v potaz, do jaké míry jsou jazyky (i písmo) rozdílná (Kielhöfer a Jonekeit, 2006, in Morgensternová, 2011, s. 46). Nicméně Jitka Kropáčková uvádí i situaci, kdy si bilingvní jedinec osvojuje psanou podobu současně v obou jazycích, což platí i pro většinu žáků v České škole bez hranic Paříž, a i tato možnost je považována za úspěšnou (Kropáčková, 2006, s. 46). Negativní vliv silnějšího jazyka se přirozeně v procesu učení se jazyka slabšího může objevit, Jozef Štefánik však zdůrazňuje, že se nejedná o významný problém. Vyskytuje se například výslovnost silnějšího jazyka při četbě textu v jazyce slabším – „*jev mívá obvykle krátké trvání a je podobný jako míchání dvou jazyků při osvojování jejich mluvené formy.*“ (in Kropáčková, 2006, s. 46).

6.6 Psycholingvistická specifika bilingvních dětí

Jak již bylo zmíněno, vývoj bilingvního dítěte je provázán řadou lingvistických specifíků. Bilingvní jedinci musí neustále rozlišovat dva jazykové kódy, což se v jejich jazykovém projevu ukazuje zejména interferencí neboli prolínáním jazyků. To velmi často rodiče znepokojí a začnou se obávat, že jejich potomci nebudou umět ani jeden jazyk zcela „správně“. Jedná se však o zcela běžný jev vývoje bilingvního jedince, pro který se dnes dokonce používá pojem bilingvní kompetence.

Příčinou je aktivace a inhibice kognitivně-jazykových procesů, jelikož pro dítě, které mluví jedním z jazyků, je druhý jazyk v jeho mysli neustále přítomen. Oba jazyky jsou tedy svým způsobem stále aktivní. „*Procesuální mechanismy řečové produkce u bilingvních jedinců tedy zahrnují aktivaci obou jazyků i ve chvíli, kdy komunikace je monolingvní. Tato aktivace se netýká pouze lexikální roviny, ale zahrnuje i fonologickou rovinu.*“ (Costa, 2006, in Morgensternová, 2011, s. 47). Dítě tedy stále částečně potlačuje druhý jazykový kód. Úplné potlačení druhého jazyka není možné.

Interference nenarušují porozumění monolingvní řeči, ale komunikační partner si jich bezpodmínečně všimne. Právě komunikační partner má na projev bilingvního jedince velký vliv. Pokud je partnerem monolingvní jedince, mluvčí se snaží druhý jazyk ve svém projevu co nejvíce potlačit a výpůjčky se objevují zřídka. Při komunikaci dvou bilingvních jedinců se výpůjčky objevují častěji, tedy druhý jazyk není mluvčím v takové míře deaktivován (Morgensternová, 2011, s. 49). Harding-Esch a Riley uvádějí, že prolínání jazyků v jedné

promluvě se objevuje většinou u dětí, kteří jsou samy takovým smíšeným větám vystaveny (slyší je u rodičů, kteří přepínají mezi kódy). Dále poznamenávají, že rodiče by měli mít na paměti, že některé děti jazyky vůbec nemíchají nebo jen ojediněle a u některých se naopak prolínání jazyků objevuje často a je přirozenou součástí jejich vývoje (Harding-Esch a Riley, 2008, s.75).

Prolínání jazyků se může projevit jak po stránce lexikální, sémantické, pragmatické, syntaktické, tak i fonologické. Můžeme je zaznamenat v mluveném i psaném projevu. Interference se může projevit například přízvukem, stavbou věty nebo tvarem slova, který se používá v druhém jazyce (Grosjean, 1995).

Typickým projevem bilingvismu je i samotné přepínání jazykových kódů (code-switching) v jedné promluvě. Jedná se o jev, který se v řeči monolingvního jedince nikdy neobjeví. Autoři uvádějí příklad, kdy bilingvní dítě telefonuje se svým otcem a říká: „*J'ai été à la piscine aujourd'hui and I dived for the first time.*“ („Byl jsem dnes plavat a poprvé jsem se potápěl.“) (Harding-Esch a Riley, 2008, s. 83). Přepínání kódu děti používají zejména k vyjádření nejrůznější emocí anebo jen z toho důvodu, že jsou vyčerpané a tolik se na konverzaci nesoustředí (zároveň vědí, že ve své bilingvní rodině to můžou použít).

Dalším specifickým znakem bilingvních dětí je volba jazyka podle komunikačního partnera. Autoři publikace *Bilingvní rodina* uvádějí příklad šestiletého chlapce, který žije ve Francii a chce zavolat své anglické chůvě:

„Philip (francouzsky): Maman, quel numero il faut faire? (Mami, jaké číslo mám vytočit?)

Matka (francouzsky): C'est écrit sur la carte qui est devant toi. (Máš ho napsané na ceduli před sebou.)

Philip (anglicky): Hello, Nanny, how are you? (Ahoj, chůvo, jak se máš?)“

(Harding-Esch a Riley, 2008, s. 84).

V promluvách se také často objevují jazykové výpůjčky, kdy si bilingvní jedinec „vypůjčí“ z druhého jazyka pouze jedno slovo, například: „*Podej mi Flasche.*“ (flašku). Jazykovou výpůjčku také může morfologicky nebo gramaticky modifikovat tak, že připomíná druhý jazyk, například: „*Namaloval jsem bildečko.*“ (das Bild = obraz). Slova z druhého jazyka si bilingvní jedinec vypůjčí úmyslně nebo bezděčně. Slovo si vědomě vypůjčí například v případě, kdy neumí dané slovo v jazyce vyslovit nebo si výslovností není jistý, popř. ani dané

slovo v jazyce neexistuje, např. „*Tady odšroubuj závit... a takhle to squirt.*“ (squirt = vymáčknout) (Harding-Esch a Riley, 2008, s. 85). Nevědomě dochází k používání například spojek, které v češtině velmi často používáme, a tak je dítě do druhého jazyka dosazuje. Intervence se ale může projevit i v syntaktické rovině, kdy bilingvní jedinec použije pořadí slov druhého jazyka apod. (Morgensternová, 2011, s. 48). Bilingvní dítě využívá přepínání kódů i z jiných důvodů – v situacích, kdy někoho cituje, kdy chce vyjádřit k osobě solidaritu nebo naopak ke zdůraznění promluvy při hádce. Dítě si je vědomo, že volbou jiného jazyka člověka, ke kterému chová negativní emoce, snadno z konverzace vyloučí, př.: „*Emily (17 let, 5 měsíců) sedí u stolu se svou německou kamarádkou Anne a svými rodiči. Společným jazykem je francouzština.*

MATKA (k Anne francouzsky): Tu repredras un peut de ça? (Chceš si přidat?)

Emily (ke své matce švédsky): Jag tror inte att hon tycker om det. (Myslím, že jí to moc nechutná.)“ (Harding-Esch a Riley, 2008, s. 86).

Nejnovější výzkumy se zaměřují na přepínání kódů. Jsou popsány řady náročných pravidel, které při přepínání kódů bilingvisté dodržují. Nejde totiž jen o to, že jedinec přestane mluvit jedním jazykem a použije druhý. Jedná se o daleko složitější proces – k souhře obou systémů je zapotřebí určité schopnosti vyhnout se gramatickým chybám a vyjádřit se jasně. Čím více je jedinec bilingvní, tím je pro něj střídání jazykových kódů snazší. Důležité je zmínit, že code-switching dle nejnovějších studií nemá na vývoj bilingvního jedince negativní vliv.

6.7 Vzdělávání bilingvních

Zásadní v životě bilingvního jedince je volba instituce, která mu pomůže zdokonalovat jeho jazykové kompetence. Několik způsobů vzdělávání dvojjazyčných jedinců popsal významný lingvista François Grosjean v publikaci *Life with two languages* (1982). Pokud se bilingvní jedinec ocitne v odlišném jazykovém prostředí, má v zásadě dvě možnosti – vzdělávat se dvojjazyčně, nebo jednojazyčně.

Dvojjazyčné vzdělávání zahrnuje různé programy, které využívají oba jazyky. Cílem je usnadnit přechod bilingvního jedince z jeho menšinového jazyka do výuky ve většinovém jazyce. Bilingvní jedinec je vzděláván spolu s dětmi, které mají obdobný problém, za podpory a péče učitele. Problém může nastat při zajišťování materiálů i pedagogických pracovníků.

Pozornost je primárně zaměřena na výuku jazyka většiny. Dítě tím pádem ztrácí kontakt se svou mateřtinou a původní kulturou (Kropáčková, 2006, s. 54).

Dvojjazyčné vzdělávání může probíhat pomocí imerzních programů, kdy výuka probíhá nejprve v slabším jazyce žáků a poté je do výuky zařazen i jazyk silnější. Výhoda tkví v tom, že dítě je vzděláno se stejnými dětmi a jeho mateřtina je plně respektována. Nevýhoda ovšem spočívá v tom, že vyučující jsou zpravidla jednojazyční. Nicméně si žáci osvojí oba jazyky na vysoké úrovni (především v komunikaci), na rozdíl od hodin cizího jazyka v běžných školách, ačkoliv jeden z jazyků vždy volí raději, jak dále dodává Grosjean: „*Tento program dá dítěti dobrý základ pro to, aby se stalo dvojjazyčným, protože zde ale nebývá dost prostoru pro používání slabšího jazyka, nebývá po ukončení školní docházky opravdu funkčně dvojjazyčné.*“ (in Kropáčková, 2006, s. 54).

Dle věku, kdy se s výukou většinového jazyka začne, rozlišujeme tyto případy:

- „*raná imerze – výuka započne před nástupem do školy nebo v 1. ročníku školní docházky,*
- *pozdní imerze – imerzní výuka začíná ve 4. až 7. ročníku,*
- *raná úplná imerze – jediným vyučovacím jazykem je jazyk slabší,*
- *raná částečná imerze – vyučovacím jazykem je jak jazyk slabší, tak jazyk silnější (obvykle v poměru 1:1),*
- *reciproční imerze – žáci ze dvou jazykových společenství jsou vzdělávání současně“ (Kropáčková, 2006, s. 55).*

Za neúspěšnější je pokládána raná úplná imerze, kdy výuka probíhá pouze ve slabším jazyce, zároveň je ale zachována i výuka ve většinovém jazyce. Tento způsob vzdělávání je realizován i ve většině českých škol v zahraničí, kupříkladu i v České škole bez hranic v Paříži, kde veškerá výuka probíhá výhradně v českém jazyce. Žáci musí v prostředí používat jen a pouze český jazyk, a to i v případě, že si povídají se stejně jazykově vybaveným spolužákem.

Dalším typem dvojjazyčného vzdělávání jsou „dorovnávací třídy“, ve kterých se žák postupně doučí většinovému jazyku. Takový program funguje například ve Spojených státech, kdy u bilingvních žáků první rok probíhá 90 % výuky v jejich dominantním jazyce a zbytek tráví děti ve třídě, kde se mluví většinovým jazykem; druhý rok už je poměr jazyků 1:1 a poslední rok programu tráví student ve třídě se svým dominantním jazykem už jen 10 % výuky. Po třech letech už je žák ve třídě, kde se mluví pouze většinovým jazykem, ve kterém probíhá i celá výuka. Tyto programy se nezamlouvají zejména rodičům, kteří chtějí, aby se

jejich dítě naučilo většinový jazyk co nejdříve. Problém může být také v procesu začleňování jedince do kolektivu, jelikož byl od svých spolužáků na řadu hodin odloučen (Kropáčková, 2006, s. 55–56).

Posledním způsobem dvojjazyčného vzdělávání je výuka menšinového jazyka v rámci vyučovacího předmětu, případně volitelného předmětu. V tomto případě může nastat problém se zařazením do osnov, kdy bilingvní jedinci mají delší vyučování než ostatní spolužáci, a také se zajištěním rodilého mluvčího, který by vyučoval nejenom formální variantu daného jazyka, ale i tu „reálnou“ (Kropáčková, 2006, s. 56).

Jednojazyčné vzdělávání probíhá buď ve většinovém jazyce nebo v menšinovém jazyce. První z přístupů je nečastější a také nejjednodušší. Vzdělávání ve většinovém jazyce (jinak nazýváno submerze) spočívá v zařazení žáka do třídy, která je pro něj „cizojazyčná“. Je pochopitelné, že zejména z počátku jedinec pocítuje frustraci z nedostatečné znalosti jazyka, ve kterém výuka probíhá. Neznalost mu výrazně ztěžuje učení i běžnou komunikaci se spolužáky a cítí se osaměle. Po čase se na prostředí adaptuje a jazyk se naučí, každopádně svou mateřštinu nemůže v tomto prostředí používat, a i jeho navyklé kulturní hodnoty jsou potlačovány. Pozitivním důsledkem této metody je jazyková i kulturní asimilace a dítě by i nadále mělo být dvojjazyčné a bikulturní (Kropáčková, 2006, s. 56) Hlavním cílem jednojazyčného vzdělávání v menšinovém jazyce je přirozeně jeho zachování. Program *„podporuje menšinový jazyk i kulturní dědictví dítěte a současně mu umožňuje osvojit si i jazyk většinový, který je vyučován jako jazyk cizí. Pomáhá dítěti, aby se stalo skutečně dvojjazyčným, a připraví jej na život v multikulturní i multilingvní společnosti.“* (Kropáčková, 2006, s. 56).

7. Réalie jako nezbytná součást procesu osvojování si jazyka

V předchozích kapitolách jsme popsali specifika cílové skupiny studentů – věnovali jsme se mladšímu školnímu věku a bilingvistice. Následující kapitoly se věnují hlavní náplni této práce a výuky v České škole v Paříži - reáliím.

V této kapitole se pokusíme vymezit význam tohoto pojmu a zdůvodnit nezbytnou roli reálií v procesu osvojování si jazyka. Následně se budeme věnovat různým přístupům k této problematice. Stručně popíšeme strukturalistickou koncepci reálií Jiřího Hasila a pragmatickou koncepci Kateřiny Romaševské. V kapitole také představíme Společný evropský referenční rámec pro jazyky a učebnice reálií, které se touto problematikou zabývají.

Na základě poznatků této kapitoly bude provedena komparativní analýza českých a francouzských reálií, jejíž poznatky budou zohledněny při přípravě výukových materiálů.

7.1 Co jsou to reálie?

Proces učení se novému jazyku obsahuje nejenom osvojení si gramatických pravidel a rozvoj řečových dovedností v mluveném i písemném projevu, ale i získání základního povědomí o zemi, ve které se daný jazyk používá. Pro úspěšnou komunikaci v cizím jazyce je nezbytné mít znalosti z oblasti geografie, politického uspořádání, kultury, historie, tradic, hodnot, rituálů země a podobně. Soubor těchto znalostí se v českém odborném prostředí nazývá termínem reálie. Pokud ale tento pojem budeme hledat ve slovnících, příručkách a odborných publikacích, brzy zjistíme, že tomuto pojmu nebyla věnována dostatečná pozornost. V některých slovnících je pojem zcela vynechán, v jiných je přítomen, ale definice není příliš uspokojivá.

Například Nový akademický slovník cizích slov definuje reálie jako „*věcné poznatky, údaje, informace charakteristické pro obraz určité doby, kulturní nebo zeměpisné prostředí, životní styl apod., zvláště poznatky o životě a kultuře určitého národa*“ (Kraus, 2008, s. 684). Výklad pojmu jsme našli i ve Slovníku spisovného jazyka českého (2011, online), který termín vysvětluje slovy:

„reálie, -íí ž. mn. (z lat.)

1. věcné údaje, dílčí fakta charakteristická pro život, literární dílo ap. něj. doby; reálné poznatky: řecké, římské r.; znalost moderních r-í

2. škol. (dř.) reálné, věcné nauky, předměty (přírodopis, přírodopis, zeměpis, dějepis, ve středověku i matematika)“.

Tyto dvě definice se ve svém výkladu značně liší. První definice zmiňuje v závěru poznatky o životě a kultuře určitého národa, což je jistě bližší naší představě žádoucí definice; Slovník cizího jazyka pojem charakterizuje více široce.

Mohli bychom jmenovat další z výkladů lexému „reálie“, které by dokazovaly, že v odborné literatuře neexistuje jednotná definice, jež by přesně vymezovala význam tohoto pojmu. Za nejvhodnější výklad pojmu reálií považujeme definici Františka Čermáka (2007, s. 278): „Úhrn věcných znalostí a informací o společnosti, jejím životě a zvycích, prostředí, historickém pozadí, institucích apod., které jsou relevantní při studiu cizího jazyka.“ Ačkoliv jsou v definici opomenuty některé oblasti reálií, definice dává do souvislosti reálie a studium cizího jazyka, což je pro nás zásadní (Romaševská, 2017, s. 35).

To, že reálie mají pro výuku cizího jazyka zcela zásadní význam, je skutečnost nezpochybnitelná. Dokládá to mimo jiné i fakt, že jejich znalost je podmínkou pro získání státního občanství nejen v České republice, ale i v řadě dalších zemí. Z toho důvodu jsou reálie i v současnosti nadále podstatnou součástí jazykových kurzů a jazykových učebnic.

7.2 Koncepce reálií Jiřího Hasila a Kateřiny Romaševské

Hlubší analýze reálií se věnuje strukturalistický přístup **Jiřího Hasila** (2011). Autor přichází s nadřazeným pojmem „komplexně chápané reálie“ a dále reálie člení na „reálie vnější“ a „reálie vnitřní“:

- **Reálie vnější** představují tzv. mimojazykové reálie, což znamená, že je nezískáme při studiu jazykového systému cizího jazyka. Do mimojazykových reálií spadá historické a politické pozadí, geografie, kultura a životní styl obyvatel země, jejíž jazyk se učíme.
- **Reálie vnitřní neboli lingvoreálie** si osvojíme skrze jazykový systém a zdokonalení komunikačních dovedností v daném jazyce. Jedná se o jazykové

prostředky, které jsou přítomné v komunikaci rodilých mluvčích. Je téměř nemožné je přeložit do jiného jazyka, z toho důvodu je třeba je představit v konkrétních situacích, aby došlo u mluvčího k náležitým asociacím. Tyto reálie zahrnují prostředky jak verbální, tak i neverbální. Do skupiny verbálních prostředků řadíme historismy, zkratky, příslovečná určení, názvy tradic, zvyků i pojmenování tradičních jídel. Lingvoreálie nonverbální zahrnují proxemiku, haptiku, kineziku atd. Je nezbytné zmínit, že do této skupiny náleží také paralingvistické aspekty řeči, jako je rychlost, hlasitost, modulace hlasu, volba taktiky při komunikaci či standardy zdvořilosti včetně tykání a vykání apod. Jsou to všechny jazykové prostředky, které odrážejí kulturu národa i jeho historii. Tato skupina představuje volbu jazykových prostředků a jejich užití v konkrétních komunikačních situacích (Hasil, 2011, s. 26–27).

Zcela jiný pohled na problematiku nám nabízí koncepce **Kateřiny Romaševské**, která považuje za vhodnější reálie členit dle jejich společenské role a komunikačního záměru. Pomocí pragmatického přístupu se snaží o hlubší pochopení této problematiky. Autorka si nemyslí, že je nezbytné reálie přesně definovat, ale spíše si položit otázky: „pro koho jsou reálie určeny?“ a „proč něco do reálií zařazujeme?“ Na základě odpovědí na tyto otázky můžeme reálie rozlišit dle jejich funkce v procesu osvojování si cizího jazyka a komunikace vůbec.

V pragmatickém konceptu se pozornost soustředí zejména na využití reálií v praxi, tzn. na jejich pragmatickou hodnotu a roli, kterou v komunikaci zastávají s ohledem na komunikační situaci. V tomto pojetí zahrnují jak sociokulturní kompetence, které si nerodilý mluvčí musí osvojit, tak i samotné komunikační prostředky, které odrážejí kulturu a společnost dané země (Romaševská, 2017, s. 41). Autorka dále zdůrazňuje, že učitel je pouhým zprostředkovatelem reálií a do výuky by měl zařazovat pouze reálie, jež jsou sdíleny celou společností. Osobnost učitele by měla do výuky vstupovat co nejméně (Romaševská, 2017, s. 41).

Reálie v tomto pojetí nemají přesně definovaný obsah ani rámeček. Jejich obsah vytváří sama společnost, jedná se o výsledek symbolického procesu reprezentace. Z toho důvodu je nemožné reálie terminologicky definovat. Autorka dodává že „reálie se skládají z těch kulturních prvků, které jsou relevantní a reprezentativní pro danou společnost.“ (Romaševská, 2017, s. 42). Z toho vyplývá i jejich nejdůležitější znak – identifikační funkce. Podle reálií můžeme identifikovat danou zem a její společnost.

Kateřina Romaševská v souladu s výše představeným pragmatickým přístupem navrhuje novou kategorizaci reálií. Dle nové koncepce jsou reálie členěny na **vysoké a nízké**.

První kategorii představují prvky, které mají vysokou identifikační hodnotu, ale většinou jsou založeny na údajích, která jsou méně konkrétní a více domyšlená. Do této skupiny náleží například mýty (Přemysl Oráč, Dívčí válka, Brunevík), historické události (Velkomoravská říše), památky (Karlův most) apod. Tato kategorie reálií má blízko k významu kulturního dědictví. Jsou vytvářeny členy komunity – místními, kteří mají společné hodnoty. Cizinci tento proces nemohou ovlivnit (Romaševská, 2017, s. 43).

Druhá kategorie představuje informace důležité pro praktický život. Můžeme také použít označení sociokulturní znalosti. Nízké reálie se týkají každodenního života – jedná se především o každodenní život (jídlo, pití, státní svátky, tradice), životní styl (práce a pracovní doba, volný čas, oblečení), mezilidské vztahy (rodina, vztahy mezi muži a ženami atd.), bydlení, pravidla chování, nonverbální komunikace, hodnoty, postoje apod. (Romaševská, 2017, s. 43).

Autorka zmiňuje ještě další typ reálií – tzv. **reálie konkrétní**. Ty představují objektivní fakta, nezpochybnitelné skutečnosti – geografická data, statistické údaje, politický systém, počet obyvatel apod. (Romaševská, 2017, s. 43–44).

7.3 Společný evropský referenční rámec pro jazyky

Nezbytnost kulturních reálií v procesu osvojování jazyka nám mimo jiné potvrzuje i Společný evropský referenční rámec pro jazyky (2006), který vymezuje, co je třeba se naučit, aby mohl student v cizím jazyce komunikovat. Zabývá se samotnou výukou cizích jazyků, poskytuje základ i udává směrnice pro tvorbu jazykových učebnic a zkoušek, a definuje společné referenční úrovně ovládnutí jazyka. My se zaměříme na část, která se věnuje již zmíněným kompetencím, které si potřebuje student jazyka osvojit, aby mohl v cizím jazyce účinně komunikovat.

Do zmíněných kompetencí náleží **obecný přehled o okolním světě a sociokulturní znalosti**. První kategorie je vymezena následovně: *„různá místa, instituce a organizace, osoby, předměty, události, procesy a operace v různých oblastech užívání jazyka (...). Pro studenta určitého jazyka jsou nesmírně důležité faktografické znalosti týkající se země nebo zemí, v nichž se jazyk používá, např. jejich geografické, demografické, ekonomické a politické*

charakteristiky a rysy, které se týkají jejich životního prostředí.“ (SERR, 2006, s. 104). Získat ono povědomí o okolním světě je možné prostřednictvím zkušenosti a vzdělání. SERR dále zdůrazňuje, že je nezbytné, aby se jim při studiu cizího jazyka věnovala dostatečná pozornost.

Sociokulturní znalosti obsahují následující oblasti: každodenní život (zvyky, tradice, sporty, životní styl), životní podmínky (bydlení, systém sociálního zabezpečení, životní úroveň), mezilidské vztahy (rodina a příbuzní, vztahy mezi muži a ženami, vztahy mezi různými skupinami atd.), rituály (oslavy, svatby, pohřby, křty, promoce apod.), společnost a její hodnoty (kultura, politika, umění, historie, víra, humor aj.), nonverbální komunikace a pravidla chování (SERR, 2006, s. 104–105). Je třeba zmínit, že dokument SERR byl přeložen z anglického jazyka a v překladu pojem *reálie* nenajdeme (Romaševská, 2017, s. 37).

7.4 Učebnice reálií

Učebnice reálií, které jsou používány ve výuce cizího jazyka, si kladou za cíl poskytnout cizincům základní informace o zemi, jejíž jazyk se učí. Vzhledem k tomu, že jsou speciálně zaměřeny na tuto problematiku, je můžeme určit za kvalitní zdroj při určování obsahu reálií. Učebnice Jitky Cvejnové z roku 2001 *Co chcete vědět o České republice* nás v předmluvě seznamuje s jejím obsahem: *„Předkládaná učebnice přináší základní informace o geografii, obyvatelstvu, ekonomice, politickém systému, jazyku, historii a kultuře České republiky.“* (Cvejnová, 2005, s. 5). Jitka Cvejnová dále dodává, že dle jejího názoru jediné, co není v publikaci zařazeno, je pojednání o vývoji české literatury, a odkazuje čtenáře k jiné příručce. Publikace je na základě toho členěna do sedmi kapitol, poslední kapitola pojednávající o kultuře je členěna do deseti podkapitol: Architektura, Výtvarné umění, Hudba, Divadlo, Film, Sport, Humanitní vědy, Přírodní vědy, Čeští vynálezci a Čeští cestovatelé (Cvejnová, 2005, s. 5).

První kapitoly učebnic podávají faktografické údaje, které jsou nezpochybnitelné (poloha, rozloha, počet obyvatel, náboženství apod.) Ovšem další kapitoly, které se věnují Jazyku, Historii a Kultuře nám překládají určité vidění reality společnosti jako celku. Z toho vyplývá, že *reálie* zahrnují zejména informace, které přispívají ke kladnému vztahu cizojazyčného studenta k dané zemi. *„Obecně tedy platí, že informace, které zesílí pozitivní dojem o kultuře určité země s větší pravděpodobností budou zařazeny do reálií.“* Naopak to, co by nevyznělo ve prospěch dané země je výrazně zkráceno či v textu zcela chybí (Romaševská, 2017, s. 40).

8. Komparace českých a francouzských reálií

V předchozí kapitole jsme se seznámili s termínem reálií a věnovali se jeho obsahu. Z kapitoly vyplynulo, že pro výuku cizího jazyka je výuka reálií zcela zásadní. Úspěšná a funkční komunikace v cizím jazyce není bez těchto znalostí možná. V této kapitole budou postupně představeny ty nejdůležitější údaje a poznatky o České republice a Francii. Hlavním cílem kapitoly je komparace českých a francouzských reálií s důrazem na zmapování kontrastních jevů v reáliích obou srovnávaných zemí.

Z velkého množství okruhů reálií byly vybrány následující oblasti: geografie, demografie, politický systém, jazyk, historie a reálie všedního dne (svátky a tradice, jídlo a stolování). Jedná se o oblasti reálií, které považujeme za stěžejní při výuce žáků mladšího školního věku v České škole bez hranic. Jak již bylo naznačeno v předchozí kapitole, pojem reálií je značně široký a jistě by stálo za pozornost věnovat pozornost i dalším oblastem reálií (např.: významným osobnostem, kultuře - architektuře, filmu, literatuře..., sportu, specifickým lingvoreáliím, turistickým místům, hospodářství apod.). Bohužel s ohledem na stanovený rozsah diplomové práce není možné danou problematiku obsáhnout v celém rozsahu.

V následující kapitole je ve stručnosti popsáno, co je potřeba, aby si žáci České školy bez hranic ve vybraných oblastech reálií osvojili, aby byli schopni v českém jazyce nejenom účinně komunikovat, ale i jednat. Díky těmto znalostem by měli žáci být schopni chovat se podle jistých zvyklostí a vykonávat činnosti každodenního života v České republice. Výuka reálií navíc buduje kladný vztah žáků k naší zemi a motivuje k její návštěvě. V neposlední řadě napomáhá k multikulturnímu vzdělání a výchově, díky které budou žáci schopni komparace české a francouzské kultury a zprostředkování či objasnění nedorozumění interkulturního charakteru.

Poznatky této kapitoly budou využity při tvorbě pracovních listů pro žáky České školy bez hranic. Uvedený přehled oblastí reálií svým obsahem doplňuje a rozšiřuje fakta, která budou uvedena ve výukových materiálech. Reálie českých zemí je možné využít i ve výuce žáků s odlišným mateřským jazykem v České republice.

8.1 Základní přírodní a geografické údaje

Mezi první oblast reálií, se kterými se dítě konfrontuje při návštěvě Česka patří přírodní a geografické údaje. Jedná se o zcela základní znalosti, které student cizího jazyka potřebuje k tomu, aby mohl v daném jazyce účinně komunikovat a zároveň pochopit komunikaci českých občanů. Výuka zeměpisu Českých zemí probouzí v žákovi pocit příslušnosti k českému národu. Studenti poznávají místa, kde žijí jejich příbuzní, a tím i své kořeny. Při návštěvě Česka by žák měl znát názvy významných měst, pohoří, nejdelších řek, krajů a být schopen orientovat se na mapě České republiky.

8.1.1 Česká republika

Česká republika se nachází uprostřed evropského kontinentu. Podle její polohy se jí přezdívá srdce Evropy. Jedná se o vnitrozemský stát bez přístupu k moři. České republika sousedí se čtyřmi státy: na severu s Polskem, na východě se Slovenskem, na jihu s Rakouskem a na západě s Německem. Rozlohou o velikosti 78 870 km² se řadí mezi malé státy (Český statistický úřad, Statistická ročenka České republiky – 2021, dále ČSÚ). Svou velikostí je Česká republika srovnatelná například s Rakouskem, Portugalskem nebo Maďarskem (Cvejnová, 2005, s. 7). Hlavní město České republiky je Praha. Mezi největší města dále patří Brno, Ostrava, Ralsko a Plzeň (ČSÚ, 2021).

Povrch České republiky je rozmanitý. Střídají se zde úrodné nížiny a zalesněná pohoří. Na většině území se vyskytují nízké vysočiny (300–800 m nad mořem). Povrch tvoří i nížiny, i když jen jeho malou část. Nacházejí se především v okolí velkých řek – Labe a Moravy. Pohoří se nachází podél hranic. Mezi významná pohoří řadíme: Krkonoše, Šumavu, Jizerské hory, Orlické a Krušné hory. V Krkonoších se nachází nejvyšší hora České republiky – Sněžka s výškou 1603,03 metrů nad mořem (ČT24, 2014).

Největší řeky českého území jsou Labe a Vltava. Na našem území se nachází i mnoho termálních pramenů, které pomáhají při léčení různých onemocnění, díky tomu se zde v 18. a 19. století rozvinulo české lázeňství, které se těší velké oblibě. Největší lázně najdeme v Karlových Varech, velmi známé jsou i Mariánské a Františkovy Lázně (Cvejnová, 2005, 9-10).

Vzhledem k tomu, že se Česká republika nachází na hranici vlivů oceánského a kontinentálního podnebí, je počasí v zemi velmi proměnlivé. Značný vliv na podnební rozdíly má výšková členitost a nadmořská výška. Znakem klimatu je pravidelné střídání čtyř ročních období. V české ústní lidové slovesnosti existuje mnoho lidových pranostik, které vyjadřují zkušenosti lidí a výsledek jejich meteorologických pozorování v dávných dobách. Jedná se o krátké rýmované průpovídky, které obsahují předpověď počasí pro určitý den či období roku, například: únor bílý – pole sílí, březen – za kamna vlezem, duben – ještě tam budem (Karpatský, 2008, s. 377).

8.1.2 Komparace s Francií

Francie má na rozdíl od České republiky odlišnou polohu i rozlohu. Jedná se o největší stát západní Evropy a je sedmkrát větší než Česká republika. Území Francie má šestiúhelníkový tvar, podle kterého se jí přezdívá *l'hexangon (šestiúhelník)*. Na rozdíl od České republiky, která nemá přístup k moři, se metropolitní Francie rozkládá mezi Atlantským oceánem a Středozezemním mořem s délkou pobřeží 3427 km (Central Intelligence Agency, dále jen CIA, 2022; France.fr [b]). Moře je jedna z věcí, kterou většina Čechů ve své zemi postrádá. K letnímu koupání je v tuzemsku nejvíce využíváno Máchovo jezero, které se však moři nemůže ani zdaleka rovnat. Francie sousedí s osmi státy: na severovýchodě sousedí s Belgií a Lucemburskem, na východě s Německem a Švýcarskem, na jihovýchodě leží Itálie a Monako a na jihozápadě Andorra a Španělsko. Mezi největší města Francie náleží hlavní město Paříž, dále Marseille, Toulouse, Nice, Nantes, Lyon a Štrasburk (Aktuálně.cz, 2020).

Na rozdíl od České republiky, která se řadí mezi malé státy, je metropolitní Francie se svou rozlohou 551 500 km² třetím největším státem Evropy (po Rusku a Ukrajině) (CIA, 2022). V rámci Evropské unie je Francie největším státem. Rozlehlost země nabízí odlišná místa, takže Francouzi nemusí opustit svou zem, pokud chtějí vidět rozdílná místa. Oproti tomu Češi, vzhledem ke své malé rozloze státu a absenci moře, jezdí často do zahraničí. K Francii navíc náleží pět departmentů (francouzsky DOM – département d'outre-mer), které spadají pod francouzskou správu, ale nacházejí se mimo evropský kontinent. Jedná se o Francouzskou Guyanu v jižní Americe, ostrovy Guadeloupe a Martinik v Karibiku a Réunion a Mayotte v Indickém oceánu, které zvyšují celkovou rozlohu o necelých 100 000 km². Mimo to k Francii ještě přísluší zámořská území TOM (territoire d'outre-mer), která jsou však samosprávná. My

se v komparaci soustředíme pouze na evropskou část Francie – nazývanou metropolitní, do které spadá i Korsika (CIA, 2022).

Většinu území Francie tvoří rozsáhlé nížiny a pahorkatiny. Nejvyššími oblastmi jsou Alpy a Pyreneje. V Alpách se nachází nejvyšší hora Francie Mt. Blanc (4810 m n. m.), která je zároveň i nejvyšším bodem celé Evropy. Zmiňme také Ardeny na severu a Francouzské středohoří vulkanického původu, což umožnilo intenzivní rozvoj lázeňství. V oblastech nejúrodnějších francouzských nížin se nacházejí řeky Loira, Seina, Rýn a Rhône. Nejdelší francouzskou řekou je Loira, tou nejznámější je však Seina, která rozděluje Paříž na dvě rozdílné části. Nejvíce energeticky využívanou řekou je Rhône – v jejím povodí se nachází většina vodních elektráren Francie. Významnou francouzskou řekou je i Garonne. Povrch Francie tvoří i mnoho jezer (Čapčányová, 2006, s. 7–8).

Klima se napříč regiony liší. Na jihu je středozevní podnebí, které je charakteristické horkými a suchými léty a velmi mírnými zimami. Sever země je ovlivňován Golfským proudem, který způsobuje deštivé podnebí se slabými zimami. Podobné klima panuje i na západě Francie. Na východě a ve vnitrozemí panuje středoevropské podnebí podobné tomu v Česku. Horské klima zažijete v Alpách (CIA, 2022).

8.2 Demografie

Znalost reálií z oblasti demografie nepovažujeme pro žáky České školy bez hranic za naprosto nezbytné. Nicméně počet obyvatel, národnostní složení a náboženské vyznání jsou nepochybně oblastmi, jež mají vliv na mentalitu a kulturu národa. Zároveň je nezbytné zdůraznit, že složení obyvatelstva Francie a České republiky je v mnoha ohledech natolik odlišné, že by s nimi měli být žáci před návštěvou Čech obeznámeni. Tuto oblast reálií jsem se rozhodli do práce zařadit i z toho důvodu, že základní znalosti demografie si žáci osvojují již na prvním stupni.

8.2.1 Česká republika

V České republice žije celkem 10 524 167 obyvatel (Statistika&My, 2022), čímž Česko zaujímá v Evropě 14. místo (Zeměpis24, 2022). Česko má v rámci Evropy nadprůměrnou

hustotu zalidnění – 134 obyvatel na 1 km². Dle hustoty zalidnění je naše republika na 12. místě v Evropě. Rozmístění obyvatel je nerovnoměrné. Největší hustota obyvatel je v okolí velkých měst a na severu a na jihovýchodě země. Bezmála polovina obyvatel žije v hlavním městě a v krajích Středočeském, Jihomoravském a Moravskoslezském. V hlavní městě Praha žije 1 331 598 obyvatel (Český statistický úřad, 2021).

V Česku převažují o necelá 2 % ženy nad muži. Průměrný věk obyvatel ČR činí 42,6 let. Nejmladšími kraji jsou Praha a Středočeský kraj. Průměrná délka života se v rámci celé Evropy zvyšuje, a tak tomu je i v České republice, kde činí průměrná délka života 75,3 let u mužů a 81,4 let u žen (Statistika&My, 2022).

Více jak polovina (68,7 %) českých obyvatel je bez vyznání. Je nezbytné zmínit, že tuto otázku při sčítání obyvatelstva vyplnilo jen 69,9 % obyvatel. Za věřící se považuje 18,7 % obyvatelstva, což je přibližně 1,4 milionu osob. Z věřících se jich nejvíce hlásí k římskokatolické církvi (Statistika&My, 2022). Česko je kvůli tomu často nazýváno neateističtější národem světa.

Co se národnostního složení týče, je podle výsledků sčítání lidu z roku 2021 nejvíce obyvatel české národnosti – 83,8 %. Je nezbytné zmínit, že na otázku národnosti odpovědělo 68,4 % obyvatel. Dále se lidé hlásili k moravské (5 %) a ke slezské větvi (0,2 %) národa (ČSÚ, 2021). Na konci roku 2020 cizinci v Česku tvořili necelých 6 % populace. Nejvíce cizinců pochází z Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, z Ruska, dále z Německa a Polska (ČSÚ, 2020). Výraznou etnickou skupinou jsou Romové, kteří jsou roztroušeni po celém území ČR. Jejich počet není snadné v rámci sčítání lidu zjistit, jelikož se ke své národnosti nehlásí. Podle odhadu ve vládním dokumentu Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů 2021–2030 na území České republiky žije více než 250 000 obyvatel romské národnosti (Vláda ČR, 2021).

8.2.2 Komparace s Francií

Počet obyvatel ve Francii se již řadu let zvyšuje, k 5. březnu 2022 dosáhl celkového počtu 68 084 217 milionů obyvatel (CIA, 2021), v metropolitní Francii 62 814 233 obyvatel (CIA, 2021). V Evropě se v počtu obyvatel Francie řadí na 4. místo a v rámci EU na 2. místo (za Německem). Oproti Česku má Francie nižší hustotu zalidnění - 119 na km². Přes 11 milionů obyvatel se nachází ve městech. Paříž má 2 138 551 milionů obyvatel (INSEE, 2022).

Průměrný věk je v obou zemích srovnatelný – pohybuje se okolo 42 let. Jak již bylo řečeno, průměrná délka života se v rámci celé Evropy zvyšuje, a tak Francie i Česká republika má vysokou naději dožití. Průměrná délka života je ve Francii přibližně o 4 roky vyšší než v Česku – muži se průměrně dožívají 79, 3 let a ženy 85, 6 (CIA, 2022).

Na rozdíl od České republiky, kde dominuje ateismus, ve Francii lidé bez vyznání tvoří pouze třetinu obyvatel. Ve Francii tradičně dominuje římskokatolická církev (47 %), následuje islám (4 %), protestantismus a buddhismus (2 %) a židovství (1 %). Bez vyznání je ve Francii 33 % obyvatel (CIA, 2022).

Národnostní složení je enormně heterogenní. Ve Francii je imigrace velmi aktuálním tématem. Na rozdíl od Česka, kde jsou imigranti pouhou menšinou, ve Francii jich v roce 2021 žilo 7 milionů, což je 10, 3 % celkové populace. Více než třetina z nich získala státní občanství. Cizinci, kteří na rozdíl od imigrantů cestují do jiné země za účelem dočasného pobytu, představují 5,2 milionu obyvatel, což je 7,7 % celkové populace – z nich 4, 5 milionu nezískalo francouzskou státní příslušnost a necelý milion lidí se narodil ve Francii rodičům cizí státní příslušnosti. Téměř polovina přistěhovalců se narodila v Africe a téměř třetina se narodila v Evropě. Francouzská populace je v porovnání s tou českou, velmi heterogenní. Na českém území se setkáme víceméně pouze s europoidní rasou na rozdíl od Francie, kterou tvoří multikulturní a multirasová společnost (INSEE, 2022).

Velké množství přistěhovalců přináší své důsledky, které každý turista při pobytu (především v Paříži) pocítí. Jedná se především o některé ekonomicko-sociální problémy, mezi které patří nízké vzdělání, nezaměstnanost a vyšší míra zneužívání sociálního systému. Míra nezaměstnanosti je i z toho důvodu dvakrát tak vyšší než v Česku. V Paříži se nacházejí čtvrtě, kam by turista neměl zabloudit. Míra bezpečnosti je podstatně vyšší na českém území, o čemž vypovídá i Světový index míru, který umístil Českou republiku na 8. místo a Francii na místo 66. Z čehož vyplývá, že ve Francii a obzvláště v Paříži, je třeba být obezřetný (World Population Review, 2022).

8.3 Politický systém a státní symboly

Oblast reálií politického zřízení jsme zvolili zejména z toho důvodu, že se vyučují v rámci Vlastivědy již na první stupni. Žáci si v rámci předmětu osvojí základní poznatky o zemi, ve které žijí. V této kapitole uvádíme pouze základní informace o politickému systému

v České republice, za stěžejní považujeme zejména státní symboly, se kterými se každý setkává jak na území dané země, tak i za jejími hranicemi. Státní symbolika vyjadřuje národní identitu a je to znak národní hrdosti.

8.3.1 Politický systém České republiky

V současnosti platí v České republice ústava, která se stala platnou 1. ledna 1993, v den vzniku samostatného českého státu, jehož součástí bylo Slovensko. Česká republika je v ní vymezena jako svobodný a demokratický stát, který respektuje práva a svobodu člověka a občana. Součástí Ústavy je základní listina práv a svobod (Cvejnová, s. 41).

Česká republika je parlamentní republika. Legislativní moc má parlament, který je tvořen Poslaneckou sněmovnou a Senátem. Poslanecká sněmovna se skládá z 200 poslanců, kteří jsou voleni na 4 roky. Senát má 81 senátorů, kteří jsou voleni na 6 let. Výkonnou moc představuje vláda a prezident. Moc soudní je tvořena soustavou soudů a Ústavním soudem, jehož hlavním úkolem je kontrola dodržování Ústavy (Cvejnová, s. 41–42)

Prezident je hlavou státu, který je volen přímou volbou na dobu 5 let. Prezidentem se může stát občan, kterému je 40 let a více a disponuje volebním právem. Prezident jmenuje a odvolává vládu a její členy, může rozpustit Poslaneckou sněmovnu a vetovat některé zákony. Se souhlasem Senátu ustanoví soudce Ústavního soudu. Má právo milosti a amnestie a uděluje vyznamenání. Tradičně pobývá na Pražském hradě.

Ústava vymezuje i funkce centrální banky. Ústřední bankou státu je Česká národní banka, jejímž hlavním úkolem je pečovat o stabilitu měny. Česká národní banka také vydává českou měnu – českou korunu. V Ústavě je také definována kontrolní moc, kterou má v rukou Nejvyšší kontrolní úřad. Tento nezávislý orgán kontroluje hospodaření se státním majetkem, státním rozpočtem apod. (Cvejnová, s. 42).

Česká republika se člení na obce a kraje. Každá obec i kraj mají své zastupitelstvo, které je voleno na dobu 4 let. Území České republiky se dělí na 14 krajů: Praha, Středočeský kraj, Jihočeský kraj, Plzeňský kraj, Karlovarský kraj, Ústecký kraj, Liberecký kraj, Královehradecký kraj, Pardubický kraj, Vysočina, Jihomoravský kraj, Zlínský kraj, Olomoucký kraj a Moravskoslezský kraj (Cvejnová, s. 44–47).

Od roku 1999 je Česká republika členem NATO a roku 2004 se stala součástí Evropské unie (Cvejnová, s. 48).

8.3.2 Státní symboly České republiky

Podle Ústavy České republiky jsou státními symboly České republiky: velký a malý státní znak, státní barvy, státní vlajka, vlajka Prezidenta republiky, státní pečeť a státní hymna.

Velký státní znak symbolizuje státní moc. Je umístěn na bankovkách, na veřejných budovách, na dresech českých sportovců atd. Velký státní znak se skládá ze čtyř polí stejné velikosti, které symbolizují území Čech, Moravy a Slezska. V prvním a posledním poli je stříbrný lev se dvěma ocasy a korunou, což je historický znak Čech. Ve druhém poli je vyobrazena červeno-bílá orlice se zlatou korunou, která symbolizuje Moravu. Ve třetím poli je černá orlice se stříbrným půlměsícem, symbol Slezska (Vlast.cz, 2007).

Státními barvami je bílá, červená a modrá, jejich kombinace se nachází na státní vlajce. Státní vlajka se skládá z červeného a bílého pruhu. Červená symbolizuje prolitou krev za svobodu a bílá čistotu. Později byl přidán modrý klín u žerdi sahající do středu vlajky z důvodu podobnosti bikolory se sousedními zeměmi – Rakouskem a Slovenskem (Brožek, 1998, s. 51).

Dalším státním symbolem je vlajka prezidenta republiky, která je bílá s okrajem, kde jsou vyobrazeny plaménky státních barev. Ve středu je vyobrazen velký státní znak, pod kterým je nápis: PRAVDA VÍTEZÍ. Symbol státní pečeti je tvořen státním znakem a lipovými ratolestmi.

Státní hymnou České republiky je píseň „Kde domov můj“. Píseň napsal Josef Kajetán Tyl a hudbu k ní složil František Škroup (Cvejnová, s. 43).

Významnými neoficiálními symboly jsou korunovační klenoty, které se skládají z koruny, jablka, žezla a meče, a národní strom lípa srdčitá (Vlast.cz, 2007).

8.3.3 Komparace českého a francouzského politického systému

Ústava Páté republiky, která byla schválena referendem 28. září 1958, reflektuje myšlenky Charlese de Gaulla, zakladatele páté republiky.

Hlavním rozdílem mezi Českem a Francií je forma republiky. Francie je poloprezidentská republika, což znamená, že vláda je odpovědná parlamentu, ale prezident má větší pravomoci než v případě parlamentní republiky, která funguje v České republice (Perottino, 2005, s. 79).

Výkonná moc přísluší prezidentu republiky a vládě. Vládu tvoří premiér, ministři a státní úředníci. Zákonodárná moc náleží parlamentu, který je dvoukomorový. Skládá se z Národního shromáždění a Senátu. Národní shromáždění čítá 577 poslanců a sídlí v Bourbonském paláci. Senát tvoří 348 senátorů a sídlí v Lucemburském paláci. Nejvyšším orgánem soudní moci je Ústavní rada, která se skládá z 9 členů, kteří svou funkci zastávají po dobu 9 let. Hlavními úkoly Ústavní rady je kontrola zákonů a vyhlášek, jež musí být v souladu s ústavou. Ústavní rada také dohlíží na průběh voleb a vyhláší jejich výsledky aj. (Čapčányová, 2006, s. 10).

Prezident republiky je volen v přímých všeobecných volbách, sídlí v Elysejském paláci. Kandidát na prezidenta musí splňovat více kritérií, např. dosáhnout věku 18 let, být způsobilý k vojenské službě, dokázat „morální důstojnost“, být právně způsobilý atd. (Čapčányová, 2006, s. 10).

Ústava uděluje prezidentovi větší pravomoci než v České republice. Prezident ČR má zejména *reprézentační* pravomoci na rozdíl od prezidenta Francie který má silné postavení – je hlavou státu a přímou volbou volen na dobu 5 let. Mezi základní pravomoci prezidenta patří například jmenování premiéra, jmenování francouzských velvyslanců, je předsedou Radě ministrů, je velitel ozbrojených sil, vyjedná, ratifikuje a uzavírá mezinárodní smlouvy, v případě výjimečného stavu má pravomoc rozhodnout o použití jaderných zbraní atd. Článek 16 ústavy navíc umožňuje prezidentovi výjimečně rozšířit své pravomoci (legislativní, výkonné a soudní) v případě vážné krize. Díky nim může jednat téměř neomezeně (Perottino, 2005, s. 96–100).

Francie se administrativně člení na 18 regionů, které se dále dělí na 101 departmentů. Každý department má vlastní číslo (dle pořadí v abecedě), které představuje směrovací číslo. Třináct regionů se nachází v metropolitní části Francie. Zbylých pět je označováno jako zámořské departmenty (francouzsky DOM – département d'outre-mer) a nacházejí se mimo Evropský kontinent. Jedná se o Francouzskou Guyanu v jižní Americe, ostrovy Guadeloupe a Martinik v Karibiku a Réunion a Mayotte v Indickém oceánu. Mimo to ke Francii ještě přísluší zámořská území TOM (territoire d'outre-mer), která jsou však samosprávná. Jedná se především o tato území: Svatý Martin, Svatý Bartoloměj, Francouzská Polynésie, Nová Kaledonie, ostrovy Wallis a Futuna a ostrovy Saint Pierre a Miquelon (Čapčányová, 2006, s. 10–11).

8.3.4 Statní symboly

Ačkoliv by se mohlo zdát, že Francie má více symbolů než Česká republika, oficiální schválení ústavy má pouze vlajka a státní hymna.

Česká i francouzská vlajka se skládá ze stejných barev: modré, červené a bílé. Francouzské vlajka sestává ze tří svislých pruhů, díky kterým je označována jako tzv. „trikolóra“. Červená a modrá barva reprezentují hlavní město Francie – Paříž. Kombinaci barev doplňuje královská bílá, která představuje původní bílou vlajku. Jiná interpretace říká, že barvy symbolizují ideály Francouzské revoluce – svobodu, rovnost a bratrství (The Great Seal of France, 2022).

Dalším významným státním symbolem je státní hymna, kterou je píseň La Marseillaise, slova a hudbu napsal důstojník Claude Joseph de Lisle. Francouzská státní hymna má na rozdíl od české státní hymny bojovného ducha, což je dáno tím, že vznikla na konci 18. století, v období, kdy Francie válčila s Rakouskem-Uherskem. První sloka Francouzská hymny: „*Povstaňte děti vlasti, den slávy nadešel! Proti nám z tyranie zvedají svou krvavou vlajku, zvedají svou krvavou vlajku.*“ (The Great Seal of France, 2022).

V rámci francouzské symboliky nemůžeme opomenout další symboly, které však nemají oficiální schválení Ústavy. Jedná se o státní znak, galského kohouta, devízu: „volnost, rovnost, bratrství“, státní svátek 14. července, Řád čestné legie, velkou francouzskou pečeť a Marianne.

Státní znak Francie se skládá ze zlatého širokého štítu, který je na pravé straně zakončen orlí hlavou a na levé straně lví hlavou. V jeho středu se nacházejí písmena RF, která znamenají *République française* (Francouzská republika). Znak je doplněn svazky prutů svázaných stuhou (symbolem justice) okolo sekery (symbol úředníků Říše římské), větvemi vavřínu (symbol vítězství) a dubu (symbol moudrosti) (Wordpress.com).

Symbolem Francie je i galský kohout, který symbolizuje volnost a je vyobrazen ve státní pečeti. Galský kohout má podobnou roli jako náš symbol Českého lva. Dalšími symboly jsou francouzská pečeť, což je symbol svrchovanosti; a Řád čestné legie, jehož zakladatelem je Napoleon Bonaparte - je nejvyšším francouzským vyznamenáním (Wordpress.com).

Unikátním symbolem Francie je také Marianne, ke které bychom v České republice (a pravděpodobně ani jinde na světě) nenašli protějšek. Vznikla v období Velké francouzské revoluce, kdy ji v roce 1830 vyobrazil francouzský umělec Eugène Delacroix na slavném

obrazu *Svoboda vede lid*. Ženská postava s frygickou čapkou je alegorií svobody a feminizmu. Je vyobrazena na francouzské pečetě i na francouzských euromincích a tento symbol je také často připomínán při významných událostech (The Good Life France, 2022).

8.4 Přehled hlavních historických událostí

Znalost hlavních historických událostí je jistě jedním z hlavních předpokladů účinné komunikace v cizí zemi. Před návštěvou Čech by měli být žáci České školy bez hranic obeznámeni s nejdůležitějšími momenty českých dějin a s významnými osobnostmi naší země, díky čemuž si budují citový vztah k českému prostředí a zároveň lépe pochopí mentalitu českého národa. Posléze nebudou žáci překvapeni tím, že se v každém druhém městě v České republice nachází ulice Husova či socha sv. Jana Nepomuckého a lépe se v místech zorientují. Kapitola se odděleně věnuje českým a francouzským dějinám, jež jsou značně odlišné. Tato kapitola se nepokouší o komparaci, což je i vzhledem k jejímu charakteru nemožné.

8.4.1 Stručný nástin českých dějin

Území dnešní České republiky bylo osídleno již v paleolitu, o čemž svědčí mnohé archeologické nálezy (například Věstonická venuše). Kolem roku 400 př. n. l. obývali území Keltové. Keltský kmen – Bojové – dal název naší zemi Bohemia, který se šířil do dalších jazyků. Asi v 5. století se objevily na našem území kmeny Slovanů, kteří pravděpodobně hovořili staroslověnštinou. V 7. století pod vedením kupce Sámy z Francké říše Slované úspěšně vzdorovali nájezdům Avarů a vznikl první mocenský útvar na našem území – Sámova říše. O dalším vývoji v následujících 150 letech neexistují žádné písemnosti, což pobídlo ke vzniku řady pověstí, které se staly pevnou součástí národní kultury. Nejznámější je pověst o praotci Čechovi a o Krokovi a jeho dcerách (Cvejnová, 2005, s. 58–60).

Prvním státním útvarem byla Velkomoravská říše, která vznikla v průběhu 9. století n. l. Jedním z nejmocnějších vládců byl Svatopluk I., který území své říše značně rozšířil. Za dob jeho vlády přišli na popud Rostislava soluňští bratři Konstantin a Metoděj, díky nimž byla země christianizována. Bratři prosadili staroslověnštinu jako jazyk bohoslužeb a Konstantin pro ni sestavil písmo – hlaholici (Thoma, 2002, s. 4–5).

Kolem roku 906 zanikla pod náporom Maďarů Velkomoravská říše a vlády se ujali Přemyslovci. Prvním známým knížetem byl Bořivoj, který založil Pražský hrad, ovšem hlavním patronem českého státu se stal jeho vnuk kníže Václav, který byl zavražděn svým bratrem Boleslavem (Cvejnová, 2005, s. 61).

České království vzniklo na počátku 12. století za vlády Přemysla Otakara I. Po obdržení Zlaté buly sicilské byl český titul uznán jako dědičný a stát byl oproštěn od povinností vůči Sváté říši římské. Za vlády Přemyslova syna Václava I., a především za vlády jeho vnuka Přemysla Otakara II., se území českého státu zdvojnásobilo. Po smrti Přemysla Otakara II. v bitvě na Moravském poli se moci ujímá jeho syn Václav II., který území rozšířil a zavedl novou měnu: pražský groš. Po smrti jeho syna Václava III. se země ocitla v chaosu, který vyřešil sňatek Elišky Přemyslovny s Janem Lucemburským. O nebývalý rozkvět českého království se zasloužil jeho syn Karel IV., který nabyt ve Francii kvalitní vzdělání a ovládal několik cizích jazyků. Za jeho vlády bylo k území připojeno Lucembursko, Horní Falc, Horní a Dolní Lužice a Braniborsko. Brzy se mu podařilo získat titul císaře a vytvořit z českého království střed Říše římské. Karel IV. založil Nové město pražské, první univerzitu ve střední Evropě, nechal postavit Karlův most a hrad Karlštejn... Stal se nejvýznamnějším panovníkem v českých dějinách a je právem nazýván Otcem vlasti (Cvejnová, 2005, s. 64–69).

Po smrti Karla IV. nastoupil na trůn jeho syn Václav IV., k jehož vládě se pojí odpor vůči zkažené církvi, který po smrti reformátora Jana Husa vyústil v husitské války. Husité pod vedením Jana Žižky z Trocnova sice nad soupeři vítězili, ale zničili mnoho měst a kulturních památek. K moci se dostal vůdce husitské strany Jiří z Poděbrad, který se snažil vládnout katolíkům i husitům, což se mu bohužel nepodařilo. Ke konci života musel bojovat proti domácím katolíkům i proti zahraničním nepřátelům. Z taktických důvodů byl nucen přenechat trůn jagellonské dynastii. Ta se však na trůnu neudržela moc dlouho (Cvejnová, 2005, s. 70–75).

Po smrti druhého Jagellonce v bitvě u Moháče získal trůn rakouský rod Habsburků, který vládl až do roku 1918. Po vládě Ferdinanda I., který zvýhodňoval katolíky, se moci ujímá jeho vnuk Rudolf II., jenž nekatolíky toleruje, což dokládá i vydání Majestátu na náboženskou svobodu. Jako jediný z Habsburků si zvolil za své sídlo Prahu, která se díky němu stala na krátký čas centrem evropského dění. Avšak po jeho smrti náboženská tolerance skončila a napětí mezi katolíky a protestanty opět vzrostlo. Habsburkové začali podporovat pouze katolictví a r. 1618 se české protestanské stavy vzbouřily a došlo k pražské defenestraci, která započala třicetiletou válku. Rozpory nakonec vedly k vojenskému střetnutí na Bílé hoře, kde

Habsburkové zvítězili a začala násilná rekatolizace. Následovaly rozsáhlé konfiskace majetků a řada nekatolíků emigrovala (mezi nimi i myslitel Jan Amos Komenský). Dynastie Habsburků vládla z Vídně a české země zaostávaly (Cvejnová, 2005, s. 76–82).

Po mnoha prohraných válkách začala v zemi prosazovat osvícenské myšlenky Marie Terezie. Zavedla povinnou školní docházku, snížila robotu a daně začala odvádět i vrchnost. V jejích šlépějích pokračoval i její syn Josef II., který zrušil nevolnictví a vydal toleranční patent. Národ byl výrazně poněmčován, což vedlo k českému národnímu obrození. S panováním Františka Josefa I. byli Maďaři nespokojeni – domáhali se stejně jako Češi samosprávy, nakonec jeho požadavku vyšla vláda vstříc a monarchie byla rozdělena na Rakousko a Uhersko. Čeština s němčinou byla zrovnoprávněna a Češi se opět domáhali svých práv (Cvejnová, 2005, s. 87–89).

Na počátku 20. století se vztahy v Evropě zhoršily. Evropské státy uzavřely spojení pro případ války: trojspolek (Německo, Rakousko-Uhersko, Itálie), trojdohoda (Francie, Velká Británie, Rusko). Záminkou pro válečný konflikt byl atentát na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este. Čeští vojáci bojovali na straně Rakouska-Uherska, pro které skončila válka totální katastrofou. V průběhu válečného konfliktu říšský poslanec T. G. Masaryk v zahraničí usiloval o podporu pro vznik samostatného českého státu. Boj o samostatnost v roce 1918 vyvrcholil a po vyvinutí značného úsilí bylo 28. 10. 1918 vyhlášeno samostatné Československo, jehož prezidentem se stal T. G. Masaryk. Situace v Evropě byla po nástupu Hitlera k moci velmi nepříznivá. Roku 1938 byla (bez účasti Československa) uzavřena Mnichovská dohoda a české území bylo připojeno k Německu. Jelikož se spojení uzavřené s Francií a s Velkou Británií projevilo jako zcela bezvýznamné, Češi tento akt nazývají Mnichovskou zradou (Cvejnová, 2005, s. 99–107).

Druhá světová válka byla pro Československo po všech stránkách devastující. Po konci války bylo obnoveno Československo jakožto demokratický stát a Němci z pohraničí byli odsunuti. V roce 1946 zvítězila ve volbách komunistická strana a byla nastolena totalitní vláda, která byla u moci až do Sametové revoluce. Dne 17. listopadu 1989 byl obnoven demokratický stát a prezidentem Československa se stal Václav Havel. Roku 1993 proběhlo poklidné odtržení Slovenska a vznikl samostatný stát – Česká republika. O šest let později se Česká republika stala členem NATO a roku 2004 vstoupila do Evropské unie (Cvejnová, 2005, s. 121–122).

8.4.2 Stručný nástin francouzských dějin

Nejstarší stopy lidské činnosti na území Francie pochází z pravěku. Nalezneme zde mnoho památek z paleolitu – pozůstatky nejstaršího člověka nalezené v oblasti Dordgona a pozoruhodné malby tohoto období v jeskyni Lascaux, které jsou světově známé (Čapčányová, 2006, s. 16).

Přibližně mezi 5. a 3. stoletím p. ř. n. l. vstupují na území Francie keltští Galové, kteří postupně dobývali rozsáhlá evropská území. Galové zde vládli až do 1. století př. n. l, kdy prohráli válku s Římany v čele s Juliem Caesarem, který si území podrobil. Galové se postupně romanizovali, na území proniklo křesťanství a latina, která se smíšením s keltštinou stala základem dnešní francouzštiny. Bylo to období prosperity, kdy byla založena a postavena významná města (Lyon, Nîmes, Arles aj.) a stavby (akvadukt Pont du Gard). Období římské Galie ukončil příchod germánského kmene Franků, od kterého je odvozen název země. Významnou roli při sjednocení území sehrál Chlodvík I. Ovšem za Otce vlasti je označován až Karel I. Veliký, za jehož vlády dosáhla Franská říše největšího rozmachu, jak územního, tak i kulturního (Maurois, 1994, s. 10–20).

Následovníci Karla Velikého nebyli tak úspěšní a Franská říše se rozpadla na tři menší části. Jedna z částí – Západofranská říše přibližně odpovídá dnešní Francii. Po rozpadu říše se roku 987 vlády ujímá rod Kapetovců, prvním králem se stal Hugo Kapet. Jeho potomci spolu s příbuznými rody Bourbonů a Valois postupně území sjednotili a vzniklo Francouzské království. Tato linie vládla až do Velké francouzské revoluce. Francouzská šlechta hrála důležitou roli v křížových výpravách do Svaté země. Francouzštinou v té době hovořila většina křížáckých států (Čapčányová, 2006, s. 17).

Od 12. století se anglický král Jindřich Plantagenet, který měl francouzské kořeny, snažil získat území tehdejší Francie, což se mu dařilo. Anglický rod Plantagenetů byl vyhnán až na konci stoleté války (1337-1453) za přispění francouzské hrdinky – Johanky z Arku (Čapčányová, 2006, s. 17–18).

Druhou polovinu 16. století charakterizují náboženské války mezi katolíky a protestanty (Hugenoty). Konflikt vyvrcholil v krvavé střetnutí v roce 1572, kdy bylo zavražděno značné množství protestantů. Situaci nekatolíků zlepšil Edikt nantský podepsaný Jindřichem IV., který jim přiznal práva (Čapčányová, 2006, s. 18).

V 17. a 18. století vládl francouzský absolutismus, který dosáhl dokonalosti za vlády Ludvíka XIV, řečeného král Slunce. Za jeho vlády došlo k nebývalému rozkvětu země. Ludvík XIV. vybudoval velkolepý zámek ve Versailles a v Paříži Louvre. Ovšem způsob života Ludvíka XIV. a jeho šlechty byl velmi nákladný a občané trpěli chudobou z důvodu vysokých daní. Ludvík XIV. také zrušil Edikt nantský a vypudil protestanty. Nespokojenost občanů vyvrcholila v revoluci, která začala roku 1789 dobytím Bastily a Národní shromáždění téhož roku vydává Deklaraci práv člověka a občana. Tato událost je nyní považována za hlavní mezník mezi starým a novým režimem ve Francii a datum 14. 7. je národním svátkem. Nakonec byl král Ludvík XVI. popraven a zemi zanechal velké dluhy (Maurois, 1994, s. 186–194).

Na konci 18. století se chopil moci generál Napoleon Bonaparte. Jeho války měly vliv na celý evropský kontinent a Napoleon na určitou dobu ovládl většinu Evropy. Nastolil ve Francii císařství. Nakonec byl však poražen v bitvě u Waterloo. Napoleon obohatil Evropu mimo jiné zákoníkem *Code civil* (občanský zákoník) a metrickou soustavou, kterou používáme dodnes. Po pádu Napoleona byla Francie vyhlášena Druhou republikou a moci se ujal jeho synovec Napoleon III. (Čapčányová, 2006, s. 19).

Církev byla oddělena od správy státu a tím ztratila část své moci, i když ne počet věřících. Za vlády Napoleona III. došlo k rozmachu ekonomiky a vypukla průmyslová revoluce. Za jeho vlády také došlo také k modernizaci Paříže – rozšiřují se ulice a vznikly tzv. Haussmannovy bulváry. Po prohrané válce s Pruskem je Napoleon III. sesazen a roku 1871 vzniká Třetí francouzská republika. Německé císařství anektovalo Alsasko a Lotrinsko a Francie musela platit velké válečné reparace. Povstání pařížské komuny bylo potlačeno a třetí republika se nakonec udržela až do roku 1940.

Konec 19. století a počátek století 20. je nazýván *belle époque* či *fin de siècle*, jedná se o období rozvoje a klidu – je postavena Eiffelova věž, vybudována první linka metra, v Paříži se pořádá světová výstava a období charakterizuje sekularizace (Čapčányová, 2006, s. 19).

V období 1. světové války byla Francie jako součást Trojdohody úspěšná a Německo jí muselo vrátit území Alsaska – Lotrinska, platit válečné reparace a nesmělo zbrojit. Republika přežívá všechny otřesy až do roku 1940, kdy Německo získá převahu a sever i západ Francie okupuje. Neobsazená oblast se stala francouzským státem. O dva roky později Německo obsadí i jižní část Francie. V téže době zorganizoval Charles de Gaulle, působící v Londýně, francouzský odboj Svobodná Francie. V roce 1944 se francouzské a spojenecké jednotky vylodí

v Normandii a Francie je osvobozena. Po druhé světové válce vznikla Čtvrtá republika, Francie stala se součástí západního bloku a stála u zrodu aliance NATO (Maurois, 1994, s. 429–437).

Poválečné období je poznamenáno potřebou stabilizace politické a ekonomické situace na jedné straně a dekolonizací na straně druhé: válkami v Indočíně a Alžírsku. Návrat generála de Gaulla k moci v roce 1958 stabilizoval vnitřní situaci a přinesl hlubokou reformu politického systému – vypracování nové ústavy, na jejímž základě vzniká Pátá republika a moci se ujímá Charles de Gaulle. Gaulle volil často kontroverzní politická rozhodnutí (stažení se z NATO, výroba jaderných zbraní apod.) Značná část Francouzů s jeho politickými kroky nesouhlasila a vzbouřila se v květnu 1968, kdy byla prosazena řada občanských požadavků (práva žen, ochrana životního prostředí apod.) Nadále se u moci vystřídali představitelé Gaullistické strany: Georges Pompidou, Jacques Chirac, Nicolas Sarkozy. Francie znovu vstoupila do NATO a hrála také důležitou roli v procesu vzniku EU (Mathieux, 2000, 108–120). Současným prezidentem je Emmanuel Macron.

8.5 Základní komparace Českého a francouzského jazyka

Tato kapitola se věnuje komparaci českého a francouzského jazykového systému. Cílem je upozornit na problematické jevy, které se mohou vlivem rozdílnosti jazyků objevit při výuce češtiny bilingvních dětí v České škole bez hranic.

8.5.1 Úvod ke komparaci

Český i francouzský jazyk se řadí do indoevropské skupiny jazyků. Úžeji se však jejich zařazení rozchází. Český jazyk spadá do slovanské rodiny jazyků a spolu se slovenštinou, polštinou, horní a dolní lužickou srbštinou a kašubštinou představuje skupinu západoslovanských jazyků. Francouzský jazyk se řadí například spolu s italštinou, španělštinou či portugalštinou do skupiny románských jazyků, jež se vyvinuly z latiny (Čechová, 2000, s. 28).

Český jazyk je úředním jazykem pouze v České republice. Počet rodilých mluvčích se pohybuje okolo 10,7 milionu lidí, což přibližně odpovídá počtu obyvatel České republiky. Nicméně dalších 2,5 milionu mluvčích užívá češtinu jako druhý jazyk, z nichž většina se

nachází za hranicemi České republiky (např. v USA, v Kanadě, Německu, ...), což je nepochybně důsledek značné emigrace ve druhé polovině 19. a 20. století. V cizině začala vznikat různá krajanská sdružení, aby se čeština udržela i mezi potomky Čechů žijících v zahraničí (Ethnologue, 2017).

Francouzský jazyk je na rozdíl od českého jazyka úředním jazykem nejenom ve Francii, ale také například v Belgii, Švýcarsku, Kanadě a dalších přibližně 45 státech. Počet mluvčích francouzského jazyka se odhaduje na 300 milionů uživatelů z toho je 115 milionů rodilých mluvčích. Francouzština je na rozdíl od češtiny výrazně celosvětově rozšířena (Ethnologue, 2017).

8.5.2 Typologické srovnání češtiny a francouzštiny

Základní rozdíl mezi francouzštinou a češtinou je typologický. Francouzština má převahu znaků jazyka izolačního, kdežto čeština jazyka flexivního, což způsobuje bilingvním žákům značné obtíže. Pro izolační typ jazyka je nejdůležitější pozice výrazových jednotek ve větě – slovosled, který je z toho důvodu ve francouzštině v podstatě pevný. Gramatické funkce jsou vyjádřeny pomocí tzv. funkčních slov, tedy členů a předložek. Izolační jazyk nepoužívá skloňování ani časování slov, což je charakteristické pro druhý typ jazyka – flexivního, kterým je čeština. Čeština vyjadřuje gramatické funkce pomocí flexe – skloňování a časování slov, což je pro česko-francouzské žáky velmi obtížné. Žáci mají problém utvořit správný tvar slov a zvolit odpovídající koncovku. Bohatá flexe také umožňuje různé postavení slov ve větě. Slovosled je tedy v případě českého jazyka volný.

Vzhledem k povaze francouzského jazyka, se musí ve francouzské větě povinně klást podmětná osobní zájmena. Flexi nahrazuje slovosled a použití předložek, což se ve svém důsledku projeví tím, že francouzština vyžaduje pro stejné sdělení větší plochy než čeština, která je prostorově úspornější. Následující příklady nám teorii potvrdí:

- Francouzské *IL A ESSAYÉ* se skládá ze tří jednotek: zájmena, které označuje mluvnickou osobu a číslo; následuje pomocné sloveso, jež vyjadřuje čas a číslo a následuje sloveso v minulém času, které je nositelem sémantického významu.
- České *VYZKOUŠEL* tvoří jedna jednotka: předpona vyjadřuje skončenost, slovesný kmen je nositelem sémantického významu; koncovka určuje minulost, mluvnickou osobu a číslo.

Nemůžeme neopomenout, že obě věty mají stejný počet slabik a v obou jazycích tedy vyslovíme tři slabiky, které zní jako jedno slovo (Radina, 1997, s. 55).

8.5.3 Grafická podoba

Francouzština i čeština používají latinku s diakritickými znaménky. Pokud opomeneme písmena s diakritickými znaménky, je francouzská abeceda téměř shodná s tou českou. Francouzská je pouze obohacena o dvě písmena: æ a œ. Česká abeceda obsahuje spřežku ch, která stejně jako v ostatních jazycích, tak i ve francouzštině označuje dvě písmena: c a h.

Francouzský jazyk používá pět diakritických znamének: cirkumflex = stříška neboli vokáň (â, ê, î, ô, û), jež je pozůstatkem historického vývoje francouzštiny; čárku nad e (é), která neznačí jako v češtině prodlouženou výslovnost, ale skutečnost, že se e vysloví; obrácenou čárku nad samohláskami (à, è, ù), jež značí otevřenou výslovnost; trému = dvojtečku (ë, ï, ü, ÿ), což značí zachování výslovnosti daných samohlásek a sedilu = spodní háček, (ç), díky čemuž se c vyslovuje jako [s] (Ševčíková, 2007, s. 3).

Český jazyk používá na rozdíl od francouzštiny pouze tři diakritická znaménka: čárku nad samohláskami, které označují prodlouženou výslovnost (á, é, í, ó, ú), ojediněle kroužek s toutéž funkcí, který se používá pouze pro hlásku u (û) a háček nad souhláskami, který značí měkkou výslovnost (ž, š, č, ř, ď, ť, ň) – v případě ď a ť je nahrazen apostrofem (Čechová, 2000, s. 43). Všechny tyto jevy činí česko-francouzským dětem nesnáze, jelikož diakritická znaménka, jak již bylo zmíněno, používá i francouzština, vyjadřují však jiné funkce.

V českém jazyce odpovídá jednomu znaku jedna hláska a jedné hlásce jeden znak, kdežto ve francouzštině se se mnohdy jedna hláska může zapsat několika grafickými znaky. Například [o] můžeme napsat 6 různými způsoby: o, ô, au, eau, aô, os. Francouzský pravopis je podstatně složitější než ten český, jelikož nejvíce odpovídá pravopisu spřežkovému a má výrazně historický charakter. Český pravopis je fonologický s prvky pravopisu historicky-etymologického, morfologického a syntaktického (Čechová 2000, s. 30).

8.5.4 Zvuková stránka jazyka

V případě českého jazyka hovoříme o hláskovém systému, který se skládá z pěti samohlásek krátkých nebo dlouhých, tří dvojhásek a pětadvaceti samohlásek. Časté problémy způsobují především hlásky r, ř a ch, popř. některé sykavky. Největší problém způsobuje nepochybně hláska h, která je na rozdíl od češtiny ve francouzštině nemá, nevyslovuje se. V určitých případech souhlásky podléhají spodobě znělosti, například slovo *lež* [leš] nebo *sbor* [zbor], což při zápisu opět činí potíže. Čeština má stálý přízvuk, který je na první slabice. Intonace je závislá na charakteru výpovědi: klesá ve větách oznamovacích, rozkazovacích a doplňující otázkách, stoupá v případě otázek zjišťovacích (Čechová, 2000, s. 21).

Francouzský jazyk se skládá z šestnácti samohlásek – dvanáct ústních a čtyři nosové, tři polosouhlásky a sedmnáct souhlásek. Problémem mohou být hlásky nosové, které čeští mluvčí neznají. Dalším výrazným rozdílem je práce mluvidel při výslovnosti. Francouzská výslovnost oproti české vyžaduje neustále napětí mluvidel. Nesmíme opomenout, že ve francouzštině se psaná a zvuková podoba výrazně liší. Jazyk se také vyznačuje fonetickou redukcí slov, což znamená, že se souhlásky na konci slov většinou nevyslovují. Přízvuk se ve francouzštině nachází na první slabice (Dohalská a Schulzová, 2015, s. 25).

8.5.5 Vybrané jevy z francouzského a českého jazyka a jejich komparace

8.5.5.1 Francouzský člen

Charakteristickým výrazovým prostředkem francouzštiny jakožto izolačního jazyka je člen. Jedné se o pomocné slovo, které slouží k označení podstatného jména a jeho bližší určenosti. Člen určitý označuje věci blíže vymezené, jedinečné, může vyjádřit i opakování či postoj mluvčího. Člen neurčitý označuje věci nespecifikované, neurčené, také se používá při zobecnění či metaforickém přirovnání. Zvláštním případem neurčenosti je tzv. člen dělivý.

Čeština nemá člen jako samostatnou mluvnickou kategorii k označování podstatného jména. Užívá se k tomu prostředků slovníkových (ukazovacích zájmen), tvaroslovných (podstatné jméno se změní na přídavné) a skladebných (slovosledem). Často se tyto postupy také vzájemně kombinují (Radina, 1977, s. 11–29).

8.5.5.3 Podstatné jméno

Slovnědruhové kategorie si v jazycích velmi často neodpovídají – místo francouzského podstatného jména najdeme v češtině někdy jméno přídavné, jindy sloveso. Pro srovnání uveďme slovesné vyjádření češtiny a substantivní provedení ve francouzštině:

Díky tomu, že se dožil tak vysokého věku... = Grace á sa longevité...

Místo českého adjektiva může být ve francouzštině substantivum s předložkou apod., (například: *une voiture d'enfant = dětský kočárek*). Podstatné jméno se nejvíce vyskytuje v odborných textech, zejména ve vědeckých (Radina, 1977, s. 43–44).

8.5.5.4 Přídavné jméno

Rozdíl mezi francouzštinou a češtinou v oblasti adjektiv tkví především v jejich postavení. Ve francouzštině stojí přídavné jméno obvykle za podstatným jménem (*la littérature française*), v češtině je tomu zpravidla naopak (*francouzská literatura*). Ovšem přídavná jména, která se ve francouzském jazyce velmi často používají, stojí před podstatným jménem: *le grand Paris, une belle femme* apod. V českém jazyce dochází k opačnému postavení pouze v ojedinělých případech, především když chce mluvčí nějakou skutečnost zdůraznit či odlišit: *na rozdíl od problému finančního...* V obou jazycích se také adjektivum klade před podstatné jméno ve výpovědích citově zabarvených (Radina, 1977, s. 49–53).

8.5.5.5 Slovesné tvary

Systém slovesných tvarů je ve francouzštině o mnoho bohatší než v češtině. Zatímco v češtině slovesa mohou vyjadřovat tři časy: minulý, přítomný a budoucí, popřípadě vztah k času můžeme také vyjádřit slovesným videm, ve francouzštině slovesa mohou vyjadřovat šest minulých časů (*passé composé, imparfait, plus-que-parfait, passé simple, passé antérieur* a *passé récent*), jeden přítomný (*présent*) a tři budoucí (*futur simple, futur antérieur* a *futur proche*). Francouzský jazyk má sedm způsobů a každý z nich má své časy. V češtině se rozlišují pouze tři slovesné způsoby: oznamovací, podmiňovací a rozkazovací. Francouzský jazyk má velké množství nepravidelných sloves, která si musí každý student dobře osvojit. Pro každého

začínajícího studenta francouzštiny jsou slovesné tvary pro svou bohatost značně obtížné, podobně jako pro studenta češtiny skloňování ohebných slovních druhů.

8.6 Reálie všedního života

Oblast reálií všedního života je velmi široká. Zahrnuje nejenom svátky a tradice, životní styl, oblékání, ale také pravidla chování, humor, způsob trávení volného času, bydlení atd. S ohledem na stanovený rozsah práce jsme zvolili oblasti svátků a tradic a jídlo a stolování.

Tyto oblasti byly vybrány zejména z toho důvodu, že v období svátků česko-francouzské děti jedou na návštěvu do Čech, kde se zároveň setkají i s jinou kulturou stolování a odlišnými pokrmy. Jedná se o poznatky zcela klíčové pro každodenní život v České republice a zároveň je také považujeme za nejzajímavější.

8.6.1 Svátky a tradice

Svátky, tradice a zvyky jsou významnou součástí každé kultury. Oslava nejenom významných historických událostí, ale i náboženských svátků a pohanských tradic formují národ a rozvíjí vlastenectví a také člení rok. Každý student cizího jazyka by měl znát i svátky země, jejíž jazyk se učí, aby lépe porozuměl životu a chování národa. Ostatně se o nich učí i žáci ve škole a jejich nezbytnou znalost potvrzuje i jejich přítomnost v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, ze kterého vychází i Česká škola bez hranic.

Je pochopitelné, že vzhledem k rozdílné historii srovnávaných zemí, Francie i Česko slaví rozdílné státní svátky, které připomínají významné historické události v dané zemi. Ovšem některé významné historické události zasáhly celý svět, proto Francie i Česko slaví například konec druhé světové války nebo Svátek práce. V první podkapitole se pokusíme stručně představit státní svátky, které obě země sdílejí i ty, které se slaví pouze v jedné ze srovnávaných zemí. Druhá podkapitola se věnuje hlavním náboženským svátkům a jejich tradicím. Pozornost soustředíme především na komparaci zvyků, které se v české a francouzské kultuře liší.

8.6.2 Státní svátky

V této podkapitole se zaměřujeme výlučně na státní svátky, které jsou dny pracovního klidu.

V České republice slavíme 8 státních svátků:

- 1. leden – Den obnovy samostatného českého státu
- 1. květen – Svátek práce
- 8. květen – Den vítězství
- 5. červenec – Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje
- 6. červenec – Den upálení mistra Jana Husa
- 28. září – Den české státnosti (sv. Václav)
- 28. říjen – Den vzniku samostatného Československého státu
- 17. listopad – Den boje za svobodu a demokracii

Ve Francii se slaví 5 státních svátků (*fêtes civiles*):

- 1. leden – Nový rok, *Jour de l'An*
- 1. květen – Svátek práce, *Fête du Travail*
- 8. květen – Den vítězství, *Victoire du 8 Mai*
- 14. červenec – Den pádu Bastily, *Fête nationale*
- 11. listopad – Den příměří, *Armistice du 11 Novembre*

8.6.3 Státní svátky společné pro Českou republiku i Francii

8.6.3.1 Nový rok – *Jour de l'An*

V zemích, které používají gregoriánský kalendář, mezi které patří i Česko a Francie, kalendářní rok začíná 1. ledna. Nový rok je radostně vítán bouřlivými Silvestrovskými oslavami, jež vyvrcholí o půlnoci, kdy začíná ohňostroj a lidé si připijí šampaňským nebo sektem a popřejí si hodně štěstí do Nového roku. Na Silvestra se v České republice tradičně podávají obložené chlebíčky, ve Francii nejružnější lahůdky, z nichž nesmí chybět foie gras a lanýže. Začátek nového roku se tedy ve Francii i Česku tráví oslavami s rodinou a přáteli a většinou druhá půlka dne se věnuje odpočinku po těchto oslavách. Zároveň si přátelé i známí posílají mezi sebou elektronická přání, ve kterých si vzájemně přejí štěstí a zdraví do dalšího roku. Nový rok je spojován s novoročním předsevzetím, které chceme v následujícím roce

dodržet. V Česku se na Nový rok k obědu podává čočka, která by měla zajistit dostatek peněz po celý rok (Lawless French, 2022).

Pro naši zem má ale 1. leden ještě jeden význam – 1. ledna 1993 bylo Československo rozděleno a vznikl samostatný český stát. Vzhledem k této významné události našich dějin pronáší v tento den prezident republiky novoroční projev (Tinková, 2010, s. 7).

8.6.3.2 Svátek práce – *Fête du Travail*

Svátek práce vznikl ve Spojených státech amerických. V 19. století občané běžně trávili v práci většinu svého času – pracovali dvanáct až šestnáct hodin denně, sedm dní v týdnu. Dne 1. května roku 1886 nespokojení pracovníci demonstrovali za prosazení osmihodinové směny a zlepšení pracovních podmínek. Demontrace byla však krutě potlačena a zásadních změn se pracující dočkali až po první světové válce. Od té doby se Svátek práce slaví po celém světě a Francie ani Česká republika nejsou výjimkou. Za minulého režimu byl tento svátek v Česku spjat s velkolepými oslavami, které byly využívány ke komunistické propagandě. Od pádu komunismu se v Česku žádné oslavy nekonají. Jedná se spíše o den volna, který každý tráví podle svého. První květen je u nás také vnímán jako svátek lásky, kdy by každá dívka měla být políbena pod rozkvetlou třešní, aby po celý rok oplývala zdravím, přitažlivostí a plodností (Tinková, 2010, s. 29). Ve Francii se tento den většinou stávkuje, popř. demonstruje, což patří mezi oblíbené aktivity Francouzů. V tento den jsou nejdůležitější květinou konvalinky, za které se neodvádí daň, takže je možné je koupit téměř kdekoliv. Tento den je také řada památek návštěvníkům uzavřena (GEO, 2021).

8.6.3.3 8. květen – Den vítězství – *Victoire du 8 Mai*

Konec druhé světové války byl pro všechny evropské země zásadní. Francie ani Česká republika nejsou výjimkou. Den vítězství – 8. května je státním svátkem v obou zemích. Konec druhé světové války se připomíná řadou pietních akcí. V centru Paříže se konají vojenské průvody, které se setkají na náměstí La Place de Charles de Gaulle a u Vítězného oblouku. Prezident zde položí věnec na hrob neznámého vojáka a klade květiny k soše Charlese de Gaulla, čímž vzdá hold padlým vojákům (iCalendrier, 2022). Podobné pietní akce se konají

i u nás. Významní politici a vojenští představitelé včetně prezidenta pokládají věnce u Národního památníku na Vítkově. Posléze se drží minuta ticha za padlé oběti.

8.6.4 Státní svátky České republiky

8.6.4.1 Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje

V červenci slaví Francie a Česko rozdílné historické události. V České republice se 5. července připomíná příchod věrozvěstů Cyrila a Metoděje, kteří ve Velkomoravské říši pobývali od roku 863. Na našem území šířili křesťanství a vytvořili staroslověnský jazyk, pro který Konstantin vytvořil písmo – hlaholici. Staroslověnský jazyk byl využíván při bohoslužbách, kterým lidé porozuměli. Bohoslužby probíhaly ve staroslověnské, které obyvatelé našeho území rozuměli a v českých zemích vzrostla vzdělanost. Za svůj přínos Velkomoravské říši byli Cyril a Metoděj svatořečeni (Tinková, 2010, s. 41–43). Následující den se u nás připomíná jedna z nejvýznamnějších postav českých dějin – Mistr Jan Hus. Hus nesouhlasil s hříšným životem kněží a mravním úpadkem církve, což dával najevo ve svých kázáních v Betlémské kapli. Když odmítal odvolat své názory byl církví označen za kacíře a 6. 7. 1415 byl tento náboženský kazatel a myslitel upálen. V tento den si připomínáme, že je důležité bojovat za pravdu a spravedlnost (Tinková, 2010, s. 45–48).

8.6.4.2 Den české státnosti

Dne 28. září se u nás připomíná smrt svatého Václava, který byl zavražděn svým bratrem Boleslavem. Svatý Václav byl v letech 921–935 panovníkem, a to dle legend velmi schopným. Byl vládcem velmi spravedlivým a čestným, a i v nelehké době dokázal udržet suverenitu českého státu, o čemž svědčí řada legend. Stal se patronem a symbolem: „*Český stát nemá většího symbolu, než jakým je svatý Václav*“ (Kubín, 2010, s.15). Jeho smrt se připomíná také každoroční svatováclavskou poutí, která se koná ve Staré Boleslavi. Tento den je nazýván Dnem české státnosti (Tinková, 2010, s. 51–55).

8.6.4.3 Den vzniku samostatného československého státu

Dne 28. října se v Česku slaví Den vzniku samostatného československého státu, který byl do roku 1918 součástí Rakouska-Uherska. Za vznik Československa vděčíme především Tomáši Garrigue Masarykovi, který se stal v listopadu téhož roku naším prvním prezidentem. Svátek občanům připomíná demokratické hodnoty a jedná se o jeden z nejvýznamnějších českých svátků, což dokazuje i to, že prezident v tento den předává státní vyznamenání (Tinková, 2010, s. 57–59).

8.6.4.4 Den boje za svobodu a demokracii

Posledním českým státním svátkem, který zmíním v této kapitole je Den boje za svobodu a demokracii, který se slaví 17. listopadu. Svátek připomíná dva důležité momenty českých dějin – nacistickou okupaci Československa roku 1939 a Sametovou revoluci v roce 1989. Okupace Československa vzbudila odpor a tisíce studentů protestovalo. Demonstrace však byla tvrdě potlačena – více než tisíc studentů bylo posláno do koncentračního tábora a devět z nich bylo bez soudu popraveno. Hitler nařídil okamžité zavření vysokých škol na dobu tří let a potlačení jakéhokoliv dalšího protestu. Na památku těchto událostí byl 17. listopad vyhlášen jako Mezinárodní den studentstva.

O čtyřicet let později studenti opět dávali najevo nesouhlas s politickou mocí, ovšem tentokrát s komunistickým režimem. Tři roky po skončení druhé světové války se k moci dostala Komunistická strana, která v zemi nastolila totalitní režim – trestala své odpůrce a omezovala základní práva a svobody. Dne 17. listopadu 1989 byla zprvu pokojná demonstrace studentstva napadena policií a k demonstraci se přidávali další občané. Protestní akce přerostly ve státní převrat, který je označován jako „Sametová revoluce“.

V České republice byl obnoven demokratický stát. Téhož roku se stal prezidentem Václav Havel – vůdčí postava odpůrců komunistického režimu (Tinková, 2010, s. 65–67). Tato významná historická událost je připomínána na mnoha místech, kde demonstrace probíhala. Na Národní třídě se zapalují svíčky a „upomínkově“ zvoní klíči. Na různých místech se pořádají koncerty a festivaly také se vedou přednášky a debaty o politice a školství. Ve všech rádiích zazní ikonická píseň Marty Kubišové – Modlitba pro Martu (ČT24, 2021).

8.6.5 Státní svátky Francie

8.6.5.1 Den pádu Bastily – *Fête nationale*

Ve Francii se 14. července slaví dobytí Bastily v roce 1789. V tento den skončila vláda absolutní monarchie a tento den se také pokládá za začátek Velké francouzské revoluce. Za přítomnosti hlavních politických představitelů probíhá v Paříži vojenská přehlídka, odpoledne program doplňují lidové oslavy. Nad Paříží létají letadla, která na nebi vytváří francouzskou vlajku. Svátek se neslaví jenom v Paříži, ale po celé Francii. V tento den probíhají i hasičské plesy, které jsou přístupné všem společenským vrstvám. Ani tento svátek se neobejde bez velkolepého ohňostroje. Tento den patří mezi největší oslavy roku (Gouvernement, 2022).

8.6.5.2 Den příměří – *Armistice du 11 Novembre*

Ve Francii se v listopadu slaví Den příměří (*Armistice du 11 Novembre 1918*). V tento den se připomíná konec první světové války, která byla, v počtu obětí a ztrát, pro Francii nejtragičtější ze všech válek. Svátek konce první světové války připadá na 11. listopad, protože právě v tento den roku 1918 bylo uzavřeno příměří mezi státy Dohody (Spojené království, Francie, Rusko) a Německem. Symbolem tohoto svátku je červený mák, který nosí Francouzi připnutý na oděvu. Francouzský prezident pokládá věnce k hrobu neznámého vojína a na různých místech můžeme spatřit francouzskou trikolóru. Úctu k padlým lidé projeví minutou ticha. V České republice je tento den nazýván Dnem válečných veteránů, ale v českém kalendáři nemá takový význam jako v tom francouzském - zde je i dnem pracovního klidu (iROZHLAS, 2015).

8.6.6 Hlavní náboženské svátky

8.6.6.1 Tři Králové – *Rois mages – Épiphanie*

První církevní svátek v roce, den Tří králů, připadá na 6. ledna. Svátek připomíná okamžik zjevení hvězdy, později prohlášené za kometu, která oznámila narození Mesiáše. Mudrcové se vydali za hvězdou a ta je dovedla do Betléma, kde ležel malý Ježíšek. Poklonili

se mu a obdarovali ho zlatem, kadidlem a myrhou. Pověst byla postupem času obohacena o jejich počet a jména: Kašpar, Melichar a Baltazar (Tinková, 2010, s. 9).

Již od středověku se v tento den píšou iniciály tří králů doplněné letopočtem na dveře domů. Zkratka KMB má význam „*Christus mansionem benedictat*“ = „*At' Kristus požehná tomuto domu.*“ V tento svátek obcházeli koledníci stavení v podobě tří králů a dostali drobnou odměnu, což se dnes už tak často nevidá. V městech se pořádá charitativní sbírka, která pomůže lidem v nouzi (Tinková, 2010, s. 9–11).

Ve Francii se v tento den peče královský koláč (*Galette de Rois*), popřípadě si ho každá rodina koupí v místním pekařství. V koláči je schovaná figurka (dříve fazolka), kterou si přeje každý člen rodiny najít ve svém kousku koláče, jelikož tím se stává králem a může si na hlavu nasadit papírovou korunu. „Král“ má v rodině celý den zvláštní privilegium – nemusí vykonávat žádnou práci, o všem rozhoduje a ostatní mu musí vyhovět. Tento den není ani v Česku ani ve Francii den pracovního odpočinku (Zápisky z cest, 2018).

8.6.6.2 Masopust – *Mardi Gras*

Ve Francii i v Česku se slaví čtyřicet dnů před Velikonocemi masopust, protože masopust vychází z křesťanské tradice. Masopust začíná svátkem Tří králů a končí Popeleční středou. Jedná se o přípravu na nejdůležitější náboženské svátky – Velikonoce. Všechny dny mají svá přízviska: tučný čtvrtek, taneční neděle, masopustní pondělí, maškarní úterý a Popeleční středa. Přízviska nám napovídají náplň každého dne – o tučném čtvrtku se podávalo tučné maso a hlavní zábava začínala o taneční neděli. Vrcholem masopustu je Maškarní úterý, kdy se lidé převléknou do nejrůznějších masek a procházejí vesnicemi za veselého tance a zpěvu. Poslední den – Popeleční středa označuje konec masopustu a začátek půstu. Půst však většinou není v dnešní době dodržován. V současnosti se s masopustem setkáme především na vesnicích a malých městech (především na Chodsku, Doudlebsku apod.), lidé v maskách jsou obdarováni kořalkou, vejci a koblihama (Tinková, 2010, s.13–15). Ve Francii je masopust narozdíl od našeho velkolepý – konají se bohaté veřejné oslavy a průvody (*les carnivals*) v mnoha francouzských městech. Průvody baví svými směšnými maskami a všichni si užívají různé druhy tučnějšího jídla. O tučné středě se podávají sladké pochoutky, například palačinky, vafle a kobližky. Největší francouzský karneval se pořádá v Nice (Frenchmoments, 2021).

8.6.6.3 Velikonoce – *Pâques*

Na začátek jara připadají nejvýznamnější křesťanské svátky – Velikonoce. Jedná se o pohyblivý svátek – datum Velikonoc se odvodí od výpočtu první neděle po prvním jarním úplňku. Znamé velikonoční dny spadají do tzv. pašijového týdne, při němž si lidé připomínají poslední dny života Ježíše Krista a jeho zmrtvýchvstání. Dny Velikonoc podobně jako dny masopustu mají svá přízviska. Pašijový týden počíná Modrým pondělím, následuje Šedé úterý, Škaredá středa, Zelený čtvrtek, Velký pátek, Bílá sobota, následuje neděle – Boží hod velikonoční a posledním dnem je Velikonoční pondělí. Každý den má své tradice – první dva dny by se mělo uklízet, o Škaredé středě by se nikdo neměl mračit, Zelený čtvrtek je dnem klidu zvonů, které odletěly do Říma, a očisty – pojídají se rostliny a zelenina zelené barvy, o Velkém pátku se drží přísný půst a hluboký smutek, jelikož tento den byl Ježíš Kristus ukřižován, půst se drží i v Bílou sobotu a teprve Boží hod velikonoční je veselým dnem, protože Ježíš Kristus vstal z mrtvých. Ovšem s největším množstvím tradic je v dnešní době spjata Velikonoční pondělí, pozůstatek pohanských oslav jara, které je také v obou zemích dnem pracovního klidu. O tomto dni chodí v tuzemsku chlapci koledovat s pomlázkami a řehtačkami. Ženy a dívky dostanou od mužů, kteří odříkávají básničky, pomlázkami přes svá pozadí či lýtka. Dívky poté chlapce odmění zdobenými vejci. V Čechách má zdobení vajících a pletení pomlázek dlouholetou tradici. O Velikonocích se také peče sladké pečivo – mazanec a beránek, který se připravuje i ve Francii (Tinková, 2010, s. 17–23).

Ve Francii má Velikonoční pondělí (*Lundi des Pâques*) zcela jinou podobu. Na tento den se nejvíce těší děti, které se snaží najít různé čokoládové dobroty – vajíčka, zajíčky, slepičky apod. Čokoládové dobroty jsou schované na různých místech v domě a na zahradě. Zajímavostí je, že sladkosti byly rozházené zvony cestou z Říma, když se tyto v neděli vracely zpátky. Francouzi se také o Velikonocích baví hraním nejrůznějších her. Jednou z nich je kutálení syrového vejce ze svahu nebo házení vajec – ten, komu spadne jako poslední na zem vyhrává. Na rozdíl od českého Apríla, kdy se pronášejí různé falešné zprávy, se ve Francii každý snaží nepozorovaně přilepit papírovou rybu na záda nic netušícímu příteli. Naše velikonoční tradice (malování vajících či šlehání žen) by se ve Francii nesetkaly s pochopením. Francouzské Velikonoce jsou především svátky kvalitní čokolády. Tradičními jídly jsou v tomto období zejména pokrmy z jehněčího masa s brambory, podávané s hráškem nebo fazolky. Hlavním symbolem Velikonoc je podobně jako u nás vejce (Linternaute, 2022).

8.6.6.4 Další církevní svátky Francie

Čtyřicet dní po Velikonocích ve Francii slaví významný svátek Nanebevzetí Páně (*Jeudi de l'Ascension*), který je důležitý zejména pro křesťany. Svátek připomíná poslední den Ježíše Krista na zemi a jeho následné nanebevzetí. V Česku tento svátek v kalendáři nenajdeme. Děvět dní po tomto svátku (padesát dní po Velikonocích) se ve Francii slaví Svatodušní svátky (*Lundi de la Pentecôte*), které připomíná seslání Ducha svatého. Na 15. srpen připadá Nanebevzetí Panny Marie (*Assomption*), který je dalším významným církevním svátkem. O den dříve se konají průvody věřících a v den svátku mše. Dne 1. listopadu Francouzi slaví Svátek všech svatých (*Toussaint*), který uctívá všechny svaté a mučedníky. Všechny tyto svátky jsou ve Francii dny pracovního klidu (iCalendrier, 2022).

8.6.6.5 Svátek zesnulých – *Fête des Morts*

V českém i francouzském kalendáři připadá na 2. listopad Svátek zesnulých (*Fête des Morts*). V tento den chodí rodina i přátelé k hrobům svých zesnulých, na které pokládají květiny a zapálené svíčky. Ani v jednom ze srovnávaných států není tento den dnem pracovního volna (iCalendrier, 2022).

8.6.6.6 Svatý Mikuláš – *Saint-Nicolas*

Rok uzavírají vánoční svátky, které se v obou zemích ohlásí již na začátku prosince – svátkem sv. Mikuláše. Postava Mikuláše odkazuje k biskupovi z Myry, který žil na přelomu 3. a 4. století. Již během svého života vynikal svou štedrostí, a tím se stal mezi lidmi velmi oblíbeným. Zasloužil se o mnoho zázraků, za což byl posléze zvěčněn v řadě legendách. Mikuláš je zobrazován jako starší pán s dlouhými bílými vousy a vysokou čepicí, v pravé ruce drží zlatou berlu, v levé ruce knihu hříchů, ve které jsou zaznamenána jména dětí a jejich provinění. Ačkoliv svátek svatého Mikuláše připadá na 6. prosince, slaví se již v předvečer 5. prosince, kdy Mikuláš obchází domácnosti s dětmi (Tinková, 2010, s. 69).

Každé dítě, které Mikuláš navštíví, musí přednést básničku či zazpívat písničku. Mikuláš se poté zeptá, zda bylo hodné a nahlédne do své knihy hříchů. Pokud dítě zlobilo dostane v nadílce brambory a černé uhlí. Pokud bylo hodné, dostane ovoce, sladkosti a dobroty.

V současné době se uhlí se sladkostmi v nadílkách kombinují. K nadílce je v některých českých i francouzských domácnostech využívána punčocha.

V české tradici Mikuláše doprovází i další dvě postavy – anděl a čert, které zbyly z maškarního průvodu. Čert s řetězem a pytle se snaží vystrašit zlobivé děti a anděl ve svém košíčku schovává drobné dary pro děti. Ve Francii se čte Legenda o třech dětech, na základě, které oslavují Mikuláše jako ochránce dětí před nemocemi. Svatý Mikuláš (*Saint-Nicolas*) je znázorňován s oslíkem a mnohdy také s temným *Père Fouillard* (řezníkem), který má děti vystrašit (podobně jako u nás čert). Mikuláš tradičně rozdává pomeranče a perníčky či briošky se svou podobiznou. Před svátkem svatého Mikuláše se, podobně jako u nás, děti ve školách učí písničky a básničky, jelikož mikulášský průvod navštěvuje i školy. V některých oblastech Francie děti den předem připraví pro oslíka potravu (seno, slámu, mrkev) a dalšího dne na místo toho najdou dobroty. Svátek je zvláště oslavován v Alsasku, Lotrinsku, Ardenách, Hauts-de-France a Franche-Comté, kde se konají průvody oslavující příchod svatého Mikuláše (The Connexion, 2019).

8.6.6.7 Vánoce – Noël

Kapitolu významných náboženských svátků uzavírají vánoční svátky (*Noël*), které mají pro svůj křesťanský původ dlouhou tradici jak v Česku, tak i ve Francii. Vánoce oslavují narození Ježíše Krista, o čemž se dočteme v Bibli. Bible vypráví, že se Panně Marii zjevil archanděl Gabriel s tím, že se stane matkou Syna Božího, který bude Mesiášem židovskému národu, jež byl utlačován římským císařem. Ježíš s Marií se museli vydat do Betléma, kde Marie v noci porodila syna Ježíše. Narození Spasitele oznámil nedalekému lidu Anděl Páně a jeho příchod zvěstovala i kometa, kterou spatřili mudrci z Východu – odtud pochází příběh o Třech kráľích, kteří Ježíška obdarovali (Tinková, 2010, s. 73).

Církev brzy usoudila, že oslavy tak významného svátku vyžadují dlouhé přípravy. Toto období příprav je dnes nazýváno Adventem a dodržuje se, jak u nás, tak i ve Francii. S Adventem je neodmyslitelně spojen věnec, který je vyroben z větví jehličnatých stromů. Do věnce jsou umístěny čtyři svíce, přičemž o každé neděli je zapálena jedna z nich. Adventní neděle mají svá přízviska: železná, bronzová, stříbrná a zlatá. Dětem čekání na Štědrý den zpříjemní adventní kalendář, ve kterém si každý den odkryjí okénko, které ukrývá překvapení (Tinková, 2010, s. 73–74).

Vánoce v Čechách vyvrcholí 24. prosince na Štědrý den. V tento den je velmi populární držet půst „abychom spatřili zlaté prasátko“, které symbolizuje štěstí a prosperitu. Do večere bychom neměli jíst maso a žádné těžké pokrmy, proto se většinou k obědu podává staročeský kuba, jehož základem jsou kroupy a houby. Na Štědrý den by se už nemělo uklízet, vše by mělo být připraveno na klidné strávení dne v kruhu těch nejbližších. K večeri se tradičně podává rybí nebo hrášková polévka, po které následuje hlavní chod – kapr s bramborovým salátem. Pod talíř se schovává šupina, která by měla zajistit hojnost do dalšího roku. Během štědrovečerní večere by se nemělo vstávat od stolu dřív, než všichni dojedí. Po večeri si každý rozkrojí jablko, které ukáže buď dobré znamení – hvězdičku, nebo špatné – křížek. Následně se zazvoní na zvoneček a všichni se přesunou k vánočnímu stromu, pod kterým jsou připraveny dárky, které přinesl Ježíšek. Den poté, na Boží hod vánoční, rodiny navštěvují své příbuzné a k obědu se podávají tradiční česká jídla (například kachna se zelím nebo svíčková) (Tinková, 2010, s. 75).

České Vánoce jsou plné pověr a jejich dodržování se v domácnostech liší. O svátcích se nesmí vřesť prádlo, jež prorokuje smrt v rodině. Většina domácností na Štědrý den lije olovo nebo pouští lodičky, které předpovídají budoucnost. Dívky hází střevíci, které jim po dopadu ukážou, zda se v následujícím roce vdají. Na mnoha místech se také setkáme s betlémem, který odkazuje na místo, kde se Ježíšek narodil. Také nemůžeme neopomenout všudypřítomné hraní koled. Typickou českou vánoční specialitou je cukroví, které čítá několik desítek druhů. České Vánoce se především tráví s rodinou díváním se na tradiční české pohádky (Tinková, 2010, s. 75).

Ve Francii má 24. prosinec zcela jinou podobu. Na tento den nepřipadá pracovní volno, takže Francouzi většinu dne stráví v práci. Ovšem večer se rodina setká u bohaté večere, která se skládá z několika chodů a trvá několik hodin. Jako předkrm se podávají ústřice nebo *Foie gras*. Následuje hlavní chod v podobě vánočního krocana s kaštany. Celou hostinu završí *Bûche de Noël*, tradiční dezert. Jedná se o čokoládovou roládu, která má podobu kusu dřeva. Zajímavostí je, že v jihovýchodní Francii se po hlavním chodu podává třináct dezertů, nejedná se však o dorty, ale například o sušené figy, nugát, ořechy a různé kandované ovoce na památku Ježíše a jeho dvanácti apoštolů. Ke slavnostní večeri se podávají kvalitní vína a šampaňské. Následně se celá rodina odebere na půlnoční mši do nejbližšího kostela. V noci 24. prosince Otec Vánoc (*Père Noël*) nadělí pod stromeček vánoční dárky, které se otvírají další den ráno. Na rozdíl od českého Ježíška je francouzský Otec Vánoc vousatý stařík, který létá na saních se soby, podobně jako americký Santa Claus (Le Français et vous, 2012).

Dny pracovního klidu jsou v Čechách 24., 25. a 26. prosince; 24. prosinec je ve Francii běžným pracovním dnem, pracovní volno připadá jen na 25. prosince (Explore France, 2020).

8.6.7 Jídlo a stolování

Neodmyslitelnou součástí kultury každého státu je gastronomie. Každá země má své národní pokrmy i nápoje, které ji charakterizují. Pokrmy, na kterých si Češi pochutnávají, mohou Francouzi považovat za odpudivé a naopak. Existují ale i pokrmy, na kterých si pochutnají oba národy. V čem se tedy liší česká gastronomie od té francouzské? Co mají obě národní kuchyně společné?

Za hlavní rozdíl mezi českou a francouzskou kuchyní považujeme účel pokrmů. České jídlo má především zasytit, chuť je až na druhém místě. Francouzi zastávají opačné pořadí – nejdůležitější je požitek z jídla. Dalo by se říct, že Čech jí, aby žil a Francouz žije proto, aby jedl. Ve Francii je jídlo vznešené umění – chuť, vzhled, atmosféra by měla být v souladu. Je nezbytné, aby bylo jídlo připraveno z čerstvých a kvalitních surovin, aby bylo hodno ho pozřít a rozvést o něm diskusi. „*Intelektualizuje nezbytnou primární funkci: člověk musí jíst, aby žil, ale také musí žít, aby diskutoval, a tak i jídlo musí být hodné toho, aby bylo analyzováno.*“ (Yapp, 2009, s. 75).

Je těžké nazvat národním jídlem Francie jen jeden pokrm. Každý region má své vlastní pokrmy a kulinářské speciality: v Bretani si pochutnávají na plodech moře, v Burgundsku na šnecích, v Normandii na camembertu a telecím řízku, V Provence na bouillabaisse apod. Navzdory gastronomické rozmanitosti však existuje jeden společný rys – zvyk dát si ke každému hlavnímu jídlu sýr, kterých se ve Francii vyrábí přes čtyři sta druhů, jak se říká: „*Un repas sans fromage est comme une journée sans soleil.*“ („Jídlo bez sýra je jako den bez sluníčka.“). Na stole nesmí chybět ani kvalitní víno, které musí dokonale ladit s podávaným jídlem.

Mezi české národní pokrmy se řadí knedlo, vepřo, zelo a svíčková, velmi oblíbené jsou i guláš a řízek. Česká kuchyně je oproti francouzské hutná a spíše nezdravá. Základem je maso a husté omáčky z jíšky a smetany. Nejčastější českou přílohou jsou knedlíky, kterých existuje několik druhů: knedlíky houskové, bramborové, karlovarské, chlupaté, špekové, nemůžeme opomenout ani knedlíky na sladko, které se plní ovocem a podávají s tvarohem a rozpuštěným

máslem. Dalšími častými přílohami jsou brambory a těstoviny. Česká gastronomie se také může pyšnit širokou nabídkou sladkého pečiva, které má v Česku mnohaletou tradici. Typickou českou pochoutkou jsou koláče a buchty plněné mákem, tvarohem nebo povidly. Národním nápojem je bezpochyby pivo, v jehož konzumaci zaujímají Češi dlouhodobě první místo na světě. Na pivo jsou Češi nesmírně hrdí a tvrdí, že není lepšího piva než toho českého. „*České pivo je zdroj národní hrdosti – tekutá a prazákladní esence češství.*“ (Berka, 2009, s. 68).

Stravovací návyky mají obě země odlišné, což může při návštěvě Čech česko-francouzské děti překvapit. Oba národy sice konzumují tři hlavní jídla denně – snídani, oběd a večeři, ale rozdíl tkví už jen v tom, že Francouzi jí pouze tyto tři chody, na rozdíl od Čechů, kteří jsou zvyklí mít dopolední i odpolední svačiny. To dokládá i pohled francouzské studentky, která Českou republiku několikrát navštívila: „*Ve Francii se sice jí hodně, ale jen 3x denně, zato v Čechách se jí málo, ale pořád.*“ (Hospodářská a kulturní studia, 2020). Francouzská snídaně je prostá a jednoduchá – obvykle se snídá bageta s máslem a marmeládou, ke které se popíjí černá či bílá káva. Snídaně je někdy doplněna o pomerančový džus. O víkendu se k snídani konzumuje croissant či čokoládová rolka, jež se namáčí do bílé kávy nebo čokolády. Snídaně Čechů se často odbude pouze kávou. Většinou je to vlivem brzkého vstávání do práce, kdy ráno na snídani nezbyde čas, takže se snídá až v práci. Pokud si na snídani Češi čas vyhradí, obvykle konzumují rohlík či housku s uzeninami, sladké pečivo nebo müsli s jogurtem, a popíjí kávu nebo čaj. Snídá se obvykle mezi sedmou až osmou hodinou ráno, na rozdíl od Francie, kde se snídá značně později (Hospodářská a kulturní studia, 2020).

Oběd se ve Francii i v Česku podává okolo poledne. V tuzemsku je oběd hlavním jídlem dne, který se skládá z polévky a hlavního chodu, mnohdy je zakončen dezertem a kávou. Na oběd je v Česku vyhrazena půlhodinová až hodinová pauza. Češi jí oproti Francouzům opravdu rychle, což pochopitelně může dětem vyrůstajícím ve francouzském prostředí činit obtíže. Ačkoliv ve Francii oběd není hlavním jídlem dne, je pro něj vyhrazena dvouhodinová pauza. Francouzi na jídlo potřebují čas – jí pomalu a jednotlivé chody jsou prokládány vzrušujícími diskusí, z toho důvodu jsou pokrmy podávány na ohřátých talířích. Oběd se obvykle skládá z předkrmu (který tvoří například cibulačka nebo čerstvé pečivo s paštikou), hlavního chodu (maso, ryby a zelenina), sýrů, dezertu (ovoce, dort, koláč nebo jogurt) a kávy. Pokud mají Francouzi naspěch spokojí se s jednoduchým sendvičem nebo s jedním teplým jídlem (Čapčányová, 2006, s. 27).

Ve Francii je za nejdůležitější jídlo dne považována večeře, která se podává okolo osmé až deváté hodiny večer a obvykle trvá několik hodin. Skládá se z několika chodů, které jsou podávány v malém množství na malých talířcích. Francouzi jsou skutečnými gurmány, tudíž je očekávána vysoká kvalita jídla a pokud nejsou s jídlem spokojeni, tak to neváhají říct. Mezi oblíbené francouzské pokrmy se řadí plody moře, husí játra, kachní prsa, hovězí na víně, šneky nebo slané koláče – quiche. Slavnostní večeři podobně jako oběd doplňuje *bouřlivá* diskuse, která je plná emocí. Francouzi velmi rádi projevují svůj názor a to velmi horlivě. Názory se samozřejmě můžou lišit, to ale vůbec neznamená, že by to mohlo narušit již existující přátelství. Témata jsou různá, velmi často se diskutuje o politice, o kterou se Francouzi velmi zajímají. Dále se debatuje o vztazích, kultuře, a i u jídla samozřejmě také o jídle. V Česku se u jídla nehovoří, dokonce se dětem často říkává: „*U jídla se nemluví.*“. Česká večeře není tak důležitým jídlem, obvykle se podává už okolo 18. hodiny a konzumuje se lehké jídlo – chléb s pomazánkou, obložené pečivo nebo teplý pokrm, který je snadný na přípravu. Na čas večeře se mohou česko-francouzské děti obtížně adaptovat. Jídlem netráví Češi tolik času jako Francouzi, ať už mluvíme o nákupu surovin přes přípravu až k samotné konzumaci. Francouzská gastronomie je na vysoké úrovni, což dokládá i její zapsání na seznam nehmotného dědictví UNESCO (Ševčíková, 2007, s. 18).

9. Didaktické materiály

V předchozí části práce jsme se zabývali cílovou skupinou, již charakterizuje zejména mladší školní věk, bilingvismus a dlouhodobý pobyt ve Francii. Následně jsme se věnovali problematice reálií a pokusili jsme se o zmapování kontrastních jevů v české a francouzské kultuře. V následující části diplomové práce představíme pět pracovních listů, které vychází z předchozích částí práce a ze zkušeností s výukou v České škole bez hranic Paříž.

Cílem pracovních listů je upevnění základních poznatků o České republice u žáků mladšího školního věku České školy bez hranic. Jak již bylo zmíněno nízká časová dotace výuky České školy bez hranic neumožňuje odučit ŠVP v celém svém rozsahu. Na základě tohoto podstatného faktoru byly vytvořeny výukové materiály, které je možné efektivně zařadit do Školního vzdělávacího plánu České školy bez hranic bez potřeby další časové jednotky. Dále byl kladen důraz i na vizuální atraktivnost a zábavnost, z toho důvodu, že výuka probíhá v sobotu, tedy o volném dni, což je mnohdy pro žáky velmi náročné.

Bylo vytvořeno celkem pět pracovních listů, které slouží jako podklad pro tvorbu obdobných materiálů k výuce reálií. Všechny pracovní listy se věnují vybrané oblasti reálií, jež jsme se pokusili blíže popsat v předchozích kapitolách této práce, zejména jejich kontrastním prvkům, které by mohly při návštěvě České republiky žáky překvapit nebo znepokojit. Záměrem je, aby žáci byli obeznámeni s českými reáliemi a specifiky české kultury do té míry, že budou schopni se zařadit do běžného života v České republice bez větších obtíží.

Pracovní listy mohou také posloužit nově příchozím cizincům do České republiky, kteří se začínají učit český jazyk a osvojují si základní poznatky o České republice.

9.1 Metodické pokyny

V následující podkapitole uvádíme metodické pokyny k jednotlivým pracovním listům, jež jsou obsahem příloh této diplomové práce. Metodické pokyny k pracovním listům jsou strukturovány následovně: v úvodu metodické části je uvedena přehledná tabulka, ve které jsou uvedeny následující údaje: název pracovního listu, téma, ke kterému se vztahuje (tj. z oblasti reálií), návaznost na ŠVP ČSBH, učivo, formy, pomůcky, vzdělávací cíl a klíčová slova. Pod tabulkou je uvedena stručná anotace pracovního listu. Následně je podrobně popsán průběh

hodiny, ve které se bude využívat pracovní list. Tento popis obsahuje metodiku práce a dílčí cíle jednotlivých metodických kroků, jež jsou popsány, jak z pohledu učitele, tak i žáků.

9.1.1 Pracovní list č. 1 – Naše vlast – Česká republika

Naše vlast – Česká republika	
Téma:	Přírodní a geografické údaje
Cílová skupina:	3. ročník
Časová dotace:	45 minut
Návaznost na ŠVP ČSBH:	Komunikační a slohová výchova
Učivo:	Základní znalosti o České republice a její zeměpisné poloze v Evropě
Formy:	Frontální, individuální, skupinová
Pomůcky:	Atlas České republiky, dataprojektor, prezentace
Vzdělávací cíl:	Žák dokáže určit polohu České republiky a porovnat ji s polohou Francie. Žák zná základní údaje o České republice. Žák dokáže zakreslit hlavní město do slepé mapy ČR.
Klíčová slova:	Česká republika, poloha, vlajka, srdce Evropy

Pracovní list *Naše vlast – Česká republika* seznamuje žáky s přírodními a geografickými reáliemi České republiky. Obsahem listu jsou i základní informace o naší zemi. První část pracovního listu se zaměřuje na polohu České republiky a její srovnání s Francií. V další úloze žáci přiřazují vlajky ke státům a vybarví je správnými barvami. Po této aktivitě následuje krátká práce s videem. V závěrečné aktivitě si žáci osvojí základní informace o České republice. Informace vyhledávají žáci společně v Atlasu České republiky.

Úkoly pracovního listu:

- 1. Toto je mapa Evropy. Víš, kde leží Česká republika a Francie? Obě země vybarvi.**

- Cílem první úkolu je seznámení žáků s polohou České republiky a Francie.
- Práci s pracovním listem předchází krátká diskuse na téma „Kde jsme doma“. Učitel žákům klade otázky typu: „Kde jsme doma?“, „Kde žijeme?“, „Je vaší vlastní pouze Francie?“. Žáci by měli dojít k tomu, že jsou obyvateli dvou států a jsou doma jak ve Francii, tak i v České republice.
- Následně učitel ukáže na tabuli (popřípadě pomocí dataprojektoru) slepou mapu Evropy a zeptá se žáků, jestli vědí, o jaký světadíl se jedná a zda se nachází Francie i Česká republika na tomto světadíle. Učitel žákům ukáže slepou mapu Francie a České republiky a zeptá se, který obrys státu představuje Českou republiku a který Francii. Žáci ukazují. Následuje rozdání pracovních listů. Učitel dá žákům prostor pro samostatnou práci. Žáci hledají státy na mapě a na základě prezentace vybarví Českou republiku a Francii. Učitel se žáků ptá, jaký je mezi zeměmi rozdíl, jestli mají obě moře, kolik mají sousedů apod.

2. Jak se přezdívá České republice? Nakresli.

- Na základě předchozí aktivity se žáci pokusí odvodit, proč se České republice přezdívá srdce Evropy. Žáci si srdce nakreslí do pracovního listu.

3. Dokážeš přiřadit vlajku ke státu? Obě vlajky vybarvi. Co mají společného?

- Cílem aktivity je obeznámení žáků s vlajkou České republiky.
- Učitel ukáže obrysy vlajek Francie a České republiky. Žáci většinou velmi dobře znají vlajku Francie, kterou popíší a vybarví nejdřív. Pomocí návodných otázek kladených učitelem se žáci pokusí popsat i vlajku České republiky. Nakonec žáci z vybarvených obrázků odvodí, co mají vlajky společného. Učitel se žáků může zeptat, kde je můžou spatřit, popřípadě rozvést diskusi na téma, proč jsou vlajky důležité.

4. Doplně.

- Cílem této úlohy je seznámení žáků se sousedy České republiky.
- V této části hodiny je vhodné zařadit video, na jehož základě vyplní žáci chybějící informace této úlohy. Doporučujeme video *Naše země Česká republika*² volně dostupné na portálu ČT edu, které po 3. minutě pojednává o vlajce a sousedech České

² Dostupné z: Naše země Česká republika – ČT edu - Česká televize (ceskatelevize.cz)

republiky. Na základě videa jsou žákům kladeny otázky o sousedních státech. Poté si žáci poznatky doplní do pracovního listu.

5. Doplní informace o České republice. Můžeš pracovat s atlasem. Do mapy České republiky zakresli hlavní město.

- Cílem posledního úkolu je osvojení si základních informací o České republice. Žáci se také učí pracovat s atlasem.

- Před aktivitou je vhodné se žáků zeptat na otázky v úkolu: Kolik si myslíte, že má Česká republika obyvatel? Jak si myslíte, že je velká? Znáte hlavní město? Žáci mohou říkat své již nabyté znalosti či údaje tipovat. Poté žáci společně hledají informace v atlasech. Žák, který bude mít cvičení nejrychleji doplněno, může nakreslit hlavní město do slepé mapy na tabuli. Poté následuje společná kontrola odpovědí. Žáci mohou také své odhady porovnat se správnými údaji.

9.1.2 Pracovní list č. 2 – Státní symboly České republiky

Státní symboly České republiky	
Téma:	Politický systém a státní symboly
Cílová skupina:	5. třída
Časová dotace:	45 minut
Návaznost na ŠVP ČSBH:	Můj český svět
Učivo:	Symboly české státnosti
Formy:	Frontální, individuální
Pomůcky:	Dataprojektor, prezentace
Vzdělávací cíl:	Žák vyjmenuje symboly české státnosti a objasní jejich účel.
Klíčová slova:	Státní symboly, vlajka, hymna, státní barvy

Cílem pracovního listu je seznámit žáky se symboly české státnosti. První část pracovního listu obsahuje text státní hymny, do kterého budou žáci doplňovat chybějící slova. Následně se žáci blíže seznámí s ostatními oficiálními symboly České republiky (malý a velký státní znak, prezidentská standarta, státní pečeť, vlajka). Pro výuku státních symbolů

využíváme cyklus krátkých videí České televize *Když se řekne naše země*³, které žáky obeznámí s touto problematikou zábavnou formou. Další část pracovního listu obsahuje neoficiální symboly České republiky (korunovační klenoty a lípu srdčitou). Cílem listu je osvojení si oficiálních i neoficiálních symbolů včetně jejich účelu.

Úkoly pracovního listu:

1. Podle ukázky doplň slova na volné linky.

- Cílem aktivity je seznámit žáky se státní hymnou České republiky pomocí zvukové nahrávky. Žáci se na základě výkladu obeznámí s jejími tvůrci.
- Učitel žákům sdělí téma hodiny a nechá jim pár minut na zamyšlení, jestli některé státní symboly již neznají. Tato část může probíhat pomocí brainstormingu, kdy si žáci zapisují své nápady do sešitu. Poté učitel společně s žáky sepiše nápady na tabuli.
- Poté učitel přejde k jednotlivým státním symbolům. Rozdá žákům pracovní listy a pustí ukázku státní hymny, zprvu beze slov. Žáci pozorně poslouchají a poté učitel sdělí, o jakou skladbu se jedná. Pro tuto část pracovního listu doporučujeme nahrávku *Česká hymna – pouze zvuk*⁴. Učitel nechá žákům chvíli čas, aby se pokusili doplnit první slova hymny do pracovního listu. Poté jim ukázku pustí znovu, tentokrát i se slovy. Vhodná je nahrávka *Hymna České republiky*⁵. Žáci dle nahrávky doplňují chybějící slova do textu v pracovním listu. Je vhodné žákům pustit nahrávku několikrát, aby lépe porozuměli zvukovému textu. Po doplnění chybějících slov učitel objasní význam nejasných slov (bory, skvít se apod.) Posléze žáky pomocí prezentace stručně seznámí s tvůrci hymny. Žáci si zapisují informace do pracovního listu.

2. Podívej se na video, vybarvi pole a doplň do textu chybějící slova.

- Cílem této úlohy je seznámení se s prvním oficiálním symbolem české státnosti – státní vlajkou. Žáci získají informace o její historii a významu.
- Učitel žáky vyzve k společné četbě. Poté učitel pustí video *Státní vlajka České republiky*⁶. Žáci si ji na základě videa vybarví a doplní do textu chybějící slova.

³ Dostupné z: Výsledky vyhledávání – ČT edu – Česká televize (ceskatelevize.cz)

⁴ Dostupné z: Česká hymna – YouTube

⁵ Dostupné z: Hymna České republiky - 2017 Česká televize – YouTube

⁶ Dostupné z: Státní vlajka České republiky – ČT edu - Česká televize (ceskatelevize.cz)

Po kontrole učitel klade doplňující otázky (například: „Kdy ji používáme?“, „Jak vypadala dříve?“, „Proč byla změněna?“ apod.)

3. Vyber z nabídky správný název a napiš ho vedle odpovídajícího státního symbolu.

- Cílem třetího úkolu je seznámení žáků s dalšími, méně známými, oficiálními symboly české státnosti.

- Žáci zkusí samostatně přiřadit pojmenování k odpovídajícímu obrázku. Následuje společná kontrola. Na základě prezentace jsou žáci obeznámeni s historií a účely symbolů. K hlavnímu státnímu znaku je velmi vhodné video *Státní znak České republiky*⁷.

4. Pojmenuj další dva symboly vycházející z tradice našeho státu.

- Cílem úkolu seznámit žáky s neoficiálními symboly, které jsou pro Čechy stejně významné jako symboly oficiální.

- Žáci nejdříve pracují samostatně. Posléze je učitel pomocí prezentace blíže seznámí s národním stromem a korunovačními klenoty.

5. Pojmenuj korunovační klenoty.

- Cílem je bližší seznámení žáků s korunovačními klenoty.

- Učitel žáky seznámí s českými korunovačními klenoty. Žáci si zapisují informace do pracovního listu.

6. Znáš některé významné památky nebo přírodní útvary, které symbolizují českou státnost? Nakresli je.

- Poslední úloha slouží k hlubšímu zamyšlení žáků o dalších významných symbolech, jež reprezentují Českou republiku.

- Žáci pracují individuálně nebo si radí mezi sebou. Učitel může žáky navést pomocí obrázků (hora Říp, Pražský hrad, Karlův most apod.) Žáci se je pokusí znázornit kresbou. Předlohu si mohou žáci najít na internetu.

---

⁷ Dostupné z: Státní znak České republiky – ČT edu - Česká televize (ceskatelevize.cz)

9.1.3 Pracovní list č. 3 – České Velikonoce

České Velikonoce	
Téma:	Reálie všedního dne – svátky a tradice
Cílová skupina:	2. třída
Časová dotace:	45 minut
Návaznost na ŠVP ČSBH:	Komunikační a slohová výchova
Učivo:	Jak slavíme Velikonoce, „České tradice“
Formy:	Frontální, individuální
Pomůcky:	Dataprojektor, prezentace
Vzdělávací cíl:	Žák dokáže popsat způsoby slavení Velikonoc v České republice. Žák vyjmenuje symboly Velikonoc.
Klíčová slova:	Velikonoce, jaro, tradice, svátky

Cílem pracovního listu Velikonoce je seznámit žáky s českými tradicemi spojenými s tímto obdobím. Využití tohoto pracovního listu je vázané na práci s videem *Velikonoční zvyky a tradice*⁸. Na základě videa žáci doplní názvy symbolů Velikonoc do první části pracovního listu. Další úloha obsahuje přeházená slova, která mají žáci za úkol seřadit dle posloupnosti. Na základě této aktivity si žáci zopakují náležitosti české věty. Další úloha obsahuje omalovánku vajíčka, ze kterého vybarvením žáci vytvoří kraslici. Na závěr se žáci seznámí s lidovou říkankou Hody, hody doprovody.

Úkoly pracovního listu:

1. Podívej se na video. Spoj slova se správným vysvětlením.

- Cílem aktivity je seznámit žáky s českými tradicemi spojenými s Velikonocemi.
- Učitel výuku zahájí otázkou: „Jak se slaví Velikonoce v České republice?“. Žáci učiteli sdělí, co ví o českých Velikonocích. Poté učitel pustí žákům video *Velikonoční zvyky a tradice*. Žáci se pomocí projekce seznámí se způsoby slavení

⁸ [Velikonoční zvyky a tradice – ČT edu - Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](http://www.ceskatelevize.cz)

Velikonoc v Česku. Po zhlédnutí videa učitel žákům pokládá otázky vztahující se k projekci. Žáci na základě videa a diskuse samostatně spojují pojmy s vysvětlením. Poté následuje společná kontrola.

2. Podle předchozího cvičení pojmenuj obrázky.

- Cílem aktivity je přiřadit pojem k jeho vizuální podobě. Žáci si pomocí aktivity upevní nově získané poznatky na základě zhlédnutí videa a diskuse. Současně procvičují akt psaní.

- Žáci se snaží na základě předchozího cvičení doplnit pojmenování symbolů Velikonoc k odpovídajícím obrázkům. Žáci si mohou radit ve dvojicích. Učitel žáky obchází a dbá na to, aby žáci napsali k obrázku správné slovo. Následně pomocí prezentace ukazuje žákům obrázky vyobrazené na pracovním listu. Žáci je společně pojmenovávají. Učitel poté ukáže pod obrázkem správnou odpověď. Je vhodné prezentaci doplnit otázkami a rozvést o symbolech diskusi.

3. Které jídlo se jí o Velikonocích? Políčka se správnou odpovědí vybarvi.

- Cílem úlohy je připomenout žákům pokrmy, které se jí pouze o Velikonocích v České republice.

- Učitel postupně žáky vyvolává k přečtení názvu pokrmu. Žáci se střídají ve čtení. Po přečtení pojmu sdělí, zda obrázek vybarví, či nikoliv. Pokud pokrm k Velikonocím nepatří (např.: kapr), sdělí žáci, k jakým svátkům se pojí. Učitel může cvičení doplnit ukázkou pokrmů pomocí projekce.

4. Ve větách se přeházela slova. Seřad' se správně a věty napiš na linky.

- Pomocí této aktivity si žáci procvičí psaní, zopakují si podobu věty a zároveň upevní způsoby slavení českých Velikonoc.

- Žáci tuto úlohu plní samostatně. Učitel je obchází, kontroluje a radí jim. Následuje společná kontrola.

5. Vybarvi vajíčko. Jak se vybarvenému vajíčku říká? Napiš na linku.

- Cílem aktivity je rozvíjení tvořivosti žáků a zároveň si žáci prostřednictvím listu zkusí českou tradici – malování vajíček.

- Žáci vybarvují svá vajíčka samostatně. Pokud zbyde čas, mohou je vystříhnout a vytvořit přání rodičům.

6. Přečti si básničku a zkus se ji naučit nazpaměť.

- Cílem aktivity je seznámení žáky s lidovou velikonoční říkankou Hody, hody doprovody.
- Učitel žáky vyzve k společné četbě básničky. Poté jim vysvětlí význam slov hody, doprovody apod. Vhodné by bylo také zmínit, že se jedná o obecnou češtinu, z toho důvodu se v textu objevují nespisovné koncovky (tedy, že v říkance je „jiný“, ale správná podoba je „jiné“).
- Žáci mají za úkol naučit se básničku nazpaměť.
- Na konci hodiny učitel pokládá otázky týkající se českých Velikonoc. Popřípadě může znovu ukázat obrázky z prezentace bez popisků a žáci je mohou pojmenovávat.

9.1.4 Pracovní list č. 4 – Mikuláš

Svátek sv. Mikuláše	
Téma:	Reálie všedního dne – svátky a tradice
Cílová skupina:	3. třída
Časová dotace:	45 minut
Návaznost na ŠVP ČSBH:	Komunikační a slohová výchova
Učivo:	Mikuláš, čert a anděl „České tradice“
Formy:	Frontální, individuální
Pomůcky:	Dataprojektor, prezentace
Vzdělávací cíl:	Žák dokáže popsat, jak se slaví svátek sv. Mikuláše v České republice. Žák vyjmenuje postavy, které v tento svátek obcházejí obydlí.
Klíčová slova:	Mikuláš, čert, anděl

Cílem pracovního listu je upevnění poznatků o českém způsobu slavení svátku svatého Mikuláše a procvičení problematických jevů ve výuce českého jazyka.

Pracovní list vychází z předpokladu, že žáci již mají nějakou představu o českých tradicích spjatých s tímto svátkem (například díky mikulášské besídce, kterou každý rok Česká škola bez hranic pořádá). První část listu představuje básnička o českých tradicích spjatých s tímto svátkem, díky které si žáci procvičí akt čtení. V dalším cvičení si na základě práce s textem žáci zopakují slovní druhy. Po mluvnické části pracovního listu následuje promítání krátkého videa *Chaloupka na vršku – Jak to bylo na Mikuláše*⁹.

Druhou část pracovního listu obsahují české reálie k svátku sv. Mikuláše (datum svátku, postavy, které navštěvují domácnosti, podmínky získání nadílky apod.). V úlohách si žáci upevní nejenom české reálie, ale zároveň rozvíjí i slovní zásobu, procvičují mluvnici. Aktivita současně podporuje rozvoj tvořivosti.

Úkoly pracovního listu:

1. Přečti si básničku a doplň chybějící písmena.

- Cílem úkolu je procvičení si aktu čtení a zopakování znalostí o tomto svátku. Druhý úkol se zaměřuje na procvičení jevů, jež dělají česko-francouzským dětem problém (měkké a tvrdé souhlásky, dlouhé samohlásky, ů a ě).
- Učitel rozdá žákům pracovní listy. Žáci se po sloce střídají ve čtení. Současně doplňují chybějící písmena a svá tvrzení zdůvodňují.

2. Najdi v básničce slovní druhy a zakroužkuj je správnou barvou. Podstatná jména zakroužkuj **červeně**. Přídavná jména zakroužkuj **modře**. Slovesa zakroužkuj **zeleně**.

- Druhý úkol je zaměřen procvičování slovních druhů (podstatná jména, přídavná jména a slovesa). Určení slovních druhů není pro česko-francouzské žáky snadné. Jedná se o další problematický jev, jež je třeba s žáky více procvičovat.
- Žáci nejprve pracují samostatně, popřípadě ve dvojicích. Učitel třídu obchází, radí a kontroluje. Následuje společná kontrola.

---

⁹ Dostupné z: [Chaloupka na vršku - 12 Jak to bylo na Mikuláše - YouTube](#)

3. Podívej se na video *Chaloupka na vršku – Jak to bylo na Mikuláše*. Co musely děti udělat, aby dostaly mikulášskou nadílku? Napiš celou větou.

- Tento úkol je vázán na práci s videem. Vzhledem k tématu výuky jsme zvolili pohádku Chaloupka na vršku, jež je u mladších žáků velmi oblíbená.
- Učitel žákům před spuštěním videa sdělí, na co se mají při projekci zaměřit. Po zhlednutí učitel vysvětlí nejasné pasáže a rozvine diskusi. Žáci sdělí, o čem video bylo, co nového se dozvěděli a odpovídají na otázky, které jim učitel pokládá. Odpověď na otázku: „Co musely děti udělat, aby dostaly mikulášskou nadílku?“ si poté zapíší do pracovního listu.

4. Který den chodí v Česku Mikuláš? Zakroužkuj správnou odpověď.

- Cílem aktivity je zopakování a upevnění si dat českých svátků.
- Datum příchodu Mikuláše se žáci snaží odhadnout. Pracují individuálně. Posléze některý z žáků sdělí správnou odpověď. Žáci postupně sdělují, které svátky se slaví o ostatních dnech, jež jsou v možnostech uvedeny.

5. Pojmenuj postavy a jejich části.

- Cílem této aktivity je procvičení slovní zásoby vztahující se k svátku svatého Mikuláše.
- Učitel promítne tuto část listu na tabuli. Nejdříve se žáků zeptá, jak se postavy nazývají. Poté kurzorem ukazuje na části těla postav a žáci postupně sdělují odpovědi a ty zapisují do pracovního listu.

6. Jaké mají postavy? Zakroužkuj vhodná přídavná jména.

- Cílem úlohy je rozšíření slovní zásoby a práce s významy slov.
- Žáci si nejprve sami zakroužkují správné odpovědi. Následuje kontrola odpovědí. Některé vlastnosti učitel doplní výkladem. Cvičení je vhodné doplnit rozdělením vlastností na kladné a záporné. Žáci také mohou učiteli sdělit, která postava se jim líbí nejvíce a proč.

7. Co bys chtěl dostat od Mikuláše? Nezapomeň odpovědi napsat do tabulky.

- Cílem poslední aktivity je rozvoj tvořivosti.

- Žáci kreslí do pytlíku od Mikuláše, co by se si přáli dostat. Obsah píšou do tabulky. Posléze si žáci sdělí, co by chtěli dostat v mikulášské nabídce. Následuje reflexe hodiny.

9.1.5 Pracovní list č. 5 – Stravovací režim v České republice

Stravovací režim v České republice	
Téma:	Reálie všedního dne – jídlo a stolování
Cílová skupina:	2. třída
Časová dotace:	45 minut
Návaznost na ŠVP ČSBH:	Komunikační a slohová výchova
Učivo:	Denní režim
Formy:	Frontální, individuální, skupinová
Pomůcky:	Dataprojektor, prezentace, pexeso
Vzdělávací cíl:	Žák dokáže popsat denní režim v české republice. Pojmenuje tradiční česká jídla. Žák rozumí názvům potravin. Žák je schopen porovnat denní režim ve Francii s denním režimem v České republice.
Klíčová slova:	Jídlo a stolování, denní režim

Cílem pracovního listu je seznámit žáky se stravováním v České republice. Úvodní část pracovního listu je věnována potravinám, nápojům a pokrmům, které Češi konzumují každý den. Následně si žáci získané poznatky upevní při hře pexesa a třídění slov do skupin (jídlo, pití/ nápoje, mléčné výrobky, pečivo). Pexeso si musí učitel před výukou připravit. Další část pracovního listu představuje práci s krátkým textem, jehož prostřednictvím se žáci blíže seznámí se stravovacím režimem v České republice. V další úloze žáci rozhodují o pravdivosti tvrzení vztahujících se k textu. Úloha zároveň slouží jako východisko k následné diskusi o stravování ve Francii a v České republice. Cílem poslední části pracovního listu je tvorba vlastního českého jídelníčku.

Úkoly pracovního listu:

1. Pojmenuj obrázky. Slova z nabídky ti pomůžou.

- Cílem první úlohy je seznámit žáky se slovní zásobou vztahující se k českému jídlu. Úloha obsahuje obrázky tradičních jídel (svíčková, řízek), ale i nápojů (pivo) a potravin (přesnídávka). Je pravděpodobné, že některé z nich již někteří žáci znají, což však není na obtíž. Cílem aktivity je připomenutí, upevnění a rozšíření slovní zásoby vztahující se k tomuto tématu. Obrázky si žáci můžou vybarvit.

- Žáci ve dvojicích doplňují slova z nabídky k obrázkům. Dvojice, která bude mít úkol nejrychleji a správně, může být odměněna známkou. Následně učitel spolu s žáky provede kontrolu pomocí prezentace – ukáže obrázek a žáci říkají správný pojem.

- Po této aktivitě je vhodné žáky rozdělit do dvojic a rozdat jim pexeso „jídla bez názvů“. Každý hráč musí obrázek vždy správně pojmenovat. Cílem je upevnění nabytých znalostí z předchozí úlohy. Tato hra je pro mladší žáky velmi zábavná. Učitel poté může žákům dávat další úkoly (například: „roztřídte obrázky na mléčné výrobky, nápoje, sladkosti apod.“).

2. Přečti si text.

- Cílem druhé aktivity je bližší seznámení žáků se stravovacím režimem v České republice. V textu jsou vyznačená slovesa vztahující se k jídlu, které žáci budou potřebovat v následujících aktivitách.

- Žáci si nejdříve text přečtou potichu. Poté proběhne společná četba, při které žáci procvičují čtení nahlas.

3. Rozhodni, zda jsou věty správně.

- Cílem třetí úlohy je ověření pochopení textu. Na základě této úlohy se žáci učí vyhledávat informace v textu.

- Žáci vypracovávají úkol samostatně. Poté učitel žáky vyvolává ke kontrole. Žáci by měli své odpovědi zdůvodnit.

4. Všimni si, v kolik hodin Anička vstává, snídá, obědvá a večeří. Tyto části označ žlutou barvou.

- Cílem této aktivity je hlubší zamyšlení nad textem a nácvik mluvení. Aktivita vede žáky k chápání kulturní specifičnosti české a francouzské kultury.

- Tuto aktivitu vypracovává učitel s žáky společně. Klade jim otázky: v kolik hodin vstávají, kdy večeří apod. Následně společně provedou komparaci stravovacího režimu ve Francii a v České republice.

5. MŮJ STRAVOVACÍ REŽIM V ČESKÉ REPUBLICĚ. Představ si, že jsi na návštěvě v České republice a musíš si poskládat svůj jídelníček. Do hodin zakresli čas jídla. Na linku napiš celou větu, co budeš snídat, obědvat nebo večeřet. Jídlo poté nakresli do obdélníku.

- Cílem poslední aktivity je využití osvojených poznatků z předchozích úloh. Jedná o komplexní úkol, jež procvičuje získanou slovní zásobu, problematická česká písmena (ě, č, ř apod.) a znalost stravovacího režimu v České republice. Aktivita v neposlední řadě procvičuje nácvik psaní a rozvíjí kreativitu.

- Žáci pracují individuálně. Učitel je pravidelně obchází a kontroluje jejich práci. Povedené vypracování úlohy je vhodné ve třídě vystavit.

10. Závěr

V této diplomové práci jsme si kladli za cíl zmapovat kontrastní realie Francie a České republiky, na jejichž základě jsme chtěli vytvořit výukové materiály pro žáky mladšího školního věku v České škole bez hranic, jež by sloužily jako podklad pro tvorbu obdobných materiálů, sloužících především k výuce reálií i v jiných školách. Téma se dotýká i problematiky žáků mladšího školního věku, bilingvismu, bilingvních rodin a dětí a šířeji také tématu české migrace do Francie.

Téma jsem zvolila z toho důvodu, že je mi blízké především díky osobní zkušenosti, kdy jsem mohla strávit určitý čas v České škole bez hranic v Paříži. V rámci stáže jsem učila žáky mladšího školního věku po dobu několika měsíců. Tato zkušenost pro mě byla velmi přínosná a rozhodla jsem se, že se výuce bilingvních žáků budu i nadále věnovat.

V této práci jsme si kladli několik otázek: nakolik jsou realie přínosné pro výuku cizího jazyka (nebo v případě druhého jazyka u bilingvismu), dále pak otázku, co vlastně za realie považujeme (viz několik rozdílných přístupů popsaných výše), výběr relevantních reálií, kterým by se měl vyučující věnovat při výuce jazyka a dále jsme tuto problematiku zúžili na děti mladšího školního věku v České škole bez hranic v Paříži. Tedy na české a francouzské realie, protože právě díky tomu, že žáci znají dobře francouzské prostředí, kontrastní výuka (porovnání se stavem v České republice) jim velice pomáhá při osvojování si češtiny a českého národního světa.

První kapitola popisuje českou komunitu ve Francii, ke které přísluší i žáci České školy bez hranic. Považovali jsme za užitečné v rámci této kapitoly stručně nastínit vývoj české imigrace do Francie včetně jejích důležitých mezníků, které českou komunitu utvářely. Poté jsme popsali českou komunitu ve Francii z hlediska jejího současného stavu a složení. Za tímto účelem jsme kontaktovali osm vědeckých pracovišť, která působí buď ve Francii nebo v tuzemsku. Z námi oslovených pracovišť nám odpověděla polovina s tím, že tímto typem informací nedisponují. Důvodem je, že neexistuje žádná povinnost registrace nově příchozích Čechů u ambasády.

Podle odhadů je Čechů ve Francii asi 30 000. Návrat do vlasti považují většinou za vyloučený – 55 % z nich označilo za hlavní důvod nespokojenost s politickou situací v České republice. Do České republiky by se vrátili pravděpodobně kvůli rodině nebo z důvodu

kulturního souznění. Je třeba tedy s touto menšinou Čechů žijících ve Francii pracovat, aby do Čech více přijížděli, například na návštěvu, a tím obohacovali celé Česko.

Ve druhé kapitole jsme stručně popsali spolek Českých škol bez hranic, jež poskytují výuku českého jazyka a reálií dětem s českými kořeny žijícími za hranicemi České republiky. Pozornost jsme věnovali především Školnímu vzdělávacímu programu České školy bez hranic v Paříži pro první stupeň. Popsala jsem jednotlivé vzdělávací oblasti. v rámci této kapitoly jsme především nabídli řešení, jak překlenout nevyhnutelnou disproporci časové dotace výuky ve standardní české základní škole a sobotní výuky v rámci České školy bez hranic. Tímto tématem se dosud nikdo podrobněji nezabýval a tyto listy lze využít také pro výuku například v jiných školách nebo k výuce v České republice.

Vzhledem k zaměření práce se v další kapitole věnujeme popisu žáka mladšího školního věku. Nejdříve jsme obecně popsali mladší školní věk včetně vývojových změn, ke kterým v tomto věku dochází. Poté jsme se zaměřili na problematiku bilingvismu – popsali jsme typy bilingvismu, řečový vývoj bilingvních mluvčích a možné způsoby jejich vzdělávání. Pozornost byla věnována především psycholingvistickým jevům, jež dvojjazyčnost provází. Tato kapitola zdůrazňuje specifika žáků mladšího školního věku v České škole bez hranic, která je nezbytné zohledňovat při přípravě a realizaci jejich výuky.

Hlavní část práce je věnována komparativní analýze českých a francouzských reálií. Nejprve jsme vymezili význam pojmu reálie a zdůvodnili jejich nezbytnou roli v procesu osvojování si jazyka. Následně byla pozornost věnována různým přístupům k této problematice – strukturalistickému Jiřího Hasila a pragmatickému Kateřiny Romaševské. V kapitole jsem nemohla opomenout ani Společný evropský referenční rámec pro jazyky a učebnice, jež se danou problematikou zabývají.

Z velkého množství okruhů reálií jsme vybrali následující oblasti: geografie, demografie, politický systém, jazyk, historie a tzv. reálie všedního dne (svátky a tradice, jídlo a stolování). Komparace reálií by mohla být dále rozšířena o další oblasti (např.: významné osobnosti, architektura, výtvarné umění, film, literatura, turistická místa apod.). S ohledem na stanovený rozsah diplomové práce nebylo možné danou problematiku obsáhnout v celém rozsahu. V rámci komparace byl kladen důraz na české reálie, které považujeme za zásadní při výuce českého jazyka žáků mladšího školního věku v České škole bez hranic. Žáci by se na základě těchto znalostí měli být schopni zařadit do české společnosti bez větších obtíží.

Při komparaci reálií jsme zjistili, že Francie a Česká republika, jako dvě evropské země, mají mnoho společného. Většina státních svátků je například společných, ať už jde o Vánoce, Mikuláše, Masopust či Velikonoce. Státní svátky národní jsou samozřejmě závislé na historii našich dvou států. Způsob oslav je však podobný: průvody, demonstrace, vojenské přehlídky, pietní akty, politické akty a podobně. Také jsou tyto dny většinou dny volna. Co se týká jídel a stolování, v České republice se jí více a častěji, francouzská gastronomie je oproti té naší lehčí a Francouzi jsou vyloženě gurmáni. U jídla rádi a často debatují. Jídlu se věnují v rodinách daleko více. Ukázali jsme si typické pokrmy pro oba národy a hlavní zvyky při jídle. Jídlo také česko-francouzské děti při návštěvě naší republiky nejčastěji řeší.

Co se týká státních symbolů, jako je státní hymna a vlajky, znaky apod., ukázali jsme si shody i rozdíly (francouzská vlajka má například barvu trikolóry, stejně jako česká; podobný je i znak lva). Základní demografické a geografické rozdíly i shody jsme pojednali v úvodu osmé kapitoly. Zde navrhuje při výuce postupovat metodou komparace s pomocí obrázků, zkušeností jednotlivých žáků, videí a podobně. Demografie je v poslední době velice ožehavá otázka, která se rychle vyvíjí. Zatímco Česká republika je národnostně a nábožensky celkem jednotná, Francie je velice různorodá, moderně se rozvíjející a multikulturní země.

Pracovní listy, které jsou třetí součástí práce reflektují jednak poznatky o cílové skupině, zvl. kognitivní specifika, speciální parametry s ohledem akvizici dvou jazyků, ale také sociokulturní specifika vstupující do vyučovacího procesu. Výukové materiály se zaměřují nejenom na samotné osvojení si českých reálií, ale i na procvičení vybraných problematických lexikálních a gramatických jevů, jež se objevují ve výuce českého jazyka francouzských žáků. Součástí pracovních listů jsou metodické pokyny, jež slouží jako základní návod pro jejich využití. Vytvořené pracovní listy budou využity v rámci stáže v České škole bez hranic v Paříži, kterou v tomto roce absolvuji.

Závěrem bych ráda poznamenala, že Francie je velice přátelská, milá a moderní země, ovšem s velkou historií a tradicí, na což jsou Francouzi náležitě hrdí. Co se týká národní hrdosti, mohli bychom se jako Češi Francií inspirovat. Francie dala světu skvělou francouzskou kuchyni, mnoho umělců a významných osobností kultury, sportu, politiky a podobně, je zde mnoho krásných míst (Paříž, Provence, Bretaň a podobně). Česká republika má však také co nabídnout a obě tyto země a jazyky spojuje právě Česká škola bez hranic v Paříži. Její činnost je velice záslužná a přispívá k šíření dobrého jména naší republiky ve Francii i jinde.

Seznam použité literatury

BERKA, Petr, PALÁN, Aleš, ŠTASTNÝ, Petr. *Češi: xenofobní průvodce*. V Praze: XYZ, 2009. ISBN 978-80-7388-205-1.

BLOOMFIELD, L. *Language*. New York: Holt, 1933.

BROUČEK, Stanislav, MARTÍNEK, Lubomír. *Francie a česká imigrace: kultura dvou domovů mezi svobodou a zodpovědností*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, spol. s r.o., 2020. ISBN 978-80-7415-209-2.

BROUČEK, Stanislav, ed. *Češi – národ bez hranic: výběr textů a diskuse ze semináře k problematice národního vědomí Čechů žijících v zahraničí*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2011. ISBN 978-80-87112-49-6.

BROŽEK, Aleš. *Lexikon vlajek a znaků zemí světa*. Praha: Kartografie, 1998. ISBN 80-7011-581-5.

COYLE, D., HOOD, P., MARSH, D. *CLIL Content and Language Integrated Learning*. Cambridge: Cambridge University Press 2010.

CVEJNOVÁ, Jitka. *Co chcete vědět o České republice: Učebnice reálií*. Praha: Karolinum, 2005.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 2., přeprac. vyd. Praha: ISV, 2000. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-57-9.

ČEPČÁNYOVÁ, Jana. *Realie frankofonních zemí: Realie frankofonných krajín : civilisation en raccourci la France, la Belgique, la Suisse, le Luxembourg, Monaco, le Canada*. 3. vyd. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-345-0.

ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 80-246-0154-0. ISBN 987-80-246-0154-0.

FONTANA, D. *Psychologie ve školné praxi*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-626-8.

GROSJEAN, F. *Life with two languages: an introduction to bilingualism*. Cambridge: Harvard University Press, 1982.

HARDING, Edith a Philip RILEY. *Bilingvní rodina*. Praha: Portál, 2008. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-358-1.

HASIL, Jiří. *Interkulturní aspekty mezikulturní komunikace*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2011.

KARPATSKÝ, Dušan. *Labyrint literatury*. 4., rozš. a upr. vyd. Praha: Albatros, 2008. Albatros In. ISBN 978-80-00-02154-6.

KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia, 2008. ISBN 80-200-1415-2.

- KROPÁČOVÁ, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1511-9.
- LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu českoněmeckého*. Praha: Togga 2017.
- LANGMEIER, Josef , KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
- MACNAMARA, J. The bilingual's linguistic performance: A psychological overview. *Journal od Social Issues*, 1967, s. 59–60.
- MATHIEX, Jean. *Stručné dějiny Francie*. Plzeň: Fraus, 2000. Outils. ISBN 80-7238-097-4.
- MAUROIS, André. *Dějiny Francie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994. ISBN 80-7106-098-4.
- MEUNIER, Benoît. *Zrádná slova ve francouzštině: Faux-amis français-tchèques: slovník*. Voznice: Leda, 2016. ISBN 978-80-7335-414-5.
- PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. Vyd. 1. Praha: Slon, 2005, 335 s. Politické systémy, sv. 3., ISBN 80-864-2948-2
- PRŮCHA, Jan. *Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3181-0.
- RADINA, Otomar. *Francouzština a čeština. Systémové srovnání dvou jazyků*. Brno : Státní pedagogické nakladatelství, 1977.
- ROMAŠEVSKÁ, Kateřina. *Příspěvek ke kritické analýze reálií*. Studie z aplikované lingvistiky: Studies in applied linguistics. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2017, Special issue, 34-47.
- SERR: *Společný evropský referenční rámec pro jazyky (2006)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- SLAVÍKOVÁ–BOUCHER, Lucie a kol. (2018): *Vzdělávací program Českých škol bez hranic pro základní vzdělávání pro 1. a 2. stupeň: Do nitra jazyků*. Praha: Česká škola bez hranic, 2018.
- ŠEVČÍKOVÁ, Mirka. *Začínáme s francouzštinou*. V Brně: Edika, 2017. ISBN 978-80-266-1186-8.
- TINKOVÁ, Eva, KOMSOVÁ, Martina. *České svátky a tradice*. Ilustroval Jan HORA. Prostějov: Computer Media, [2010]. Naučné karty. ISBN 978-80-7402-181-7.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- VILÍMOVÁ, Vlasta. *Didaktika tělesné výchovy*. 2. přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 144 s. ISBN 978-80-210-4936-9.

YAPP, Nicholas a Michel SYRETT. *Francouzi: xenofobní průvodce*. V Praze: XYZ, 2009. ISBN 978-80-7388-204-4.

ZACHAROVÁ, Eva. *Základy vývojové psychologie*. První vydání. Ostrava: Ostravská univerzita, 2012. ISBN 978-80-7464-220-3. Dostupné z: <https://projekty.osu.cz/svp/opory/lf-zacharova-zaklady-vyvojove-psychologie.pdf>

Seznam internetových zdrojů

Bilingvismus [online] Wikipedia [cit. 2022-09-22]. Dostupné z: [Bilingvismus – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org)

Célébration de la fête de la Victoire [online] [www.icalendrier.fr](http://icalendrier.fr) [cit. 2022-03-22] Dostupné z: <http://icalendrier.fr/feries/8-mai>

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. The World Factbook 2013-2014. Washington, DC [online]. posl. modifikace 2022-03-06 [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/fr.html>.

ČERNÝ, Pavel. První výsledky Sčítání 2021 v kostce. *Statistika&My: Magazín českého statistického úřadu* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2022, 16. 2. 2022 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2022/02/16/prvni-vysledky-scitani-2021-v-kostce>

Česká škola bez hranic, [online] ČŠBH, 2020 [cit. 22.9.2021] Dostupné z: www.csbh.cz

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistická ročenka České republiky – 2021 [online]. [cit. 2022-03-06]. Kapitola 2–3. Rozloha území České republiky, počet obyvatel, hustota obyvatelstva na 1 km² a počet obcí v územním členění k 31. 12. 2019, Dostupné z: [Statistická ročenka České republiky - 2021 | ČSÚ \(czso.cz\)](https://www.czso.cz)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ představil výsledky Sčítání 2021 [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: [ČSÚ představil první výsledky Sčítání 2021 | ČSÚ \(czso.cz\)](https://www.czso.cz)

Date et l'origin de l'Assomption [online] www.icalendrier.fr [cit. 2022-03-22] Dostupné z: <http://icalendrier.fr/religion/fetes-catholiques/assomption>

DOHALSKÁ, Marie a Oľga SCHULZOVÁ. *Fonetika francouzštiny*. Čtvrté vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3149-3.

France population (LIVE). *Worldometer – real time world statistics* [online]. Copyright © Copyright Worldometers.info [cit. 07.03.2022]. Dostupné z: [France Population \(2022\) - Worldometer \(worldometers.info\)](https://www.worldometers.info)

Francie [online] www.wordpress.com [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://sankovalucie.files.wordpress.com/2011/06/francie.pdf>

Francie. *Aktuálně.cz* [online]. 2020-04-21 [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: [Francie - Aktuálně.cz \(aktualne.cz\)](https://aktualne.cz)

French national symbols. *www.midi-france.info* [online]. [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: [French National Symbols: The Tricolore, Tricolor or Tricolour \(midi-france.info\)](http://www.midi-france.info)

GURDJIAN, Chloé. Fête du travail: pourquoi le 1er mai est-il férié ? *GEO* [online]. 1. 5. 2021 [cit. 2022-22-03]. Dostupné z: [Fête du travail : pourquoi le 1er mai est-il férié ? - Geo.fr](http://www.geo.fr)

JONES, Emily. Saint Nicolas: Christmas comes early in eastern France. *The Connexion: French news in English since 2002* [online]. [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: [Saint Nicolas: Christmas comes early in eastern France \(connexionfrance.com\)](http://www.connexionfrance.com)

Konec 1. světové války připomíná Den válečných veteránů, ve Francii je státní svátek. *iROZHLAS* [online]. 2015-11-11 [cit. 2022-19-03]. Dostupné z: [Konec 1. světové války připomíná Den válečných veteránů, ve Francii je státní svátek | iROZHLAS – spolehlivé zprávy](http://www.irozhlas.cz)

La tradition de Noël en France. *Le Français et vous* [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: [Noël en France \(cia-france.com\)](http://www.cia-france.com)

Le pont de l'Assomption [online] *www.france.fr* [cit. 2022-03-22] Dostupné z: <http://www.france.fr/fetes-et-festivals/le-pont-de-lassomption.html>

Le pont de l'Assomption [online] *www.france.fr* [cit. 2022-03-22] Dostupné z: <http://www.france.fr/fetes-et-festivals/le-pont-de-lassomption.html>

LEFEBRE, Kateřina. Ve Francii na Tři krále. *Zápisky z cest* [online]. 10. 1. 2018 [cit. 2022-20-03]. Dostupné z: <http://www.zcest.eu/ve-francii-na-tri-krale/>

Mardi-Gras in France: Origins and Traditions. *Frenchmoments* [online]. 2021-11-11 [cit. 2022-19-03]. Dostupné z: [Mardi-Gras in France: Origins and Traditions - French Moments](http://www.frenchmoments.com)

Margo Lestz. Marianne of France, Symbol of the French Republic. *The Good Life France* [online]. [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: [Marianne of France, Symbol of the French Republic \(thegoodlifefrance.com\)](http://www.thegoodlifefrance.com)

Most Peaceful Countries 2022 [online] *www.worldpopulationreview.com* [cit. 2022-04-11] Dostupné z: [Most Peaceful Countries 2022 \(worldpopulationreview.com\)](http://www.worldpopulationreview.com)

Odlišnosti v gastronomii: Češi versus Francouzi [online] *Hospodářská a kulturní studia (HKS)* 2020-10-10 [cit. 2022-29-03]. Dostupné z: [Odlišnosti v gastronomii: Češi versus Francouzi \[Hospodářská a kulturní studia\] \(hks.re\)](http://www.hks.re)

Oslavy 17. listopadu vyvrcholily koncertem. Poprvé se slavilo bez komunistů v parlamentu. *ČT24* [online]. 2021-11-17 [cit. 2022-18-03]. Dostupné z: [Oslavy 17. listopadu vyvrcholily koncertem. Poprvé se slavilo bez komunistů v parlamentu — ČT24 — Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](http://www.ceskatelevize.cz)

Pâques: origines, oeufs, cloches, chocolat... Tout ce qu'il faut savoir [online] *www.linternaute.com* 10. 3. 2022 [cit. 2022-20-03]. Dostupné z: [Pâques 2022 : date, signification des oeufs et recettes \(linternaute.com\).](http://www.linternaute.com)

Přepište učebnice – Sněžka měří 1603 metrů, vrchol je v Polsku. ČT24 [online]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: [Přepište učebnice – Sněžka měří 1603 metrů, vrchol je v Polsku — ČT24 — Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](https://www.ceskatelevize.cz)

SIMON, Gary F.; FENNING, Charles D. *Ethnologue: Languages of the World. Twentieth edition*. [online]. Dallas, Texas: SIL International, 2017 [cit. 2022-03-12]. [Dostupné online](#). (anglicky)

Symboly současné České republiky. Vlast.cz [online]. [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: [Symboly současné České republiky «Vlast.cz](https://www.vlast.cz)

Toussaint [online] www.icalendrier.fr [cit. 2022-03-22] Dostupné z: <http://icalendrier.fr/religion/fetes-catholiques/toussaint>

Vláda schválila Strategii rovnosti, začlenění a participace Romů 2021–2030 | *Vláda ČR* [online]. [cit. 2022-03-07] Dostupné z: [Vláda schválila Strategii rovnosti, začlenění a participace Romů 2021–2030 | Vláda ČR \(vlada.cz\)](https://www.vlada.cz)

Zeměpis24, 2022. Zeměpis 24 – online učebnice zeměpisu [online]. Zeměpis 24 [cit. 7.3. 2022]. Dostupné z: <https://www.zemepis24.cz/>

Nouvel An en France. Lawless French [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: [Nouvel An en France - Lawless French Listening Practice](#)

Le 14 juillet, histoire d'une fête nationale. Gouvernement [online]. [cit. 2022-04-18]. Dostupné z: [Le 14 juillet, jour de Fête nationale depuis 1880 | Gouvernement.fr](https://www.gouvernement.fr)

Date et origine de la fête des morts [online]. www.icalendrier.fr [cit. 2022-03-22] Dostupné z: [Fête des morts 2022, 2023 et 2024 - Date et origines - iCalendrier](https://www.icalendrier.fr)

Svátky a prázdniny ve Francii [online]. Explore France [cit. 2022-03-25] Dostupné z: [Svátky a prázdniny ve Francii \(france.fr\)](https://www.explore-france.com)

Slovník spisovného jazyka českého [online]. Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, [cit. 2022-03-14]. Heslo [reálie](#).

Mikuláš, andělé a čerti [online]. Dětské stránky [cit. 2022-04-20] Dostupné z: [Mikuláš, andělé a čerti – Dětské stránky \(detskestranky.cz\)](https://www.detskestranky.cz)

Seznam příloh

Příloha 1: Pracovní list Naše vlast – Česká republika

Příloha 2: Pracovní list Státní symboly České republiky

Příloha 3: Pracovní list České Velikonoce

Příloha 4: Pracovní list Mikuláš

Příloha 5: Pracovní list Stravovací režim v České republice

Seznam a zdroje obrázků

Příloha 1		
Obrázek 1	Slepá mapa Evropy	https://cz.pinterest.com/pin/306596687132032767/
Obrázek 2	Vlajka Francie a ČR	http://prirodak.cz/informatika/
Obrázek 3	Mapa ČR a její sousedé	https://edu.glogster.com/glog/esk-republika-a-jej-soused/1lvw2ktw5dn
Obrázek 4	Slepá mapa ČR	https://lorenzoinga.blogspot.com/2020/06/slepa-mapa-pohori-cr.html
Příloha 2		
Obrázek 1	Česká vlajka	https://www.pinterest.com.mx/pin/70368812913416837/
Obrázek 2	Hymna	https://otevrenenoviny.cz/ke-statnimu-svatku-nase-statni-hymna-aspon-ctyri-sloky/
Obrázek 3	Malý státní znak	https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Maly_statni_znak.PNG
Obrázek 4	Vlajka prezidenta republiky	https://www.mvcr.cz/clanek/statni-symboly-ceske-republiky.aspx
Obrázek 5	Státní pečeť	https://www.mvcr.cz/clanek/statni-symboly-ceske-republiky.aspx
Obrázek 6	Velký státní znak	https://www.mvcr.cz/clanek/statni-symboly-ceske-republiky.aspx
Obrázek 7	Korunovační klenoty	https://www.hrad.cz/cs/prazsky-hrad-pro-navstevniky/ostatni/korunovacni-klenoty-10202
Obrázek 8	Korunovační klenoty 2	https://www.chuderov.cz/korunovacni-klenoty/a-1218
Obrázek 9	Lípa srdčitá	https://stromovani.cz/skritci/tylinka
Příloha 3		
Obrázek 1	pomlázka	https://dvojka.rozhlas.cz/venda-frana-a-situace-s-pomlazzkou-8056945#&gid=1&pid=1
Obrázek 2	kraslice	https://www.kudyznudy.cz/aktuality/velikonoce-jak-si-ozdobit-tu-nejkrasnejsi-kraslici
Obrázek 3	kočičky	https://www.bytdumzahrada.cz/clanky/kdyz-kocicky-vrby-jivy-vitaji-jaro
Obrázek 4	řehtačka	https://www.kucernak.cz/rehtacky/rehtacka-drevena-mala-se-zajickem-kucernak/
Obrázek 5	mazanec	https://www.toprecepty.cz/recept/13175-vanocka-mazanec/
Obrázek 6	Vajíčko – omalovánka	http://www.supercoloring.com/cs/omalovanky/emoji-vajicka
Příloha 4		
Obrázek 1	Mikuláš, čert, anděl	https://pixabay.com/cs/illustrations/mikul%C3%A1%C5%A1-and%C4%9BI-%C4%8Dert-%C4%8Dert%C3%ADk-nad%C3%ADlka-736057/
Obrázek 2	Pytel	http://www.polnischeschule-essen.de/pdf-zadania/06.02.2021%20klasa2.pdf
Příloha 5		
Obrázek 1	rohlík	https://wiki.rvp.cz/Kabinet/0.0.0.Kliparty/J%C3%ADdlo
Obrázek 2	jogurt	https://cz.pinterest.com/pin/419890365246495158/
Obrázek 3	houska	https://vesele-omalovanky.cz/produkt/omalovanka-pecivo/
Obrázek 4	chleba	https://omalovanky.luksoft.cz/jidlo/chleba.php

Obrázek 5	koláč	https://slideplayer.cz/slide/11200616/
Obrázek 6	kuře	https://pixabay.com/cs/vectors/j%C3%ADdlo-ku%C5%99e-zde-je-sakra-pt%C3%A1k-ob%C4%9Bd-2785184/
Obrázek 7	knedlík	https://www.farmos.cz/houskovy-knedlik-kynuty-velky/
Obrázek 8	řízek	https://www.ireceptar.cz/vareni-a-recepty/jak-usmazit-rizky-30000614.html
Obrázek 9	svíčková	https://www.mimibazar.cz/recept/83376/svickova-s-fotopostupem
Obrázek 10	brambory	https://cz.pinterest.com/pin/419890365246495158/
Obrázek 11	přesnídávka	https://lineanivnice.cz/produkt/hello-presnidavka-s-pomeranci/
Obrázek 12	salám	https://sq.vector.me/search/dry-beef-jerky
Obrázek 13	sýr eidam	http://polarnakup.cz/mlcne-vyrobky/78-cz-syr-eidam-30-cca-2-5kg-.html
Obrázek 14	čaj	https://www.onlineomalovanky.cz/omalov%C3%A1nka-%C4%8Caj_9491.html
Obrázek 15	pivo	https://omalovanky.luksoft.cz/jidlo/pivo.php
Obrázek 16	polévka	https://cz.pinterest.com/evanadvornikova/j%C3%ADdlo/
Obrázek 17	máslo	https://cz.pinterest.com/pin/419890365246495158/
Obrázek 18	limonáda	http://www.supercoloring.com/cs/omalovanky/sklenice-limonady-1
Obrázek 19	zelenina	https://cz.pinterest.com/pin/547891110896284116/
Obrázek 20	ovoce	https://tvoreni7.webnode.cz/album/ovoce/omalovanka-ovoce-jpg/
Obrázek 21	holčička jí	https://www.dreamstime.com/girl-eating-dinner-lunch-toddler-sits-table-eats-soup-spoon-healthy-food-children-flat-vector-cartoon-smiling-image193881617
Obrázek 22	hodiny	https://www.pinterest.co.uk/pin/352547477066541889/

Seznam tabulek

Tabulka 1: Hodinové dotace za týden v ročníku

Tabulka 2: Naše vlast – Česká republika

Tabulka 3: Státní symboly České republiky

Tabulka 4: České Velikonoce

Tabulka 5: Mikuláš

Tabulka 6: Stravovací režim v České republice

Přílohy

Příloha 1: Pracovní list Základní informace o České republice

Naše vlast – Česká republika

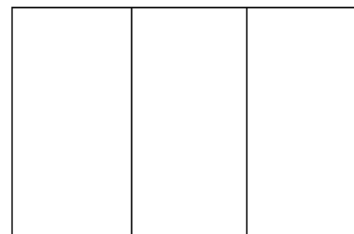
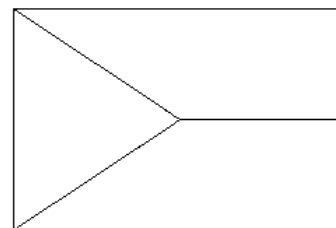
1. Toto je mapa Evropy. Víš, kde leží Česká republika a Francie? Obě země vybarvi.

2. Jak se přezdívá České republice? Nakresli.

3. Dokážeš přiřadit vlajku ke státu?

Obě vlajky vybarvi. Co mají společného?

4. Doplň.

Česká republika se nachází ve střední _____ a sousedí se _____ státy:

N _____, *P* _____, *J* _____ a *R* _____.

5. Doplň informace o České republice. Můžeš pracovat s atlasem. Do mapy České republiky zakresli hlavní město.

Rozloha České republiky: .....

Počet obyvatel: .....

Hl. město: .....

Měna: .....

V čele stojí: .....

Příloha 2: Pracovní list Státní symboly

Státní symboly

Každý stát má své státní symboly. Český národ si vytvořil symboly v průběhu dějin jako připomínku historických událostí, které ho reprezentují i v zahraničí.

1. Podle ukázky doplň slova na volné linky.

Kde _____ můj?

Kde _____ můj?

_____ hučí po lučinách.

_____ šumí po _____.

V sadě skví se z _____.

Zemský _____ to na _____.

Toto jsou slova české _____, která se jmenuje _____.

Hudbu složil _____ a slova napsal _____.

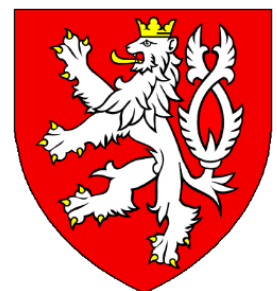
2. Podívej se na video, vybarvi pole a doplň do textu chybějící slova.

Toto je _____ . Byla dřívě _____, ale vypadala jako vlajka _____ . Bílá barva odkazuje k _____, červená k _____ a modrá zastupuje _____. Naším státním barvám se říká _____.

3. Vyber z nabídky správný název a napiš ho vedle odpovídajícího státního symbolu.

Nabídka: Malý státní znak, Velký státní znak, prezidentská standarta, státní pečeť

4. Pojmenuj další dva symboly, vycházející z tradice našeho státu.

5. Pojmenuj korunovační klenoty.

6. Znáš některé významné památky nebo přírodní útvary, které symbolizují českou státnost? Nakresli je.

1. Podívej se na video a spoj slova se správným vysvětlením.

Svátky jara	dřevěný výrobek
Kraslice	spletené proutí s mašlí
Pomlázka	větvičky vrby s pupeny
Řehtačka	Velikonoce
Kočky	sladký bochník
Mazanec	barevná vajíčka

2. Podle předchozího cvičení pojmenuj obrázky.

3. Které jídlo se jí o Velikonocích? Políčka se správnou odpovědí vybarvi.

cukroví	koláče	vánočka
beránek	kapr	mazanec

4. Ve větách se přeházela slova. Seřaď je správně a věty napiš na linky.

z proutků Chlapci pomlázky. pletou

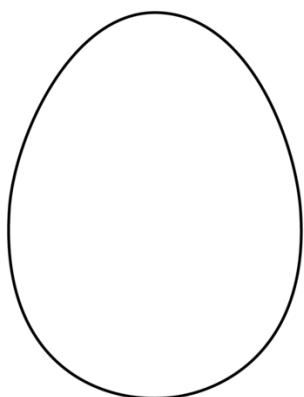
koláče. Dívky vajíčka a pečou malují

---

dá Jirka Vykoledovaná do košíku. vajíčka

---

5. Vybarvi vajíčko. Jak se vybarvenému vajíčku říká? Napiš na linku.

---

6. Přečti si básničku a zkus se ji naučit nazpaměť.

Hody, hody, doprovody,
dejte vejce malovaný,
nedáte-li malovaný,
dejte aspoň bílý,
slepička vám snese jiný.

Mikuláš

Tenhle star__ Mikuláš
pořád nosí stejn__ plášť.
Jen vousy má trochu j__né,
Dř__ve šedé, teď už bílé.

A ti jeho and__lci
laskaví a čistotní
jsou už pěkn__velicí.
Jen čert__jsou stejní,
chlupatí a černí
Stále s pytlkem na zlé děti
se řet__zem zarachotí.

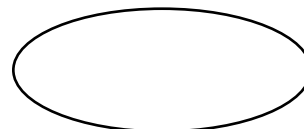
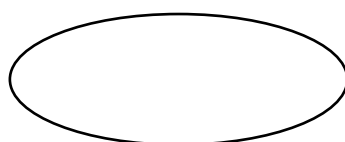
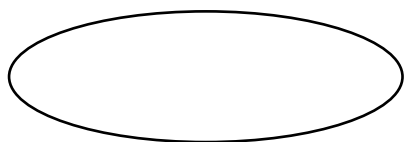
Klidně k nim jd__kousek blíž,
jestli se jich neboj__š!
Já z nich nemám v__bec strach,
nebudu se schovávat.
Protože jsem hodná byla,
ani trošku nezlobila.
Zasloužím si nad__lku,
až mu řeknu básn__čku.

(Dětské stránky, 2018, upraveno)

1. Přečti si básničku a doplň chybějící písmena.
2. Najdi v básničce slovní druhy a zakroužkuj je správnou barvou. Podstatná jména zakroužkuj **červeně**. Přídavná jména zakroužkuj **modře**. Slovesa zakroužkuj **zeleně**.
3. Podívej se na video *Chaloupka na vršku – Jak to bylo na Mikuláše*.
Co musely děti udělat, aby dostaly mikulášskou nadílku? Napiš celou větou.

-
4. Který den chodí v Česku Mikuláš? Zakroužkuj správnou odpověď.
a) 24. prosince
b) 6. prosince
c) 5. prosince
d) 31. prosince

5. Pojmenuj postavy a jejich části.
Nabídka: kopyto, berla, ocas, čepice, rohy, křídla

6. Jaké mají postavy? Zakroužkuj vhodná přídavná jména.

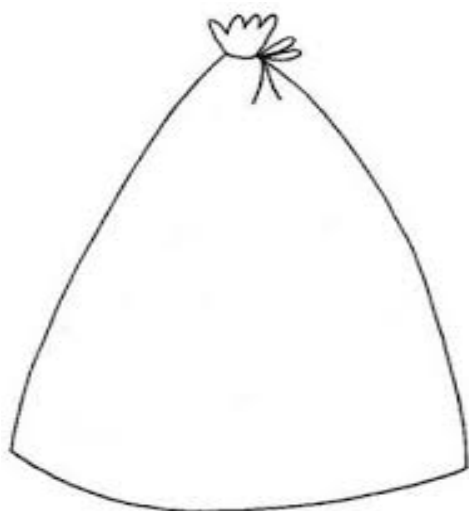
Mikuláš je mladý – starý – líný – spravedlivý – vousatý – rozumný

Anděl je čistotný – hodný – zlobivý – nepořádný – hrubý

Čert je bílý – hodný – chlupatý – černý – hlučný – laskavý

7. Co bys chtěl dostat od Mikuláše? Nezapomeň její obsah napsat do tabulky.

Nápověda: uhlí, brambory, ovoce, čokoláda, lízátko, ponožky...

Mikulášská nadílka obsahuje:

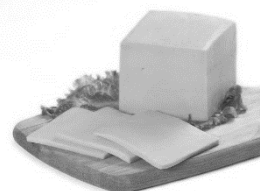
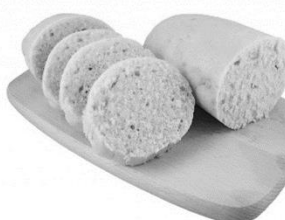
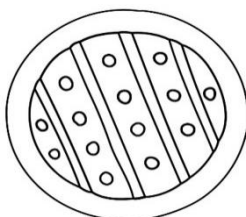
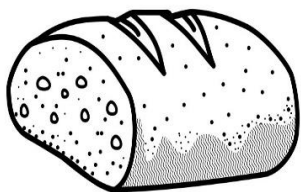
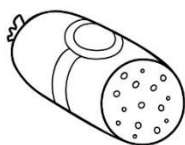
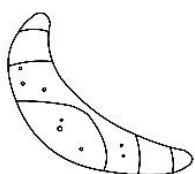
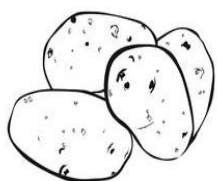

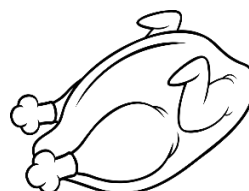
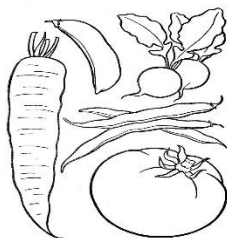
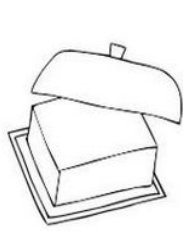

STRAVOVACÍ REŽIM V ČESKÉ REPUBLICE

1. Pojmenuj obrázky. Slova z nabídky ti pomůžou.

**BRAMBORY ROHLÍK SALÁM PIVO CHLEBA HOUSKA SVÍČKOVÁ KUŘE KOLÉVKA
KOLÁČ ŘÍZEK KNEDLÍK PŘESNÍDÁVKA JABLKO MÁSLA ČAJ SÝR EIDAM JOGURT
LIMONÁDA PÁRKY ZELENINA**

2. Přečti si text.

Jmenuji se Anička a chodím do školy v České republice. Každý den ráno vstávám v sedm hodin. V půl osmé obvykle **snídám** jogurt s ovocem a čajem. Po snídani pospíchám do školy, která začíná v osm hodin. O velké přestávce **svačím** ovocnou přesnídávku s rohlíkem. Vyučování končí ve dvanáct hodin. Okolo poledne **obědvám** ve školní jídelně, nejraději mám písmenkovou polévku a řízek s bramborem. Po obědě jdu domů, udělám úkoly do školy a odpoledne si hraju na hřišti. Na hřišti trávím hodně času, a tak si musím vzít svačinu s sebou.

Okolo třetí hodiny **posvačím** housku se sýrem a rajčaty. Večer **večeřím** doma s rodiči. Moje maminku umí výbornou pomazánku!

3. Rozhodni, zda jsou věty správně.

ANIČKA KAŽDÝ DEN VSTÁVÁ V OSM HODIN.

ANO—NE

OBVYKLE SNÍDÁ JOGURT S OVOCEM.

ANO—NE

ŠKOLA ZAČÍNÁ V PŮL OSMÉ.

ANO—NE

DOPOLEDNĚ SVAČÍ HOUSKU SE SÝREM A RAJČATY.

ANO—NE

ANIČKA MÁ K OBĚDU NEJRADĚJI ŘÍZEK S BRAMBOREM.

ANO—NE

ANIČKA PO ŠKOLE DĚLÁ DOMÁCÍ ÚKOLY.

ANO—NE

ANIČKA VEČER VEČEŘÍ U BABIČKY.

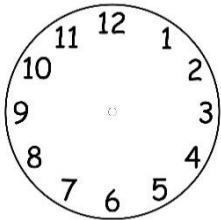
ANO—NE

4. Všimni si, v kolik hodin Anička vstává, snídá, obědvá a večeří. Tyto části označ žlutou barvou.

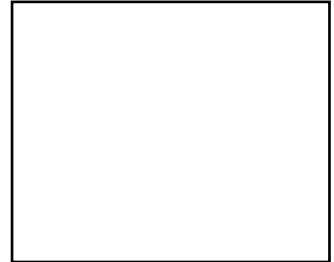
MŮJ JÍDELNÍČEK

Představ si, že jsi na návštěvě v České republice a musíš si poskládat svůj jídelníček. Do hodin zakresli čas jídla. Na linku napiš celou větu, co budeš snídat, obědvat nebo večeřet. Jídlo poté nakresli do obdélníku.

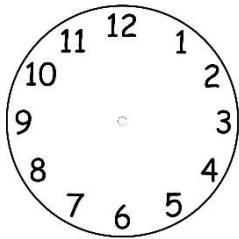
S	N		D	A		
---	---	--	---	---	--	--

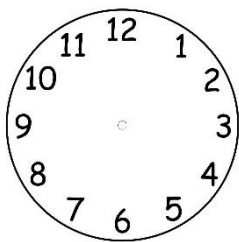
S	V			I		A
---	---	--	--	---	--	---

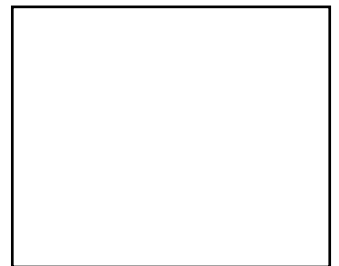

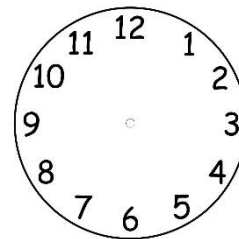
O			D
---	--	--	---

V	E		E		
---	---	--	---	--	--
